

Innehåll

Uppdateringar

Järnvägsnätsbeskrivningen uppdateras utifrån publicerade avvikelsemeddelanden. För att se innehållet i respektive avvikelsemeddelande se [Järnvägsnätsbeskrivning 2027 - Bransch \(trafikverket.se\)](https://trafikverket.se/jarnvagsnatsbeskrivning-2027-bransch), där varje avvikelsemeddelande finns presenterat med sammanfattning av innehållet och länk till Trafikverkets beslut.

Uppdateringar	Datum
JNB 2027 samrådsutgåva	2025-10-01

Förteckning över de bilagor som ingår i järnvägsnätsbeskrivningen VIII

Förkortningar och definitioner IX

Förkortningar	IX
Definitioner	IX

Lagar, förordningar och förarbetenXIV

1 Allmän information..... 1

1.1 Inledning.....	1
1.2 Syftet med järnvägsnätsbeskrivningen	1
1.3 Rättslig grund	1
1.3.1 Rättslig status	1
1.3.2 Juridisk status och ansvar.....	2
1.3.3 Prövning	2
1.4 Struktur.....	2
1.5 Giltighetstid, avvikelser och publicering	3
1.5.1 Giltighetstid.....	3
1.5.2 Avvikelser	3
1.5.3 Publicering.....	3
1.6 Kontakter	4
1.7 Samarbete mellan europeiska infrastrukturförvaltare	4

1.7.1 Godskorridorer	4
1.7.2 RailNetEurope	5
2 Infrastruktur	6
2.1 Inledning.....	6
2.2 Järnvägsnätets omfattning.....	6
2.2.1 Gränser	6
2.2.2 Anslutande järnvägsnät	7
2.3 Beskrivning av infrastrukturen.....	7
2.3.1 Spårtyper	7
2.3.2 Spårvidd	7
2.3.3 Trafikplatser.....	7
2.3.4 Referensprofil	8
2.3.5 Banans bärförmåga	11
2.3.6 Lutningar	11
2.3.7 Största tillåtna hastighet.....	12
2.3.8 Maximal tåglängd.....	12
2.3.9 Kraftförsörjning	12
2.3.10 Signalsystem	12
2.3.11 Trafikeringssystem.....	12
2.3.12 Kommunikationssystem	13
2.3.13 Tågskyddssystem	13
2.3.14 Andra tekniska anläggningar.....	15
2.4 Trafikrestriktioner.....	15
2.4.1 Särskild infrastruktur	16
2.4.2 Miljörestriktioner	21
2.4.3 Farligt gods.....	22
2.4.4 Tunnelrestriktioner	22
2.4.5 Brorestriktioner	23
2.5 Infrastrukturens tillgänglighet.....	24
2.6 Planerad utveckling av infrastrukturen	24
3 Villkor för tillträde och trafikering	25
3.1 Inledning.....	25
3.2 Allmänna krav för tillträde till tjänster	25
3.2.1 Villkor för att ansöka om tågläge.....	25
3.2.2 Villkor för tillträde till järnvägsinfrastruktur	25

3.2.3 Tillstånd	26
3.2.4 Gemensamt säkerhetsintyg	27
3.2.5 Försäkring.....	27
3.3 Avtal för användande av Trafikverkets tjänster	28
3.3.1 Ramavtal	28
3.3.2 Trafikeringsavtal med järnvägsföretag	28
3.3.3 Trafikeringsavtal med annan än järnvägsföretag	29
3.3.4 Allmänna avtalsvillkor	29
3.4 Särskilda tillträdeskrav.....	30
3.4.1 Godkännandeprocess för fordon.....	30
3.4.2 Behörighetskrav för operativ personal.....	31
3.4.3 Specialtransporter.....	32
3.4.4 Farligt gods.....	32
3.4.5 Provkörning	32
3.5 Krav på ETCS-utrustning.....	33
3.5.1 Krav på ERTMS-kryptonycklar.....	33
4 Tilldelning av kapacitet.....	34
4.1 Inledning.....	34
4.2 Generell processbeskrivning	34
4.2.1 Kapacitetsförutsättningar	34
4.2.2 Ansökan om kapacitet	38
4.2.3 Samråd.....	39
4.2.4 Förslag till tågplan.....	39
4.3 Kapacitetstilldelning vid tillfälliga kapacitetsbegränsningar.....	41
4.3.1 Tillfälliga kapacitetsbegränsningar	41
4.3.2 Tidpunkter och information till sökande.....	41
4.3.3 Utpökade tillfälliga kapacitetsbegränsningar	42
4.3.4 Kapacitetsplaner	43
4.3.5 Övriga tillfälliga kapacitetsbegränsningars påverkan på tilldelningsprocessen.....	45
4.4 Ramavtalens påverkan på tilldelningsprocessen	45
4.5 Tilldelningsprocess	46
4.5.1 Tåglägesansökan för årlig tågplan	47
4.5.2 Kompletterande ansökan för årlig tågplan.....	48
4.5.3 Ad hoc-ansökan.....	48
4.5.4 Samordningsprocess	49

4.5.5 Tvistlösning.....	49
4.5.6 Fastställd tågplan.....	50
4.5.7 Kompletterad fastställd tågplan.....	51
4.6 Överbelastad infrastruktur	51
4.6.1 Tilldelning av kapacitet efter överbelastning.....	51
4.6.2 Kapacitetsanalys.....	52
4.6.3 Kapacitetsförstärkningsplan.....	52
4.7 Specialtransporter och farligt gods	52
4.8 Regler efter tilldelningsprocessen.....	53
4.8.1 Regler för sökandes ändringar av tågläge	53
4.8.2 Regler för infrastrukturförvaltarens ändringar av tågläge.....	53
4.8.3 Regler för tilldelad kapacitet som inte används	55
4.8.4 Regler för avbokning.....	55
4.9 Ombearbetning av nationell och internationell kapacitetstilldelningsprocess (TTR)	55
4.10 Kapacitetstilldelning i godskorridorer	55
5 Tåglägestjänster och avgifter.....	56
5.1 Inledning.....	56
5.2 Avgiftsprinciper	57
5.2.1 Avgift för användande av den infrastruktur som Trafikverket förvaltar .	57
5.2.2 Avgift för passage av Öresundsbron.....	57
5.2.3 Avgiftsprinciper för bokningsavgift	58
5.2.4 Avgiftsprinciper för kvalitetsavgift.....	58
5.2.5 Avgiftsprinciper för tjänster	58
5.2.6 Reduktion av avgifter för viss trafik	58
5.2.7 Avgiftsprinciper för arbetsfordon	59
5.2.8 Emissioner.....	59
5.2.9 Moms.....	59
5.2.10 Priser för internationella tåglägen	59
5.3 Minimipaket av tillträdestjänster samt avgifter.....	60
5.3.1 Tågläge för godstrafik	61
5.3.2 Tågläge för tjänstetåg	61
5.3.3 Tågläge för persontrafik.....	61
5.3.4 Trafikinformation	62
5.3.5 Avgiftssystem minimipaketet av tillträdestjänster (tågläge)	65
5.3.6 Avgifter minimipaketet av tillträdestjänster (tågläge)	67

5.4 Tilläggstjänster och avgifter	67
5.4.1 Tillhandahållande av drivmotorström	67
5.4.2 Transportvillkor och transporttillstånd för specialtransport.....	71
5.5 Extra tjänster och avgifter	75
5.5.1 Telekommunikationsnät	75
5.5.2 Teknisk kontroll av fordon	75
5.5.3 Provkörning	76
5.6 Andra avgiftsincitament	77
5.6.1 Bokningsavgift	77
5.7 Verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter	78
5.7.1 Allmänna principer	79
5.7.2 Kvalitetsavgift för merförseningar.....	80
5.7.3 Kvalitetsavgift för inställda tåg.....	81
5.7.4 Rapportering av avvikelser	82
5.7.5 Undantag från verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter	82
5.7.6 Begäran om förnyad bedömning av Trafikverkets orsakskodning	83
5.8 Förändringar av avgifter.....	87
5.9 Fakturering och betalning	87
6 Operativ drift.....	89
6.1 Inledning.....	89
6.2 Regler vid operativ drift.....	89
6.2.1 Föreskrifter om elsäkerhet	89
6.2.2 Information före och under trafikutövning.....	89
6.2.3 Övriga regler	90
6.3 Operativa åtgärder.....	92
6.3.1 Principer	92
6.3.2 Operativa regler.....	93
6.3.3 Störningar	93
6.4 System för tåglägesinformation och övervakning.....	96
6.4.1 Teknisk kontroll av fordon	96
6.4.2 Tåglägesinformation för internationella tåg	96
7 Anläggningar för tjänster.....	97
7.1 Inledning.....	97
7.2 Översikt av anläggningar för tjänster	97
7.3 Anläggningar för tjänster som förvaltas av Trafikverket.....	98

7.3.1 Gemensamma bestämmelser	98
7.3.2 Stationer för passagerare	99
7.3.3 Godsterminaler	100
7.3.4 Rangerbangårdar och tågbildningsmöjligheter	103
7.3.5 Spår för uppställning	108
7.3.6 Underhållsanläggningar	110
7.3.7 Andra tekniska anläggningar	110
7.3.8 Havs- och inlandshamnsanläggningar	111
7.3.9 Undsättningshjälpmedel.....	111
7.3.10 Bränsledepåer och tillhandahållande av bränsle	113
7.3.11 Anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon	113
8 Trafikverkets allmänna avtalsvillkor	115
8.1 Trafikeringsavtal	115
8.2 Allmänt	115
8.3 Parternas prestationer	115
8.3.1 Trafikverkets leverans.....	115
8.3.2 Avtalspartens användning.....	116
8.3.3 Bärgningsresurs före användning	117
8.3.4 Betalning för tjänst	117
8.3.5 Miljöansvar	117
8.4 Avvikelser från avtal	117
8.4.1 Boknings- och kvalitetsavgift vid avvikelse.....	117
8.5 Avhjälpande av avvikelser	117
8.5.1 I samverkan och i dialog	117
8.5.2 Informera vid avvikelser och fel.....	118
8.5.3 Prognos för avhjälpande och fortsatt trafik.....	118
8.5.4 Inställelsetid.....	119
8.5.5 Vid olycka	119
8.5.6 Resurser vid röjning.....	119
8.5.7 Ersättning vid röjning	119
8.6 Ersättningsansvar	120
8.6.1 Allmänt	120
8.6.2 Vållande till skada.....	120
8.6.3 Medvållande till skada	121
8.6.4 Ersättningsbelopp	122
8.6.5 Ersättningsansvar vid skada som drabbat tredje man.....	122

8.6.6 Ansvar vid järnvägsdrift.....	122
8.6.7 Ersättningsansvar vid skada i samband med röjning	123
8.6.8 Underlag för skadeutredning.....	123
8.6.9 Tidsfrist för krav på ersättning.....	123
8.6.10 Påvisande av vårdslöshet.....	123
8.6.11 Orsak till skada.....	123
8.7 Befrielsegrunder	124
8.7.1 Informera om befrielsegrund.....	124
8.7.2 Statens rätt att använda järnvägen	124
8.8 Avtalets giltighet	124
8.8.1 Trafikeringsavtal	124
8.8.2 Uppsägning vid kontraktsbrott	124
8.8.3 Avtal upphör att gälla vid konkurs och vid indraget tillstånd	125
8.9 Tvist.....	125
8.9.1 Samrådsorgan i första hand.....	125
8.10 Vissa internationella transporter	125
8.10.1 Regler enligt COTIF	125
8.11 Ansvar för ekonomisk skada.....	126

Förteckning över de bilagor som ingår i järnvägsnätsbeskrivningen

Bilaga 1 A – Kontakter

Bilaga 1 B – Avgifter för tjänster

Bilaga 2 A – Möteslängder och plattformar

Bilaga 2 B – Banstandarddata

Bilaga 2 C – STH per sträcka

Bilaga 2 D – Lutningar per stråk

Bilaga 2 E – Övrig tillgänglighetspåverkan

Bilaga 3 A – Styrande dokument

Bilaga 4 A – Bevakning av trafikplatser

Bilaga 4 B – Prioriteringskriterier

Bilaga 4 C – Trafikkalender

Bilaga 4 D – Konstruktionsförutsättningar

Bilaga 4 E – Trångsektorsplaner

Bilaga 4 F – Kapacitetsplaner

Bilaga 5 B – Orsakskoder

Bilaga 5 C – Schabloner och beräkningsexempel elkostnad

Bilaga 6 A – Uppgifter som ska lämnas före tågs avgång

Bilaga 6 B – Rutiner vid evakuering och röjning

Bilaga 6 C – Säkerhet vid aktiviteter i spårområde

Bilaga 7 A – Tillgängliga spår för uppställning

Bilaga 8 A – Hanteringsregler vid olycka eller tillbud

Bilaga 8 B – Hantering vid skadereglering

Förkortningar och definitioner

Förkortningar

brtkm: Bruttotonkilometer

COTIF: Convention relative aux transports internationaux ferroviaires

EES: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

ERTMS: European Rail Traffic Management System

ETCS: European Train Control System

EU: Europeiska unionen

GSM-R: Global System for Mobile Communication – Railway

NJDB: Nationell järnvägsdatabas

OSS: One Stop Shop

RNE: RailNetEurope

STAX: största tillåtna axellast

STH: största tillåtna hastighet

STVM: största tillåtna vikt per meter

TAF/TAP- TSI: EU-förordningarna Telematic Applications for Freight (TAF TSI) och Telematic Applications for Passenger services (TAP TSI), som syftar till att harmonisera kommunikationen mellan aktörer i järnvägsbranschen i Europa.

TDOK: Trafikverksdokument

TTJ: Trafikverkets trafikbestämmelser för järnväg

TSD: tekniska specifikationer för driftskompatibilitet

Definitioner

De definitioner som används i detta dokument är hämtade från begrepp inom Trafikverket, Trafikverkets TDOK 2015:0309, direktiv 2012/34/EU (SERA-direktivet) och järnvägsmarknadslagen (2022:365).

Källhänvisningarna finns i slutet av avsnittet.

Avtalat tågläge ¹⁾: Ett tilldelat tågläge för vilket nyttjandevillkoren är fastställda i ett trafikeringsavtal.

Avvikelsemeddelande ¹⁾: Meddelande från Trafikverket om ändring eller komplettering av information i järnvägsnätsbeskrivningen.

Bruttotonkilometer: Tågets bruttovikt i ton multiplicerat med sträckan tåget kört i kilometer.

Bärgning ¹⁾: Åtgärder efter avslutad röjning i syfte att omhänderta järnvägsföretagets fordon eller egendom.

Driftperiod ¹⁾: Vardag efter en annan vardag startar driftperioden kl. 00.00 och pågår fram till kl. 24.00 samma dygn. Dag som inte är vardag startar driftperioden kl. 00.00 och pågår fram till 24.00 nästkommande vardag. Vardag är veckodag som inte är lördag, söndag, helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

Driftplats ²⁾: Ett från linjen avgränsat område av banan som kan övervakas av tågklarerare mer detaljerat än vad som krävs för linjen.

Fastställd tågplan ¹⁾: Uppgifter om den kapacitet som tilldelats utifrån de ansökningar om tåglägen och tjänster som inkommit senast vid sista dag för ansökan om tågläge och tjänster till årlig tågplan.

Färdplan ¹⁾: Specifik produktionslösning av ett tågläge, det vill säga hur ett tågläge är tänkt att produceras.

Infrastrukturkapacitet ³⁾: Möjlighet att planera begärda tåglägen för en del av infrastrukturen under en viss period.

Intermodal enhet: Enhet som kan framföras med fler än ett transportsätt. Kan bestå av containrar, växelflak och trailrar.

Järnvägssystem: Järnvägsinfrastruktur, anläggning för tjänster och järnvägsfordon samt drift och förvaltning av infrastrukturen och fordonen.

Kapacitetsplan ¹⁾: Plan som beskriver den möjliga trafikeringen på en infrastruktur som har tillfälliga begränsningar eller kapacitetsrestriktioner. De sökande ska följa kapacitetsplanen när de ansöker om kapacitet.

Kodifierad bana ¹⁾: Bana uppbyggd av linjer och driftplatser som är kodifierade. En bana kodifieras utifrån kodifieringsklassen för den last som får framföras utan restriktion.

Kodifierad transport ¹⁾: Transport som är intermodal och som kräver dels att banan där transporten framförs är kodifierad enligt beslutade nivåer, dels att aktuella enheter är kodifierade enligt IRS 50596-6 (tidigare UIC 596-6). Om den

planerade sträckan har samma kodifieringsklass som lasten eller högre, kan kodifierad transport genomföras.

Kvalitetsavgift ¹⁾: Avgift för avvikelse från det användande av infrastrukturen som är fastställt i tågplan och trafikeringsavtal.

Körplan ²⁾: Plan som anger tågfärdens beteckning, sträcka, tidsangivelser och andra nödvändiga uppgifter.

Merförsening ¹⁾: Försening jämfört med körplanen i första mätpunkten, eller tillkommande försening mellan två mätpunkter som följer direkt efter varandra i Trafikverkets järnvägsnät.

Orsakskod ¹⁾: Kod som beskriver orsak till avvikelse från det användande av infrastrukturen som är fastställt i tågplan och trafikeringsavtal.

Produktionsplan ¹⁾: Sammanställning av alla planerade tjänster och all kapacitet och hur de planeras att produceras. Planen finns både som en preliminär version och en publicerad eller fastställd version.

Resande ²⁾: Personer som medföljer fordonssättet vid en tågfärd, spärrfärd eller växling, utom den tjänstgörande personalen.

Räddning: Åtgärder av samhällets räddningstjänst i enlighet med lagen om skydd mot olyckor (2003:778).

Röjning ¹⁾: Åtgärder vid haveri, olycka eller avslutad räddning i syfte att undanröja hinder för att få spår trafikerbart.

Specialtransport ¹⁾: Transport som avviker från de krav eller förutsättningar som anges i kapitel 2 men som får genomföras enligt villkor som beslutas av Trafikverket.

Spärrfärd ²⁾: Trafikverksamhet för rörelser med spårfordon i valfri riktning på en avspärrad bevakningssträcka. I spärrfärden ingår också spärrfärdssättets utfart från och infart till angränsande driftplatser.

Största tillåtna axellast (STAX): Ett mått på hur mycket varje hjulaxel får belasta spåret, uttryckt i enheten ton.

Största tillåtna vagnvikt per meter (STVM): Fordonets vikt dividerat med fordonets längd, uttryckt i ton per meter.

Sökande ⁴⁾: Ett järnvägsföretag eller annan fysisk eller juridisk person som har ett allmännyttigt eller kommersiellt intresse av att ansöka om infrastrukturkapacitet.

Tilldelat tågläge ¹⁾: Tågläge som reserveras för en transportuppgift i tågplanen.

Tillfällig kapacitetsbegränsning: Planerad tillfällig begränsning av järnvägslinjers kapacitet på grund av infrastrukturarbeten. Begränsningen innebär avstängda spår eller begränsningar av hastighet, axellast, tåglängder, dragkraft eller fria rummet under en begränsad tidsperiod.

Tillträdestjänster ¹⁾: Tjänster som ingår antingen i tjänstekategorin minimipaketet av tillträdestjänster (tåglägen) eller i tjänstekategorin grundläggande tjänster.

Trafikeringsavtal ¹⁾: Avtal mellan Trafikverket och ett järnvägsföretag eller den som har rätt att organisera järnvägstrafik avseende villkor för nyttjande av de tåglägen som tilldelats eller kan komma att tilldelas efter ad hoc-ansökan på Trafikverkets järnvägsnät.

Trafikverkets järnvägsnät ¹⁾: Den järnvägsinfrastruktur och de anläggningar för tjänster som tillhör staten och förvaltas av Trafikverket.

Trafikorganisatör: Fysiska eller juridiska personer som har ett allmännyttigt eller kommersiellt intresse av att ansöka om infrastrukturkapacitet men som inte själva avser att utföra ansökt järnvägstrafik.

Trafikoperatör: Det järnvägsföretag som utför järnvägstrafik för en trafikorganisatör.

Trafikplats ²⁾: Gemensam term för driftplats, driftplatsdel, linjeplats, hållplats och hållställe. Varje trafikplats har ett fastställt namn som anges i linjeboken.

Transportör ¹⁾: Det järnvägsföretag med vilket resenären eller avsändaren har ingått transportavtalet eller ett antal på varandra följande järnvägsföretag som enligt avtalet har skadeståndsansvar.

Transportvillkor ¹⁾: De särskilda villkor som gäller för framförande av specialtransport.

Transporttillstånd ¹⁾: Tillstånd att få genomföra specialtransport med omfattande villkor.

Utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar ¹⁾: Tillfällig kapacitetsbegränsning som har aviserats i järnvägsnätsbeskrivningen och som är en planeringsförutsättning.

Termer som används internationellt finns i ordboken RNE Glossary of Terms på RNE:s webbplats www.rne.eu.

Källhänvisningar:

1. Trafikverksbegrepp
2. Trafikbestämmelser för järnväg (TTJ modul 1), Trafikverkets TDOK 2015:0309
3. Direktiv 2012/34/EU (SERA-direktivet)
4. Järnvägsmarknadslag (2022:365)

Lagar, förordningar och förarbeten

Här följer en lista över nationella lagar, förordningar och förarbeten samt EU-förordningar och EU-direktiv som detta dokument refererar till. För att nå samtliga rättsakter hänvisas till riksdagen.se och eur-lex.europa.eu:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 913/2010 av den 22 september 2010 om ett europeiskt järnvägsnät för konkurrenskraftig godstrafik (text av betydelse för EES)
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/34/EU av den 21 november 2012 om inrättande av ett gemensamt europeiskt järnvägsområde (text av betydelse för EES)
- kommissionens genomförandeförordning (EU) 2017/2177 av den 22 november 2017 om tillträde till anläggningar för tjänster och järnvägsrelaterade tjänster (text av betydelse för EES)
- kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/545 av den 4 april 2018 om fastställande av praktiska arrangemang i processen för godkännande av järnvägsfordon och typer av järnvägsfordon enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/797
- kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/773 av den 16 maj 2019 om teknisk specifikation för driftskompatibilitet avseende delsystemet Drift och trafikledning i järnvägssystemet i Europeiska unionen och om upphävande av beslut 2012/757/EU
- kommissionens förordning (EU) nr 1169/2010 av den 10 december 2010 om en gemensam säkerhetsmetod för bedömning av överensstämmelse med kraven för att erhålla säkerhetstillstånd för järnväg (Text av betydelse för EES)
- kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/762 av den 8 mars 2018 om upprättande av gemensamma säkerhetsmetoder för krav på säkerhetsstyrningssystem i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/798 och om upphävande av kommissionens förordningar (EU) nr 1158/2010 och (EU) nr 1169/2010 (Text av betydelse för EES)
- tågpassagerarförordningen (EU) 2021/782 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer
- järnvägstrafiklag (2018:181) enhetliga rättsregler för avtal om internationell transport av resande på järnväg (CIV, bihang A till COTIF)
- enhetliga rättsregler för avtal om internationell transport av gods på järnväg (CIM, bihang B till COTIF)
- enhetliga rättsregler för avtal om nyttjande av infrastruktur i internationell järnvägstrafik (CUI, bihang E till COTIF)

- förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket
 - järnvägsmarknadslag (2022:365)
 - järnvägssäkerhetslag (2022:367)
 - järnvägsmarknadsförordning (2022:416)
 - järnvägssäkerhetsförordning (2022:418)
 - offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
 - lag om kollektivtrafikresenärens rättigheter (2015:953)
 - lag (2006:263) om transport av farligt gods
 - förordning (2006:311) om transport av farligt gods
 - lag om behörighet för lokförare (2011:725)
 - förordning om behörighet för lokförare (2011:728)
 - Regeringens proposition 2021/22:83 Fjärde järnvägspaketet
-
- Transportstyrelsens föreskrifter om tillträde till järnvägsinfrastruktur och tjänster (TSFS 2022:32)
 - Transportstyrelsens föreskrifter om övriga säkerhetsbestämmelser för rörelser med järnvägsfordon och för arbeten i järnvägsinfrastrukturen (TSFS 2019:51).

1 Allmän information

1.1 Inledning

Trafikverket är en statlig myndighet under Sveriges regering. Trafikverket lyder under Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, som ansvarar för järnvägsfrågor.

Enligt förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket ska verket vara infrastrukturförvaltare för det järnvägsnät som tillhör staten och vara tjänsteleverantör för sådana anläggningar för tjänster som tillhör staten och ansluter till järnvägsnätet, om inte något annat beslutats. Trafikverket ansvarar för den samlade långsiktiga infrastrukturplaneringen och för byggande, drift och underhåll av statliga vägar och järnvägar.

Järnvägsmarknadslagen (2022:365) och järnvägsmarknadsförordningen (2022:416) anger bestämmelser om förvaltning och användning av järnvägsinfrastruktur samt tillhandahållande av tjänster åt järnvägsföretag.

Vid upprättande av järnvägsnätsbeskrivning, tilldelning av kapacitet, uttag av avgifter med mera har Trafikverket att tillämpa den lagstiftning som gäller generellt för infrastrukturförvaltare och tjänsteleverantörer.

Transportstyrelsen är tillsynsmyndighet för järnvägen, och utövar därigenom tillsyn över Trafikverkets infrastrukturförvaltning.

1.2 Syftet med järnvägsnätsbeskrivningen

Den som avser att ansöka om kapacitet på järnvägsnätet som Trafikverket förvaltar ska få nödvändig information om förutsättningarna genom järnvägsnätsbeskrivningen.

Beskrivningen presenterar de tjänster Trafikverket erbjuder, med information om var tjänsterna finns tillgängliga, hur tilldelning av tjänsterna går till, vilka avgifter som gäller och de villkor som gäller för att få tillgång till tjänsterna.

1.3 Rättslig grund

1.3.1 Rättslig status

Ett antal EU-rättsliga bestämmelser har införts i Sverige genom järnvägsmarknadslagen (2022:365). Enligt denna lag ska en infrastrukturförvaltare bland annat upprätta och offentliggöra en järnvägsnätsbeskrivning (eng. "network statement"). Detta dokument utgör Trafikverkets järnvägsnätsbeskrivning.

Svensk och internationell järnvägsverksamhet styrs inte bara av nationell lagstiftning, utan också av vissa direkt tillämpliga EU-rättsakter. Exempelvis regleras tidsplanen för tilldelningsprocessen av en EU-förordning.

Bestämmelser på internationell och nationell nivå finns på riksdagen.se, eurlex.europa.eu och transportstyrelsen.se.

1.3.2 Juridisk status och ansvar

Järnvägsnätsbeskrivningen ingår i det trafikeringsavtal som ska tecknas avseende villkor för nyttjande av tilldelad infrastrukturkapacitet.

Trafikverket ansvarar för informationen i järnvägsnätsbeskrivningen enligt vad som följer av lag.

1.3.2.1 Allmänna anmärkningar

Trafikverket publicerar järnvägsnätsbeskrivningen i syfte att säkerställa insyn, förutsebarhet och icke-diskriminerande tillträde till de tjänster som Trafikverket tillhandahåller. Beskrivningen upprättas i samråd med berörda parter och aktörer som tidigare ansökt om kapacitet eller anmält sitt intresse för att delta i samrådet. Hur en sådan anmälan görs beskrivs på <https://bransch.trafikverket.se/jnb>. På webbsidan – gå vidare till rubriken Trafikverkets kontaktregister för inbjudan till samråd av JNB, som finns i kolumnen till höger.

1.3.3 Prövning

I sin egenskap av tillsynsmyndighet kan Transportstyrelsen pröva om Trafikverkets järnvägsnätsbeskrivning upprättats i enlighet med gällande bestämmelser.

1.4 Struktur

Järnvägsnätsbeskrivningens innehåll följer den gemensamma struktur som antagits av de europeiska infrastrukturförvaltare som är medlemmar i RailNetEurope (se avsnitt 1.7.2). Sökande kan därmed hitta information om samma sak på samma ställe i respektive infrastrukturförvaltares järnvägsnätsbeskrivning.

Järnvägsnätsbeskrivningen är uppbyggd i 8 kapitel med tillhörande bilagor:

- Kapitel 1 ger allmän information om järnvägsnätsbeskrivningen och kontakter.
- Kapitel 2 beskriver järnvägsnätets tekniska och funktionella egenskaper.
- Kapitel 3 beskriver juridiska krav och tillträdesvillkoren till järnvägsnätet.
- Kapitel 4 anger förfarandet för tilldelning av tåglägen.

- Kapitel 5 beskriver tåglägestjänster, avgifter och järnvägsnätets tekniska och funktionella egenskaper där tjänsterna tillhandahålls.
- Kapitel 6 innehåller regler om operativ drift.
- Kapitel 7 beskriver anläggningar för tjänster, de tjänster som erbjuds, tillhörande villkor och avgifter samt de tekniska och funktionella egenskaper där tjänsterna tillhandahålls.
- Kapitel 8 innehåller allmänna avtalsvillkor.

1.5 Giltighetstid, avvikelser och publicering

1.5.1 Giltighetstid

Informationen i järnvägsnätsbeskrivningen utgör förutsättningar för Tågplan 2027:

- från och med den 13 december 2026 klockan 00.01
- till och med den 11 december 2027 klockan 23.59.

1.5.2 Avvikelser

Om en publicerad järnvägsnätsbeskrivning måste ändras, ska samråd ske i god tid. Det gäller dock inte om avvikelser beror på akuta säkerhetsskäl eller ändring i lag eller annan bindande internationell eller nationell författning. Om avvikelser inte är belastande för någon sökande meddelas den utan samråd.

Den som önskar delta i samråd om ändring av järnvägsnätsbeskrivningen behöver registrera sig i [Trafikverkets kontaktregister för inbjudan till samråd av JNB - Bransch](#). Inbjudan skickas via e-post ungefär en vecka innan samrådsperioden startar och samrådsunderlagen publiceras på Trafikverkets webbplats.

Avvikelsemeddelanden inarbetas regelbundet i järnvägsnätsbeskrivningen och publiceras på Trafikverkets webbplats.

Bilaga 1 A Kontakter uppdateras löpande utan att något avvikelsemeddelande utfärdas.

1.5.3 Publicering

Järnvägsnätsbeskrivningen, inklusive avvikelsemeddelanden, publiceras på Trafikverkets webbplats <https://bransch.trafikverket.se/jnb>. De styrande dokument om säkerhet som finns på denna webbplats publiceras i den version som ingår i de allmänna avtalsvillkoren i järnvägsnätsbeskrivningens bilaga 3 A.

Järnvägsnätsbeskrivningen publiceras på både svenska och engelska. Vid olikheter mellan den svenska och den engelska versionen, är det den svenska texten som gäller.

Trafikverket publicerar även järnvägsnätsbeskrivningen på RailNetEurope Network and Corridor Information Portal, där även andra europeiska infrastrukturförvaltare publicerar sin järnvägsnätsbeskrivning, nci-online.rne.eu.

På Trafikverkets webbplats publiceras även järnvägsnätsbeskrivningar som upprättats av övriga svenska infrastrukturförvaltare som önskar sådan publicering. Trafikverket ansvarar inte för sakinnehållet i dessa beskrivningar.

Trafikverket tillhandahåller en sammanställning av leverantörer av tjänster relaterade till transport på järnväg vilka ska upprätta en anläggningsbeskrivning. Sammanställningen ligger på trafikverket.se och innehåller länkar till de tjänsteleverantörer som levererat uppgifter till Trafikverket. Trafikverket ansvarar inte för sakinnehållet i dessa beskrivningar.

1.6 Kontakter

Se bilaga 1 A Kontakter.

1.7 Samarbete mellan europeiska infrastrukturförvaltare

1.7.1 Godskorridorer

Enligt EU-förordning 913/2010 om ett europeiskt järnvägsnät för konkurrenskraftig godstrafik har en godskorridor etablerats från Narvik-Luleå, Umeå-Hallberg, Hallberg-Charlottenberg, Stockholm-Oslo via Malmö-Trelleborg/Peberholm, Hamburg och Innsbruck till Palermo i Italien, kallad Scandinavian-Mediterranean Rail Freight Corridor (ScanMed RFC).

Förutsättningarna för att trafikera godskorridoren beskrivs i ett årligen uppdaterat Corridor Information Document (CID).

För mer information: <http://www.scanmedfreight.eu>.

1.7.1.1 Corridor One Stop Shop

Varje godskorridor har en egen Corridor One Stop Shop (C-OSS) som ansvarar för tilldelning av korridorens förplanerade gränsöverskridande tåglägen. Observera att det är skillnad mellan ScanMed RFC Corridor One Stop shop (C-OSS) och nationell One Stop Shop (OSS) som avses i avsnitt 1.7.2.1.

För gränsöverskridande trafik i korridoren erbjuder C-OSS:

- förplanerade tåglägen (PaPs)
- reservkapacitet för ad hoc-ansökningar.

1.7.2 RailNetEurope

RailNetEurope (RNE) är en icke vinstdrivande organisation där en majoritet av de europeiska infrastrukturförvaltarna och tilldelningsorganen är medlemmar, vars mål är att underlätta för internationell trafik på det europeiska järnvägsnätet.

RNE:s uppgift är att förenkla, harmonisera och optimera för den internationella järnvägssektorn, bland annat genom att fram gemensamma processbeskrivningar och riktlinjer för den.

Mer information finns på [RNE:s webbplats \(rne.eu\)](http://rne.eu).

1.7.2.1 Nationell One Stop Shop

One Stop Shop (OSS) fungerar som ett nätverk med kundkontaktpunkter i respektive land. Den som ansöker om internationell kapacitet behöver enbart kontakta en av dessa OSS, genom en ansökan via Path Coordination System. Om ansökan gäller förplanerade tåglägen inom ScanMed RFC, adresseras ansökan direkt till C-OSS.

Den OSS som kontaktas samarbetar tätt med berörda infrastrukturförvaltare och

- erbjuder den sökande stöd och information för infrastrukturförvaltarnas hela produkt- och servicekedja
- erbjuder information för att den sökande ska få tillgång till infrastrukturen hos varje enskild infrastrukturförvaltare inom RNE
- tillhandahåller tågtrafikerbjudanden för hela den internationella resan; ansökan och koordinering med övriga infrastrukturförvaltare kan endast göras via RNE:s verktyg Path Coordination System.

En förteckning över OSS kontaktpersoner finns på

<http://www.rne.eu/organisation/oss-c-oss>

Trafikverkets OSS kan nås via e-post: oss@trafikverket.se. Se även bilaga 1 A.

2 Infrastruktur

2.1 Inledning

Detta kapitel beskriver Trafikverkets tillgängliga infrastruktur för Tågplan 2027, och är en förutsättning för ansökningsprocessen för kapacitetstilldelning för respektive tjänst.

Översiktlig teknisk information i form av kartor finns i järnvägsnätsbeskrivningens karttjänst, nedan kallad karttjänsten. Länk till karttjänsten finns på Trafikverkets webbplats i anslutning till aktuell järnvägsnätsbeskrivning. Karttjänsten visar inte inkopplingsdatum för ny anläggning. Observera att anläggning som tas i bruk eller avvecklas under året alltså kan visas i karttjänsten som gällande för hela året. Om det finns uppgifter i karttjänsten och järnvägsnätsbeskrivningen som strider mot varandra, är det informationen i järnvägsnätsbeskrivningen som gäller.

Informationen i bilagorna 2 A och 7 A hämtas ur Trafikverkets infrastrukturregister. Flikarna i bilagorna speglar innehållet i infrastrukturregistret vid det datum som framgår av aktuell flik. Förändringar som genomförs efter angivet datum redovisas i fliken *Kommande ändringar* i respektive bilaga.

För vissa sträckor anges driftplatsens namn inom parentes. Den aktuella informationen gäller då bara fram till driftplatsens gräns.

2.2 Järnvägsnätets omfattning

2.2.1 Gränser

I karttjänsten visas Trafikverkets järnvägsnät inklusive de gränspunkter där järnvägsnätet gränsar till andra länder.

Trafikverkets järnvägsnät avgränsas av följande gränspunkter:

- Riksgränsen, km 1 542+573: Norge, förvaltare Bane NOR SF
- Haparanda, km 86+671: Finland, förvaltare Trafikledsverket/Väylävirasto
- Storlien, gränsen, km 751+825: Norge, förvaltare Bane NOR SF
- Charlottenberg, gränsen, km 438+820: Norge, förvaltare Bane NOR SF
- Kornsjö, gränsen, km 63+575: Norge, förvaltare Bane NOR SF
- Lernacken, km 281+810: Öresundsbron/Danmark, förvaltare Øresundsbro Konsortiet.

2.2.2 Anslutande järnvägsnät

Anslutande större infrastruktur inom Sveriges gränser:

- Inlandsbanan (förvaltas av Inlandsbanan AB)
- Öresundsbron (förvaltas av Øresundsbro Konsortiet)
- Arlandabanan (förvaltas av A-train AB).

Det finns flera mindre järnvägsnät som ansluter till Trafikverkets järnvägsnät – kommunala spår, industrispår, museijärnvägar, hamnspår, gods- och kombiterminaler och annan privat järnväg inom Sverige – vilka inte beskrivs i järnvägsnätsbeskrivningen. I [nationell järnvägsdatabas](#), som finns på Trafikverkets webbplats, kan man få en samlad bild av Sveriges järnvägar och hur de ansluter till varandra.

2.3 Beskrivning av infrastrukturen

Beskrivningen av järnvägsnätet presenteras, på en övergripande nivå, med hjälp av karttjänsten. Grunddata presenteras också i bilaga 2 B. En översikt över anläggningens nuvarande utformning går också att få på [NJDB på webb](#) som finns på Trafikverkets webbplats. Information om järnvägsanläggningen kan även laddas ner från [Lastkajen](#) som också finns på Trafikverkets webbplats.

För mer information om stråk- och bandelsindelningen hänvisas till TDOK 2015:0096 *Stråk- och bandelsindelning*. I NJDB på webb på Trafikverkets webbplats kan man se hur järnvägsnätet är indelat i bandelar och stråk.

2.3.1 Spårtyper

Spårtyper anges som enkelspår, dubbelspår, flerspår eller spår under byggnation och framgår på en övergripande nivå av karttjänsten.

2.3.2 Spårvidd

Nominell spårvidd på Trafikverkets järnvägsnät är 1 435 mm. I Haparanda har spåren 21–26 spårvidd 1 524 mm. Inom driftplats Västervik finns anslutningsspår vid hållställe Jenny från smalspårsbanan mot Verkeback. Spårvidden är 891 mm och spåret löper cirka 4 km som ett så kallat treskenspår utmed normalhuvudspåret.

2.3.3 Trafikplatser

Detaljerad information om större trafikplatser finns i [underlag till linjeboken](#), avdelning E, Trafikplatsinstruktioner, som finns tillgänglig på Trafikverkets webbplats. Här redovisas också eventuella lokala trafikeringsvillkor för trafikplatser

samt enklare spårskisser. Trafikplatserna är sökbara i karttjänsten, där också avstånden mellan dem kan mätas. Möteslängder per trafikplats redovisas i bilaga 2 A.

2.3.4 Referensprofil

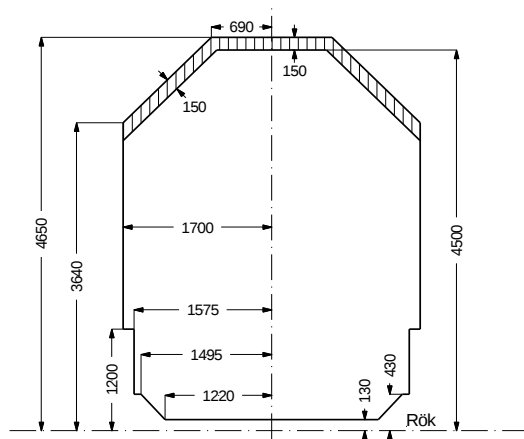
Referensprofil är det utrymme i sid- och höjdded inom vilken last och fordon ska rymmas. Referensprofilernas mått gäller under vissa bestämda förutsättningar och hänger samman med beräkningsregler för bestämning av största tillåtna last- och fordonsstorlek, se vidare Bilaga 7 i TRVINFRA-00398 *Banutförning* som finns på [Trafikverkets webbplats](#).

Hela järnvägsnätet kan trafikeras av fordon som uppfyller kraven för den dynamiska beräkningsmetoden med Dynamisk referensprofil SEa eller den statiska beräkningsmetoden med Statisk referensprofil A. På bandelarna listade i tabell 2.1 förekommer platser med icke-normenlig kontakttrådshöjd. Den icke-normenliga kontakttrådshöjden bedöms inte motivera några begränsningar för nuvarande trafik, förutom på bandel 641 mellan Mölnlycke och Rävlanda. Där bedöms fordonstyperna ER1 och X40 inte kunna trafikera, eftersom det skulle innebära överhängande risk för elektriskt överslag.

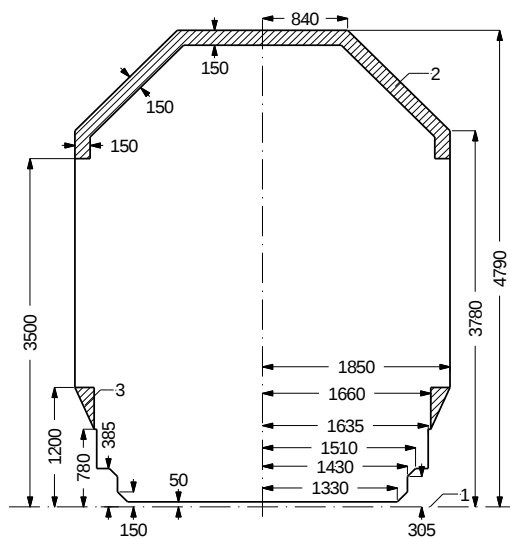
Dynamisk referensprofil SEc är en utökad profil som införs på nya linjer. Tills vidare kan fordon dimensionerade enligt Dynamisk referensprofil SEc endast framföras på vissa linjer som specialtransport, se avsnitt 5.4.2. Fordon med tillhörande last som inte är godkända vare sig enligt den statiska beräkningsmetoden med Statisk referensprofil A eller enligt den dynamiska beräkningsmetoden med Dynamisk referensprofil SEa, får bara framföras som specialtransport, med undantag för kodifierade transporter.

De kinematiska europeiska profilerna G1, G2, GA och GB samt den nationella profilen NO1 inryms i Dynamisk referensprofil SEa. Den kinematiska europeiska profilen GC inryms i Dynamisk referensprofil SEc. Se nedan för gällande mått för respektive svensk referensprofil.

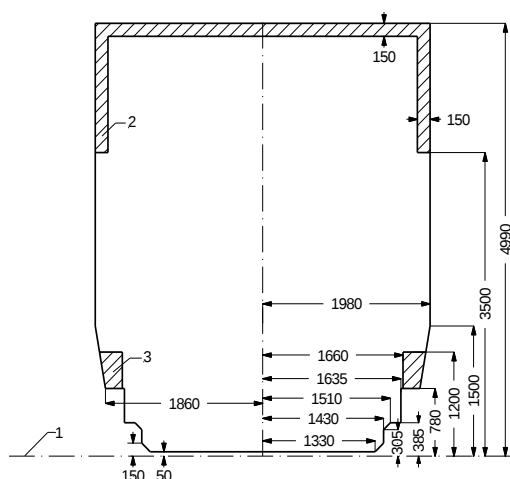
Figur 2.1 Statisk referensprofil A

Figur 2.2 Dynamisk referensprofil SEa

Figur 2.3 Dynamisk referensprofil SEc

Övre begränsningslinjerna (mått i mm):

1: Räl överkant (RÖK).

2: Zon inom vilken spänningsförande delar inte får placeras.

3: Fordon som ska tillåtas trafikera spår invid lastkajer får inte utnyttja detta område.

Tabell 2.1 Bandelar med icke-normenlig kontakttrådshöjd

Bandelsnummer och geografisk utbredning	Berörd plats eller sträcka	UNE	Spår
111 (Peuravaara–Riksgränsen)	Kopparåsen–Vassijaure	E	
401 Stockholms central	Stockholm central	N1	Spår 1
405 (Tomtebodan)–Värtan, (Karlberg)–(Värtan)	Stockholm Norra–Värtan	E	
410 (Älvsjö)–Södertälje hamn	Utsikten–Dånviken	U	
410 (Älvsjö)–Södertälje hamn	Utsikten–Dånviken	N	
476 Västerhaninge–(Älvsjö)	Handen–Skogås	N	
601 Partille–Göteborgs central, Göteborgs central–Göteborg Marieholm, Göteborgs central–Göteborg Kville	Göteborg	N	Spår 71
601 Partille–Göteborgs central, Göteborgs central–Göteborg Marieholm, Göteborgs central–Göteborg Kville	Göteborg	U	Spår 72
601 Partille–Göteborgs central, Göteborgs central–Göteborg Marieholm, Göteborgs central–Göteborg Kville	Göteborg	N3	Spår 73
601 Partille–Göteborgs central, Göteborgs central–Göteborg	Göteborg	U3	Spår 74

Marieholm, Göteborgs central– Göteborg Kville			
625 (Göteborg Kville)–Stenungssund	Säve–Stora Höga	E	
636 (Skålebol)–(Kornsjö-gränsen)	Dals Rostock–Ed	E	
641 (Almedal)–(Borås central)	Mölnlycke–Rävlanda	E	
651 Uddevalla central–(Öxnared)	Uddevalla–Öxnared	E	

2.3.5 Banans bärformåga

Linjekategori anger banans bärformåga med avseende på största tillåtna axellast (STAX) och största tillåtna vikt per meter (STVM) med hänsyn till fordonets geometri. Beroende på fordonstyp kan olika maximalt tillåtna hastigheter gälla för motsvarande linjekategori. Den nationella standarden SS-EN 15528:2021 *Järnvägar – Linjekategorier för hantering av samverkan mellan lastgränser för fordon och infrastruktur* ska tillämpas i Trafikverkets infrastruktur för järnväg. Se även TDOK 2014:0078 *Linjekategorier – hantering av samverkan mellan järnvägsfordons axellaster och infrastruktur* som kompletterar den nationella standarden.

Linjekategorierna definieras av en lastmodell baserad på referensvagnar, se avsnitt 4.2 i TDOK 2014:0078.

Järnvägsfordon (godsvagnar, lok, motorvagnar, personvagnar och specialfordon) kategoriseras i linjekategorier eller lastgränser, se kapitel 3 i TDOK 2014:0078.

Tillåten axellast i respektive linjekategori för 6-axliga godsvagnar är normalt lägre än för 4-axliga godsvagnar. Tillåten axellast i respektive linjekategori för 6-axliga lok är normalt lägre än för 4-axliga lok.

I karttjänsten presenteras respektive banas linjekategori på en övergripande nivå, se även bilaga 2 B Banstandarddata. Linjekategorin gäller för normalhuvudspår. Avvikande huvudspår och sidospår på en trafikplats kan ha en annan linjekategori än normalhuvudspåret.

Linjekategori D2 (STAX 22,5 ton och STVM 6,4 ton/m) är vanligast förekommande på Trafikverkets infrastruktur för järnväg.

Enligt avsnitt 5.4.2 ska fordon som överskrider banans linjekategori eller överskrider linjekategori D2 hanteras som specialtransport.

2.3.6 Lutningar

I bilaga 2 D ges information om de största lutningarna per stråk. För lutningar mellan 10 och 15 promille anges de lutningar som är längre än 500 meter. För lutningar på 15 promille eller mer anges de lutningar som är längre än 100 meter.

2.3.7 Största tillåtna hastighet

I bilaga 2 C visas största tillåtna hastighet per bandel. Största tillåtna hastighet per sträcka beskriver den hastighet som gäller för ett visst avsnitt av sträckan, men det behöver inte betyda att den angivna hastigheten gäller för sträckan som helhet.

För detaljerad information om hastigheter hänvisas till [underlag till linjeboken](#), avdelning D, linjebeskrivningen, på Trafikverkets webbplats.

2.3.8 Maximal tåglängd

Normal maximal tåglängd på Trafikverkets anläggning är 630 meter. Längre tåg kan tillåtas. Vilka tåglängder som tillåts för respektive tåg provas i processen för tilldelning av kapacitet.

2.3.9 Kraftförsörjning

En stor del av järnvägsnätet är elektrifierat. I karttjänsten framgår det vilka sträckor som är elektrifierade. Tågen får sin kraftförsörjning genom en kontaktledning som ger en nominell spänning på 15 kV, 16 2/3 Hz.

För detaljerad information om de förutsättningar som gäller för att uppnå god kvalitet samt kompatibilitet mellan elektriska järnvägsfordon och kraftförsörjningssystemet hänvisas till:

- TDOK 2014:0774 *Elektriska krav på fordon med avseende på kompatibilitet med infrastrukturen och andra fordon*
- TDOK 2014:0775 *Krav på strömvtagare och interaktionen mellan strömvtagaren och kontaktledningen.*

Utöver uppgifterna i dessa dokument kan det förekomma lokala begränsningar både på linjen och vid trafikplatser. Dessa återfinns i underlag till linjeboken som finns på Trafikverkets webbplats: [Underlag till linjeboken](#).

2.3.10 Signalsystem

Se avsnitten om trafikeringsystem och kommunikationssystem nedan.

Karttjänsten visar vilka trafikeringsystem som gäller för de olika bansträckorna.

2.3.11 Trafikeringsystem

Trafikeringsystemet syftar till att övervaka tågens rörelser på järnvägsnätet i realtid, så att nödvändiga åtgärder kan vidtas vid störningar.

Tågklarare övervakar och styr trafiken operativt, genom att de manövrerar växlar och signaler på driftplatserna. De olika typerna av trafikeringsystem ger i olika

grad tekniskt stöd för tågklareraren, och för vissa system finns även ett tekniskt skydd för trafiken. För systemen finns en trafiksäkerhetsinstruktion som anger hur trafiken ska genomföras i normalsituationer och vid störningar.

Trafikeringssystemen beskrivs i TDOK 2015:0309 *Trafikbestämmelser för järnväg (TTJ)*.

2.3.12 Kommunikationssystem

Trafikverkets mobilnät GSM-R följer europeisk standard. Systemet är speciellt anpassat för järnvägen.

Karttjänsten visar vilka sträckor som har tillgång till GSM-R-nätet.

2.3.13 Tågskyddssystem

2.3.13.1 ATC

ATC-systemet (Automatic Train Control) är för närvarande den övervägande standarden för ATP (Automatic Train Protection) i Sverige. Den finns på nästan alla järnvägar med persontrafik. Systemet övervakar att tågen håller rätt hastighet och förhindrar att tåg kör förbi en stoppsignal om föraren inte skulle ingripa. Tågfärder som framförs på sträckor med ATC måste i allmänhet ha verksamt tågskyddssystem ombord. För mer information, se TDOK 2015:0309 *Trafikbestämmelser för järnväg*.

Det finns driftplatser som saknar ATC, men som ändå ingår i längre sträckor med ATC. Dessa är Gävle godsbangård, Kil, Kisa, Luleå, Vetlanda och Vimmerby.

Karttjänsten visar vilka sträckor som har ATC.

2.3.13.2 ETCS

ETCS (European Train Control System) är en europeisk standard för ATP (Automatic Train Protection). ETCS utgör tillsammans med GSM-R, eurobaliser och radioblockcentraler det europeiska trafikstyrningssystemet ERTMS (European Rail Traffic Management System). Systemet övervakar att tågen håller rätt hastighet och förhindrar att tåg kör förbi en stoppunkt om föraren inte skulle ingripa. Tågfärder som framförs på sträckor med ETCS måste i allmänhet ha verksamt ETCS-tågskyddssystem ombord. För mer information, se TDOK 2015:0309 *Trafikverkets trafikbestämmelser för järnväg (TTJ)*.

Trafikering på banor med ERTMS ställer krav på att ombordsystemet har genomgått godkänd integration med banans marksystem.

För att trafikera Malmbanan, Haparandabanan, Botniabanan och Ådalsbanan, som är uppgraderade till marksystem BL3R2, måste ombordsystemet uppfylla BL3.4 (Specifikationsuppsättning nr 2, ETCS basversion 3, underhållsutgåva 1 och GSM-R basversion 1), eller högre systemversion.

ETCS tillsammans med STM (Specific Transmission Module) ersätter ATC-utrustningen i fordonen och medger att fordonen kan framföras överallt på det svenska järnvägsnätet, oavsett om infrastrukturen är konstruerad för ERTMS eller det äldre ATC-systemet.

För anslutning till Trafikverkets infrastruktur etablerar Trafikverket en tjänst som fordonsägares KM-domän kan ansluta till. För att kunna ansluta till tjänsten krävs en överenskommelse mellan fordonsägares KM-domän och Trafikverket.

En överenskommelse ska tecknas mellan fordonsägares KM-domän och Trafikverket. För att teckna överenskommelse kontaktas Trafikverket enligt kontaktuppgifter nedan (se avsnitt Support och stöd).

2.3.13.2.1 Support och stöd

För överenskommelse samt stöd med praktiska och mer detaljerade frågor om tjänsten för KMC online för fordon och för validering av funktionalitet – kontakta Trafikverket via mobisir@trafikverket.se.

Karttjänsten visar vilka sträckor som har ETCS.

2.3.13.2.2 Undantag från krav på ETCS-utrustning

Trafikverket har beslutat (TRV 2024/54166) om undantag från krav på ETCS-tågskyddssystem ombord, enligt avsnitt 3.6 och 2.3.13.2. Undantaget gäller för anslutningen till Inlandsbanan på driftplatsdel Gällivare central, inom driftplats Gällivare, inklusive växling inom samma driftplatsdel.

För genomförande av färder på driftplatsdel Gällivare central med fordon som saknar ETCS-utrustning gäller de ordinarie reglerna för respektive färd tillsammans med kompletterande bestämmelser. Dessa framgår av *Underlag till linjeboken* för Trafikcentralområde Boden, avdelning E Trafikplatsinstruktioner, som gäller för driftplats Gällivare. Undantaget från krav på ETCS-utrustning vid trafikering av driftplatsdelen Gällivare central gäller även spärrfärd eller växling enligt *TTJ Modul 9E Spärrfärd* – System E2 och E3, avsnitt 5.18 Spärrfärd utan tågskyddssystem och enligt Modul 9E Växling – System E2 och E3, avsnitt 5.11 Växling utan tågskyddssystem.

2.3.13.2.3 Abonnemang

För trafikering av Trafikverkets anläggning krävs ett abonnemang med SIM-kort som stödjer GPRS och därmed Trafikverkets ETCS- och KMS-domäner. För att skaffa abonnemang eller säkerställa att befintligt abonnemang har rätt status, klicka på länken nedan

[Abonnemang MobiSIR](#)

2.3.13.2.4 Tidplan

Trafikverket avser att införa KMC (Key Managment Centre) online mot Trafikverkets marksystem och till andra KMC. Införandet kommer att ske successivt, dock tidigast från 2026, i samband med ibruktagning av ERTMS mark när mängden fordon och nycklar beräknas komma att öka.

2.3.14 Andra tekniska anläggningar

2.3.14.1 Detektorer

Trafikverkets infrastruktur är utrustad med olika typer av stationära detektorer för teknisk kontroll av järnvägsfordon för att upprätthålla säkerheten och för att skydda banan mot skador. Vid larm har Trafikverket rätt att vidta åtgärder enligt TDOK 2020:0074 *Detektorer. Hantering av larm samt åtgärder efter konstaterade skador*. Förekomsten av detektorer påverkar inte järnvägsföretagets ansvar.

De flesta detektorerna är varmgångs- och tjuvbromsdetektorer, men det förekommer även hjulskadedetektorer med vägningsfunktion samt anläggningar för akustisk detektering av hjullagerfel.

Anläggningen är också utrustad med RFID-läsare för passagedetektering av fordon. Karttjänsten visar var detektorerna finns och vilken funktion de har. Dessa uppgifter finns även i bilaga 2 B. Se även avsnitt 5.5.2 och 6.4.1.

2.4 Trafikrestriktioner

Tillfälliga trafikrestriktioner kan förekomma till följd av skador på infrastrukturen, till exempel på grund av olyckor, översvämningar och skred. Dessutom kan restriktioner för vagnvikt förekomma på vissa sträckor, till följd av yttre förhållanden, till exempel lövhalka. Järnvägsföretagen ska anpassa vagnvikten efter rådande förhållanden, men Trafikverket kan alltid besluta om generella begränsningar av vagnvikten för alla järnvägsföretag inom geografiska områden. Det gäller när järnvägsföretagens egna begränsningar inte bedöms vara tillräckliga.

Trafikrestriktioner kan även förekomma på grund av väderförhållanden samt infrastrukturens beskaffenhet och trafikens art.

2.4.1 Särskild infrastruktur

2.4.1.1 Sträckor reserverade för persontrafik

Följande sträckor är reserverade för persontrafik i enlighet med järnvägsmarknadslagen (2022:365), 7 kap, 2 §:

- (Kattarp)–Helsingborgs central [avser järnvägstunnel *Helsingborg*]
- (Helsingborgs godsbangård)–(Landskrona östra)
- (Kävlinge)–(Lunds central)
- Malmö central–Hyllie–(Lernacken/Svågertorp) [avser järnvägstunnel *Citytunneln*].

För trafikering av dessa sträckor gäller följande förutsättningar:

- Överskjutande last får inte förekomma.
- Tågsätten ska vara sammansatta på ett sådant sätt att sträckorna kan trafikeras utan problem, med hänsyn till lutningsförhållandena.
- Samtliga järnvägsfordon ska uppfylla de tekniska krav som gäller för respektive sträcka (referensprofil, dragkraft och bromsförmåga).

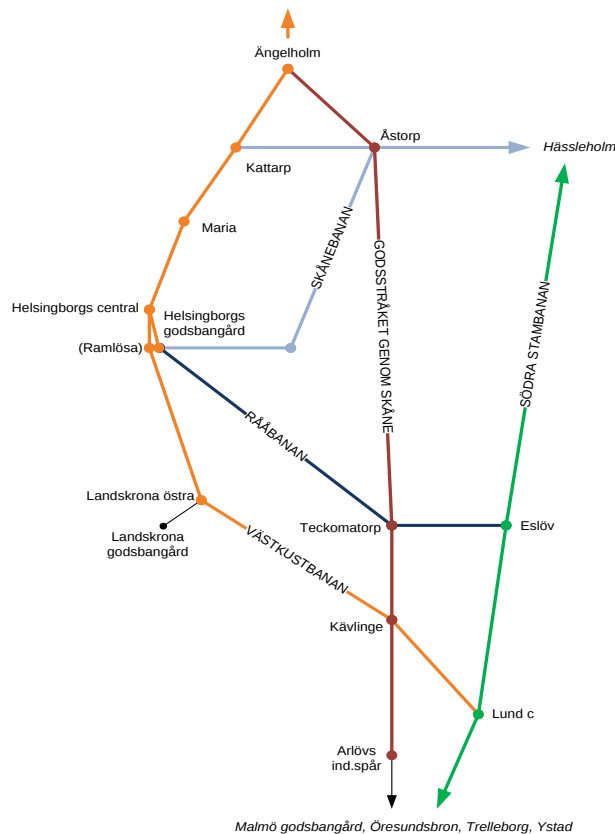
Ovan listade sträckor är reserverade för persontrafik, vilket enligt lag är möjligt när det finns alternativ järnvägsinfrastruktur. Om kapaciteten räcker och fordonen uppfyller de tekniska kraven kan dock även annan trafik utföras på sträckorna. Vid omledning av godstrafik via sträckorna som reserverats för persontrafik, krävs skriftligt godkännande från Trafikverket innan transporten genomförs. Alternativ järnvägsinfrastruktur för godstrafik listas nedan.

Alternativa sträckor för godstrafik:

- Godstrafik mellan Helsingborgs godsbangård och Landskrona östra framförs via Rååbanan till Teckomatorp, Godsstråket genom Skåne till Kävlinge och vidare på Västkustbanan till Landskrona östra (se även skiss nedan).
- Godstrafik mellan (Ängelholm) och Helsingborgs godsbangård framförs via Skånebanan, sträckan Ängelholm/Kattarp–Åstorp–Helsingborgs godsbangård. Långdistanstrafik framförs via Godsstråket genom Skåne och vidare på Skånebanan till Helsingborgs godsbangård (se även skiss nedan).
- Alternativ till sträckan (Kävlinge)–(Lunds central) utgörs av Godsstråket genom Skåne (Kävlinge–Arlöv) och Södra stambanan, eller i undantagsfall via Rååbanan–Skånebanan och Södra stambanan (se även skiss nedan).

- Godstrafik på sträckan Malmö godsbangård–(Lernacken/Svågertorp) framförs via Kontinentalbanan och Fosiemy mot Öresundsbron eller i riktning mot Ystad/Trelleborg.

Figur 2.4 Översiktlig spårskiss för alternativa järnvägar i Skåne.

2.4.1.2 Sträcka reserverad för regional och pendeltågstrafik

Följande sträcka är reserverad för regional och pendeltågstrafik i enlighet med järnvägsmarknadslagen (2022:365), 7 kap. 2 §:

- Västlänken Göteborgs central–Almedal via Haga.

För trafikering av Västlänken gäller följande förutsättningar:

- Överskjutande last får inte förekomma.
- Tågsätten ska vara sammansatta på ett sådant sätt att sträckorna kan trafikeras med hänsyn till lutningsförhållande och kapacitet.
- Samtliga järnvägsfordon ska uppfylla de tekniska krav som gäller för sträckan (referensprofil, dragkraft, bromsförmåga).

Alternativ sträcka för godstrafik:

- Alternativ till sträckan Göteborgs central–Almedal via Haga utgörs av Göteborgs central–Almedal via Gubbero.

2.4.1.3 Sträcka reserverad för pendeltågstrafik

Följande sträcka är reserverad för pendeltågstrafik i enlighet med järnvägsmarknadslagen (2022:365), 7 kap. 2 §:

- Järnvägstunnel Citybanan (Stockholms södra)–(Tomtebodavägen) via Stockholm City.
- Innerspårerna på de fyrspåriga sträckorna Tomtebodavägen–Skavsta/Huvudsta, Spånga–Kallhäll samt Årstaberg–Flemingsberg är reserverade för pendeltågstrafik som trafikerar Citybanan. Annan tågtrafik kan dock nyttja eventuell restkapacitet.

För trafikering av Citybanan gäller följande förutsättningar:

- Överskjutande last får inte förekomma.
- Tågsätten ska vara sammansatta på ett sådant sätt att sträckorna kan trafikeras med hänsyn till lutningsförhållande och kapacitet.
- Samtliga järnvägsfordon ska uppfylla de tekniska krav som gäller för sträckan (referensprofil, dragkraft, bromsförmåga samt dörrkonfiguration för tåg som har resandebutbyten på Stockholm Odenplan och Stockholm City, eftersom stationerna har plattformsskiljande dörrar).

Vid omledning av godstrafik via Citybanan krävs skriftligt godkännande från Transportstyrelsen innan transporten genomförs.

Alternativa sträckor för godstrafik:

- Alternativ till sträckan (Stockholms södra)–(Tomtebodavägen) via Stockholm City utgörs av (Stockholms södra)–(Tomtebodavägen) via Stockholms central.

2.4.1.4 Sträcka reserverad för godstrafik

Följande sträcka är reserverad för godstrafik i enlighet med järnvägsmarknadslagen (2022:365), 7 kap. 2 §:

- (Göteborg Kville)–Göteborg Skandiahallen

För trafikering av denna sträcka gäller följande förutsättning:

- Resande får inte medfölja.

För undantagsvis trafikering med persontrafik via den reserverade sträckan ovan krävs skriftligt godkännande från Trafikverket innan transporten genomförs.

2.4.1.5 Sträckor med särskilda förutsättningar

Trafikverket får besluta att en del av det järnvägsnät eller annan järnvägsanläggning som ägs och förvaltas av staten ska läggas ned, enligt järnvägsmarknadsförordningen (2022:416). Det gäller om det antingen var minst tre år sedan beslut fattades om att underhållet ska upphöra (6 kap. 9 §) eller om den del av järnvägsnätet eller järnvägsanläggningen som läggs ned ersätts på annan plats, antingen i det statliga järnvägsnätet eller i anslutning till det statliga järnvägsnätet (6 kap. 10 §).

Trafikverket får också besluta att underhållet ska upphöra på en del av det järnvägsnät eller en annan järnvägsanläggning som ägs och förvaltas av staten, när trafiken på denna del av nätet eller anläggningen är av endast obetydlig omfattning. Se tabell 2.2 nedan.

Tabell 2.2 Bana eller sträcka där beslut om upphört underhåll har fattats

Bandelsnummer och geografisk utbredning	Sträcka med upphört underhåll
136 (Morjärv)–Karungi–(Haparanda)	(Morjärv)–Karungi–(Haparanda)
151 (Jörn)–(Arvidsjaur)	(Jörn)–(Arvidsjaur)
236 (Vallvik)–Stugsund	(Sandarne)–Stugsund
251 (Bollnäs)–Edsbyn–(Furudal)	(Bollnäs)–Edsbyn–(Furudal)
361 (Mora C)–Vika	(Lomsmyren)–Vika
453 (Grundbro)–Åkers Styckebruk	(Grundbro)–Åkers Styckebruk
623 (Munkedal)–Lysekil	(Munkedal)–Lysekil
964 (Östervärn)–Brågarp	(Östervärn)–Brågarp

Det finns sträckor där anläggningens tillstånd gör att Trafikverket kan komma att särskilt pröva ansökningar som innebär en omfattande ökning av trafikmängden.

Tabell 2.3 Banor och sträckor känsliga för omfattande trafikökningar

Bandelsnummer och geografisk utbredning	Berörd sträcka
149 (Mellansel)–(Örnsköldsvik)	
152 (Hällnäs)–(Storuman)	
153 (Forsmo)–(Hoting)	
334 (Falun central)–Grycksbo	
340 (Fagersta)–(Ludvika)	
361 (Mora)–Lomsmyren	

364 (Kristinehamn)–(Nykroppa), (Daglösen)–Filipstad	(Kristinehamn)–(Storfors) och (Daglösen)– Filipstad
371 (Mora)–Märbäck	
376 (Repbäcken)–Malung	
393 Bofors–(Strömtorp)	
435 (Örbyhus)–Hallstavik	
452 (Folkesta)–(Nybybruk)	
552 (Gårdsjö)–(Håkantorp)	
563 (Kimstad)–Finspång	
591 (Kumla)–Närkes Kvarntorp	
621 (Uddevalle)–Strömstad	
661 (Kil)–Torsby	
662 (Mellerud)–Billingsfors	
666 (Alvhem)–Lilla Edet	
731 (Jönköpings godsbangård)–(Vaggeryd)	
732 (Nässjö)–(Värnamo)–(Landeryd)	(Forsheda)–(Landeryd)
733 Landeryd–(Furet)	Landeryd–(Torup)
735 (Torup)–Hyltebruk	
829 (Nässjö C)–Vetlanda	
831 (Nässjö C)–(Hultsfred)	(Eksjö)–(Hultsfred)
832 Hultsfred–Berga	
833 (Berga)–Oskarshamn	
841 (Bjärka-Säby)–(Hultsfred)	
845 (Bjärka-Säby)–Västervik	
872 (Vetlanda)–Kvillsfors	
873 (Kvillsfors)–(Pauliström)	
875 (Blomstermåla)–(Berga)	
876 (Kalmar S)–Blomstermåla	
877 (Mönsterås bruk)–Mönsterås– (Blomstermåla)	
952 (Kristianstad)–Åhus	

2.4.1.5.1 Villkor för att få trafikera bana eller sträcka där underhållet har upphört eller bana eller sträcka med särskilda förutsättningar

Om ansökningar om kapacitet inkommer för sträckor som inte är trafikerade eller där underhållet upphört, genomför Trafikverket en besiktning för att fastställa banans standard. Trafikverket meddelar därefter den sökande vilka trafikförutsättningar och eventuella restriktioner som kommer att gälla, om beslut fattas om att iordningställa banan för trafik.

Trafikverkets besiktning kan dock visa att banan är i så pass dåligt skick att någon trafik inte kan komma i fråga. Trafikverket kommer då inte att tilldela någon kapacitet på sträckan. I besiktningen tas också hänsyn till om det utifrån en samhällsekonomisk bedömning är möjligt att ta sträckan i trafik med avseende på eventuellt behov av underhåll innan sträckan trafikeras.

2.4.1.5.2 Bana eller sträcka med särskilda förutsättningar för trafikering

I tabell 2.4 beskrivs de sträckor som på grund av brister i anläggningen är kraftigt begränsade när det gäller axellast och hastighet. Detta kan gälla under hela året eller vissa delar av året. Här beskrivs också de sträckor som under järnvägsnätsbeskrivningens giltighetsperiod är avstängda för trafikering på grund av omfattande upprustning.

Tabell 2.4 Tabell 2.4 Bana eller sträcka med särskilda förutsättningar för trafikering

Bandelsnummer och geografisk utbredning	Berörd sträcka	Hastighet
552 Mariestad–Håkantorp	(Mariestad)–(Lugnås) km 40+800 – 50+193, (Trolmen)–Källby km 75+400 – 84+584, (Lidköping)–(Håkantorp) km 95+224 – 120+319	80 km/tim

2.4.2 Miljörestriktioner

På följande sträcka gäller särskilda förutsättningar avseende buller (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-07-08, M 11100-14):

- Östervärn–Fosieby–Lockarp (Kontinentalbanan).

Dieseltrafik ger upphov till särskilt påverkande buller. Sådan trafik kan i vissa fall tillåtas, men då krävs för varje enskilt tillfälle en ansökan om tillåtelse, och Trafikverket prövar om den aktuella trafiken kan tillåtas med hänsyn till miljödomen.

Undantag: Trafikverket har beslutat (TRV 2025/80439) att följande

transporter är undantagna från dispensbehov:

- Trafikverkets egen eller av Trafikverket inhyrda entreprenörers transporter som genomförs på grund av underhållsbehov av Trafikverkets spåranläggning. Dessa transporter kan bestå av arbetsmaskiner eller tåg/spärrfärd dragna av diesellok. Undantaget gäller både för arbeten på Kontinentalbanan och transporter till annan plats.
- Transporter som sker utifrån Sveriges försörjningsberedskap.

2.4.3 Farligt gods

För transporter av farligt gods gäller bestämmelser enligt avsnitt 3.4.4. Följande sträckor får inte trafikeras med farligt gods:

- (Maria)–Helsingborgs central
- (Helsingborgs godsbangård)–(Landskrona östra)
- Malmö central–Hyllie–(Lernacken/Svågertorp)
- (Stockholms södra)–Stockholm City–(Tomtebodavägen)
- Göteborgs central–Almedal via Haga.

I undantagsfall kan dispens ges för tillfällig transport med farligt gods, om det skulle finnas ett ofrånkomligt behov av en sådan transport. För järnvägstunneln *Citytunneln* gäller att Länsstyrelsen i Skåne län, efter samråd med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Trafikverket och Malmö kommun, får meddela sådan dispens (som får förenas med de villkor som krävs för att säkerheten ska tillgodoses). För ovanstående platser finns alternativ järnvägsinfrastruktur för godstrafik med farligt gods, se avsnitt 2.4.1.

2.4.4 Tunnelrestriktioner

Utöver de restriktioner som nämns i avsnitt 2.4.1 och 2.4.3 gäller följande:

- Järnvägstunnel *Citytunneln* får endast trafikeras av eldrivna tåg för persontrafik. Tågen ska vara utformade med nödbromsblockering, brandlarm (som vid detekterad brand överför larm till personal eller tågförare) och interna kommunikationssystem som möjliggör kommunikation mellan tågförare och ombordpersonal. Godståg, sovvagnståg och förbränningsmotordrivna tåg för persontrafik får endast trafikera anläggningen i undantagsfall och efter särskild dispens.
- Järnvägstunnel *Citybanan* får endast trafikeras av rullande materiel för persontrafik, närmare bestämt pendeltåg av typer som uppfyller krav på brandskydd i tillämpliga TSD:er. Andra typer av rullande materiel för såväl

person- som godstrafik får framföras endast i undantagsfall och först efter godkänd dispens.

- Järnvägstunneln *Västlänken* får endast trafikeras av eldrivna regional- och pendeltåg för persontrafik. Vid omledning av godstrafik via den reserverade sträckan krävs skriftligt godkännande från Transportstyrelsen innan transporten genomförs.

Tabell 2.5 Tunnelar på järnvägsnätet som överensstämmer med TSD:n som avser säkerhet i järnvägstunnelar

Bandelsnummer och geografisk utbredning	Berörd plats eller sträcka	Tunnel	Datum	Cert.nr.	Tillämplig TSD
405 (Tomtebodavärta)–Värta, (Karlberg)–(Värta)	Stockholms norra	Norra stationstunneln	2018-10-11		
405 (Tomtebodavärta)–Värta, (Karlberg)–(Värta)	Värta	Ruddammstunneln	2018-04-16	1807/6/SG/2018/INF/S V/N-112/Cert-681	(EU) nr. 1303/2014
434 (Uppsala central)–(Gävle central)	Uppsala–Samnan	Järnvägstunnel under Gamla Uppsala	2017-04-26	1807/6/SG/2017/INF/S V/R-059/Cert-531	2008/163/EG såsom ändrad genom 2012/464/EU
451 (Södertälje hamn)–(Eskilstuna central)	Strängnäs–Härad	Järnvägstunnel (norra tunneln) mellan Strängnäs och Härad	2018-06-26	1807/6/SG/2018/INF/S V/R-048/Cert-714	2008/163/EG såsom ändrad genom 2012/464/EU
603 Göteborg Kville–Göteborg Skandiahamnen	Pölsebo	Krokängstunneln			
601 Göteborg	Göteborgs central	Västlänken			

2.4.5 Brorestriktioner

Vid öppningsbara broar har tågtrafiken generellt företräde före sjöfarten.

Trafikverket avser att så långt det är möjligt samordna sina tidtabeller med tiderna för sjöfarten enligt gällande överenskommelser.

2.5 Infrastrukturens tillgänglighet

Infrastrukturens tillgänglighet påverkas av Trafikverkets behov av tillgång till järnvägsanläggningen för att underhålla och vidareutveckla den. Regler för detta beskrivs i avsnitt 4.3 och bilaga 2 E.

På delar av järnvägsnätet finns en förhöjd risk för varaktiga nedsättningar av hastighet eller axellast. Dessa delar presenteras i bilaga 2 E.

2.6 Planerad utveckling av infrastrukturen

Den planerade utvecklingen av infrastrukturen framgår av följande dokument:

- Nationell plan för transportsystemet 2022–2033. Även de trafikslagsövergripande länsplanerna för regional transportinfrastruktur (länstransportplanerna) 2022–2033 kan innehålla åtgärder i järnvägssystemet. För mer information, se Trafikverkets webbplats [Nationell plan](#)
- Trafikverkets genomförandeplan. Den uppdateras varje år och avser sex år och finns på [Trafikverkets webbplats](#).

Möjligheten att genomföra dessa satsningar är beroende av de finansiella medel som tilldelas Trafikverket i årliga budgetbeslut från riksdagen.

Information om större förändringar som innebär förändrad funktion i infrastrukturen under järnvägsnätsbeskrivningens giltighetstid finns på [Trafikverkets webbplats](#).

3 Villkor för tillträde och trafikering

3.1 Inledning

I detta kapitel behandlas de villkor som gäller för tillgång till Trafikverkets tjänster och för trafikering av Trafikverkets järnvägsnät. Villkoren följer dels av författningar, dels av avtal med Trafikverket.

Ett järnvägsföretag eller den som ansökt om eller beviljats infrastrukturkapacitet eller tillgång till en tjänst får till tillsynsmyndigheten hänskjuta tvister om huruvida ett beslut som fattats av en infrastrukturförvaltare, en tjänsteleverantör eller ett vertikalt integrerat företag står i överensstämmelse med 4–9 kap. järnvägsmarknadslagen (2022:365), föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa kapitel eller sådana direkt tillämpliga EU-rättsakter som avses i 10 kap. 1 § andra stycket.

3.2 Allmänna krav för tillträde till tjänster

Trafikverkets tjänsteutbud riktar sig till järnvägsföretag och andra sökande.

Om det krävs någon form av tillstånd för att ansöka om och använda en tjänst, måste kraven vara uppfyllda senast vid ansökningstidens utgång.

För information om sista ansökningsdatum för ansökan om kapacitet och transporttillstånd, se avsnitt 4.2.2 och avsnitt 4.5, tabell 4.2.

3.2.1 Villkor för att ansöka om tågläge

Den som enligt järnvägslagstiftningen har rätt att utföra eller organisera järnvägstrafik kan ansöka om tågläge. För utförande av järnvägstrafik ställer lagen krav på tillstånd, se avsnitt 3.2.3.

3.2.2 Villkor för tillträde till järnvägsinfrastruktur

Ett järnvägsföretag med säte inom EES eller i Schweiz har rätt att utföra godstrafik och persontrafik på svenska järnvägsnät inklusive Trafikverkets järnvägsnät. Andra fysiska eller juridiska personer med hemvist eller säte i en stat inom EES eller i Schweiz, som har ett allmännyttigt eller kommersiellt intresse av infrastrukturkapacitet och som uppfyller de krav som Trafikverket ställt med stöd av 7 kap. 9 § järnvägsmarknadslagen (2022:365), har rätt att organisera järnvägstrafik på Trafikverkets järnvägsnät.

För persontrafik får regeringen meddela föreskrifter om begränsningar i rätten att ta upp och lämna av passagerare på linjen mellan Stockholms central och Arlanda flygplats.

Regeringen får vidare meddela föreskrifter om vem som får utföra eller organisera trafik på järnvägsinfrastruktur som endast är avsedd att användas för stads- eller förortstrafik.

Regeringen meddelar därutöver föreskrifter om vem som, utöver vad som framgår av informationen i detta avsnitt av järnvägsnåtsbeskrivningen, har rätt att utföra eller organisera trafik på Trafikverkets järnvågsnåts.

3.2.3 Tillstånds

För de företag som önskar utöva trafik på den svenska järnvågsinfrastrukturen kråvs tillstånds i form av

- licens (om trafik ska bedrivas på Europeiska unionens järnvågsnåts) och gemensamt säkerhetsintyg, eller
- nationellt trafiksåkerhetstillstånds.

För järnvågsföretag som har sitt säte eller hemvist i Sverige görs ansökan om licens hos Transportstyrelsen, <http://transportstyrelsen.se>.

Ansökan om nationellt trafiksåkerhetstillstånds görs hos Transportstyrelsen, <http://transportstyrelsen.se>.

3.2.3.1 Omprövning och återkallelse av tillstånds

Tillståndsahavaren är skyldig att till Transportstyrelsen anmäla ändringar i verksamheten som kan medföra omprövning av tillstånds eller villkoren. Transportstyrelsen kan vidare under vissa förutsättningar återkalla ett tillstånds.

3.2.3.2 Säkerhetsstyrningssystem

Järnvågsföretag ska ha ett säkerhetsstyrningssystem. Ett sådant system utgörs av den organisation som införts och de åtgärder och förfaranden som fastställts för att säkerställa en säker drift. Säkerhetsstyrningssystemet ska dokumenteras.

Säkerhetsstyrningssystemet ska utformas så att järnvågsföretaget kan hantera de risker som verksamheten kan ge upphov till. Även de risker som uppstår i samband med verksamhet som bedrivs av andra ska beaktas i säkerhetsstyrningssystemet.

3.2.3.3 Insatskort för nödsituationer

Enligt EU-kommissionens förordning EU 1169/2010 och EU 2018/762 ska järnvågsföretag tillhandahålla information till räddningstjänsten för den händelse det skulle inträffa en olycka eller ett tillbud med person- eller motorvagnar, som kråver insats från räddningstjänsten.

I Sverige tillhandahålls informationen bland annat genom så kallade insatskort som innehåller en enklare teknisk beskrivning av fordonet. Uppgifterna ska underlätta för räddningstjänsten att utföra en räddningsinsats effektivt och säkert.

Järnvägsföretag ansvarar för att insatskort levereras i den omfattning som EU-regelverket förutsätter, och de ansvarar också för att innehållet i insatskortet är korrekt.

Insatskort ska lämnas om en helt ny fordonstyp ska tas i trafik eller om fordon byggs om, så att tidigare information i ett redan lämnat insatskort förändras. På Trafikverkets hemsida finns en vägledning som anger förslag på lämpligt innehåll och en mall för utformning av insatskortet. Korten ska sändas till MSB på adressen rib@msb.se.

3.2.4 Gemensamt säkerhetsintyg

För att utföra trafik på Europeiska unionens järnvägsnät krävs att järnvägsföretaget har ett gemensamt säkerhetsintyg.

Ansökan om ett gemensamt säkerhetsintyg ska göras i One Stop Shop (OSS). Om ansökan avser trafik i fler länder än Sverige kommer Europeiska unionens järnvägsbyrå (ERA) att handlägga ärendet.

Om järnvägsföretaget enbart ska bedriva verksamhet i Sverige, utfärdas ett säkerhetsintyg av antingen Transportstyrelsen eller ERA. Den sökande väljer i ett sådant fall vilken av instanserna som ska pröva ansökan. I andra fall utfärdas säkerhetsintyget av ERA.

3.2.5 Försäkring

För att licens ska kunna beviljas gäller krav på försäkring eller motsvarande som täcker den skadeståndsskyldighet som kan uppkomma till följd av järnvägsverksamheten. Kraven får anpassas till den verksamhet som ska bedrivas. I licensen ska tillsynsmyndigheten ange hur kraven anpassats och vilken verksamhet licensen gäller för. Om järnvägsföretaget inte har licens gäller, för järnvägsföretag med gemensamt säkerhetsintyg, samma krav på försäkring eller motsvarande.

Även för järnvägsföretag som har nationellt trafiksäkerhetstillstånd gäller krav på försäkring eller motsvarande som täcker den skadeståndsskyldighet som kan uppkomma till följd av järnvägsverksamheten. Tillsynsmyndigheten får anpassa kraven till verksamhetens art och omfattning.

Försäkringsfrågan prövas av Transportstyrelsen i samband med beviljande av tillstånd för järnvägsföretag och följs upp genom Transportstyrelsens tillsynsverksamhet.

3.3 Avtal för användande av Trafikverkets tjänster

3.3.1 Ramavtal

Ett ramavtal är ett avtal om användande av infrastruktur som avser längre tid än en tågplan. Infrastrukturförvaltare kan enligt järnvägsmarknadslagen träffa sådana avtal med järnvägsföretag eller trafikorganisatörer. Ramavtal kan inte göras gällande mot en annan sökande i den mån det i avtalet anges bestämda tåglägen eller om avtalet på annat sätt utformas så att det utesluter andra sökandes rätt att använda infrastrukturen.

Trafikverket tecknar för närvarande inte ramavtal.

3.3.2 Trafikeringsavtal med järnvägsföretag

I samband med tilldelning av ett tågläge ska Trafikverket och järnvägsföretaget ingå de avtal av administrativ, teknisk och ekonomisk natur som behövs för att använda tågläget. Det är först efter att Trafikverket och järnvägsföretaget undertecknat trafikeringsavtal som järnvägsföretaget får rätt att nyttja tilldelade tåglägen. Järnvägstrafik får inte utföras utan att trafikeringsavtal har träffats, och i det fall att trafikeringsavtalet upphör i förtid förlorar järnvägsföretaget även nyttjanderätten för tilldelade tåglägen. Trafikeringsavtal ska tecknas i samband med tilldelning, vilket innebär senast tio arbetsdagar efter

- tilldelning i fastställd tågplan,
- tilldelning i kompletterad fastställd tågplan för sökande som inte redan tecknat trafikeringsavtal för året, eller
- tilldelning i ad hoc-processen för sökande som inte redan tecknat trafikeringsavtal för året.

Trafikeringsavtalet anger förutsättningar för trafiken samt vilka av Trafikverkets styrande dokument som avtalsparten måste följa. Villkoren innehåller också regler om parternas ansvar, samråd och informationsutbyte.

Villkoren i ett trafikeringsavtal behöver för sin giltighet inte godkännas av någon annan än avtalsparterna. Vid oenighet om villkoren i ett trafikeringsavtal kan dock Transportstyrelsen, på begäran av någon av parterna, fastställa villkoren för den aktuella trafiken, i den utsträckning det är nödvändigt för att villkoren ska uppfylla bestämmelserna i järnvägslagstiftningen. Transportstyrelsens beslut kan överklagas till förvaltningsrätt.

De tjänster som inte regleras i trafikeringsavtal kräver särskild överenskommelse.

I de fall ett järnvägsföretag anser sig ha behov av undantag från en regel i järnvägsnätsbeskrivningen, ska en skriftlig ansökan lämnas in till Trafikverket. När

ansökan inkommit bedömer Trafikverket dess komplexitet och meddelar den sökande beräknad handläggningstid för ärendet. Till grund för beslut i ärendet ligger bland annat en bedömning av de säkerhetsrisker, den miljöpåverkan och den kapacitetspåverkan som kan uppstå om Trafikverket beviljar undantaget. Den sökande måste därför räkna med att handläggningstiden i vissa fall kan bli relativt lång.

För internationell tågtrafik finns en avtalsmall som tagits fram av RailNetEurope. Den kan i vissa delar användas som ett underlag för att teckna trafikeringsavtal för internationell trafik.

[Mallar för trafikeringsavtal](#) finns på Trafikverkets webbplats.

3.3.3 Trafikeringsavtal med annan än järnvägsföretag

Trafikverket erbjuder andra sökande än järnvägsföretag att teckna trafikorganisationsavtal. Ett sådant avtal ger organisationen rådighet över tilldelad infrastrukturkapacitet, men innebär ett begränsat ansvar för bland annat skador i samband med att tåglägena används.

Trafikorganisationsavtalet kräver ett trafikeringsavtal mellan Trafikverket och det järnvägsföretag som trafikorganisationen anlitar, för att den tilldelade kapaciteten ska kunna användas.

I de fall en trafikorganisation anser sig ha behov av undantag från en regel i järnvägsnätsbeskrivningen, ska en skriftlig ansökan lämnas in till Trafikverket. När ansökan inkommit bedömer Trafikverket dess komplexitet och meddelar den sökande beräknad handläggningstid för ärendet. Till grund för beslut i ärendet ligger bland annat en bedömning av de säkerhetsrisker, den miljöpåverkan och den kapacitetspåverkan som kan uppstå om Trafikverket beviljar undantaget. Den sökande måste därför räkna med att handläggningstiden i vissa fall kan bli relativt lång.

För internationell tågtrafik finns en avtalsmall som tagits fram av RailNetEurope. Den kan i vissa delar användas som ett underlag för att teckna trafikeringsavtal för internationell trafik.

[Mallar för trafikeringsavtal](#) finns på Trafikverkets webbplats.

3.3.4 Allmänna avtalsvillkor

Trafikverkets allmänna avtalsvillkor ingår i Trafikverkets trafikeringsavtal, och återfinns i kapitel 8.

Handlingar inkomna till Trafikverket utgör allmänna handlingar. Huvudregeln är att dessa är offentliga. Trafikverket kan sekretessbelägga uppgifter i handlingar om

det finns särskild anledning att anta att den enskilde, till exempel den som ansöker om kapacitet, lider skada om uppgiften röjs. Enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får Trafikverket inte utan vidare lämna ut eller utnyttja uppgifter som den sökande i samband med ansökan tillhandahåller om sina affärs- och driftsförhållanden. Den sökande bör därför i sin ansökan ange vilka uppgifter som anses avse affärs- och driftsförhållanden samt varför dessa uppgifter bör beläggas med sekretess. Om någon begär ut en handling är det Trafikverket som beslutar om handlingen kan lämnas ut eller om den ska beläggas med sekretess. Den sökandes uppfattning är därför inte avgörande, men kan ha betydelse vid sekretessbedömningen.

3.4 Särskilda tillträdeskrav

Trafikering på Trafikverkets infrastruktur ska ske i enlighet med de styrande dokument som anges i bilaga 3 A.

Utöver dessa bestämmelser ska järnvägsföretag ha nödvändiga kompletterande bestämmelser i sina trafiksäkerhetsinstruktioner, enligt Transportstyrelsens föreskrifter.

Ytterligare information finns på [Transportstyrelsens webbplats](#).

3.4.1 Godkännandeprocess för fordon

Den godkännandeprocess som beskrivs i EU-förordning 2018/545 om praktiska arrangemang för fordonsgodkännande tillämpas. För att järnvägsfordon ska få tas i bruk krävs att de är godkända. Detta gäller även för säkerhetspåverkande modifieringar.

Det finns undantag från kravet på godkännande. Dokument som styr fordonsgodkännandet finns på [Transportstyrelsens webbplats](#).

3.4.1.1 Kommunikationssystem GSM-R

GSM-R-fordonsutrustning som uppfyller krav i TSD "Trafikstyrning och signalering" samt EIRENE¹-specifikationerna måste finnas installerad i samtliga fordon där man måste kunna kommunicera med Trafikverkets trafikledning.

Hur man får tillträde till Trafikverkets GSM-R-nät beskrivs i avsnitt 5.5.1.

Det tidigare specifika skyddsfILTERkravet för radiomodul EDOR, enligt dokumentet GSM-R Terminal filter Technical Specification (TRV 2014/71742), "Type 1 Passive downlink and uplink band pass filter" utgår från och med 2026-01-01 då nya fastställda tillståndsvillkor från Post- och telestyrelsen (PTS) träder i kraft.

¹ EIRENE – European Integrated Railway Radio Enhanced Network

Skyddskrav enligt rådande standard, ETSI specifikation TS 102 933-1 V2.1.1 (2015-06), kvarstår då för EDOR på samma sätt som för CAB-radio. Observera även att det tidigare specifika skyddsfILTERkravet (enligt TRV 2014/71742) för EDOR kvarstår för samtliga fordon som trafikerar det svenska järnvägssystemet till och med 2025-12-31.

Följande skyddskrav gäller för CAB-radio och EDOR:

- För CAB-radio

Trafikverket kräver att skydd för CAB-radions radiomodul är installerat i fordonen enligt följande:

Uppfyller minst skyddskraven i ETSI specifikation TS 102 933-1 V2.1.1 (2015-06) för radiomoduler i CAB-Radio genom en förbättrad radiomodul, externt skyddsfILTER eller en kombination av dessa.

Utan ovanstående skydd för CAB-radio ombord får ett fordon inte trafikera det svenska järnvägssystemet.

- För EDOR

Trafikverket kräver att skydd för radiomodul EDOR är installerat i fordonen enligt följande:

Uppfyller minst skyddskraven i ETSI specifikation TS 102 933-1 V2.1.1 (2015-06) för EDOR radiomoduler genom en förbättrad radiomodul, externt skyddsfILTER eller en kombination av dessa.

Utan ovanstående skydd för radiomodul EDOR ombord får ett fordon inte trafikera det svenska järnvägssystemet.

3.4.2 Behörighetskrav för operativ personal

För personal som ska framföra järnvägsfordon på Trafikverkets spåranläggning måste krav som framgår av järnvägssäkerhetslagen (2022:367), järnvägssäkerhetsförordningen (2022:418), lagen om behörighet för lokförare (2011:725), förordningen om behörighet för lokförare (2011:728) och föreskrifter som gäller med stöd av dessa författningar vara uppfyllda.

Järnvägsföretagens uppfyllande av dessa krav granskas genom Transportstyrelsens tillståndsprövning, bland annat med avseende på järnvägsföretagets bestämmelser om utbildnings- och behörighetskrav och krav på hälsa och hälsoundersökning för personal med arbetsuppgifter av betydelse för trafiksäkerheten.

Järnvägsföretagen ansvarar för att de bestämmelser och villkor som ligger till grund för tillståndsgivningen följs.

För vistelse på bangård med nödlägesplan krävs bland annat ID06-behörighetskort och utbildning i nödlägesplan, se TDOK 2013:0657 *Ordnings- och skyddsregler för bangårdar*.

Personal som inte utför arbetsuppgifter av betydelse för trafiksäkerheten, men som måste vistas och arbeta inom spårområdet, ska vara utbildad i och följa Trafikverkets regler för arbetsmiljö och säkerhet för järnvägsföretag vid aktiviteter inom spårområde, enligt de allmänna avtalsvillkoren.

3.4.3 Specialtransporter

En specialtransport är en transport som avviker från de krav eller förutsättningar som anges i kapitel 2. Sådana transporter får framföras under förutsättning att Trafikverket har utfärdat transportvillkor som beskriver förutsättningarna och, i förekommande fall, transporttillstånd. Se avsnitt 5.4.2.

3.4.4 Farligt gods

Vad som avses med farligt gods och vilka regler som gäller för transporter på järnväg, framgår av

- lagen (2006:263) om transport av farligt gods
- förordningen (2006:311) om transport av farligt gods
- RID-S, Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter om transport av farligt gods på järnväg <https://www.msb.se/sv/>.

Järnvägsföretag som avser att transportera farligt gods ska före färdens start anmäla detta till Trafikverket, se bilaga 6 A.

Järnvägsföretag ska vid anmodan kunna lämna information, i enlighet med MSB:s föreskrifter, om det farliga godsets geografiska läge. Vid behov kontaktas järnvägsföretag via det larmnummer som används för kontakt vid olycka. För kontakt vid olycka, se bilaga 8 A, avsnitt 1.3.

Vid växling och spärrfärd ska UN-nummer kunna lämnas om det efterfrågas i händelse av olycka eller utsläpp.

3.4.5 Provkörning

Provkörning är en undersökning av fordon eller fordonskombinationer och/eller spåranläggningar. Undersökningen kräver tillfälliga ändringar i infrastrukturens tekniska utförande och/eller att infrastrukturen används på ett sätt som ligger utanför de ordinarie rutinerna.

För att få provköra ett fordon krävs att Transportstyrelsen godkänner den tillfälliga användningen av fordonet eller fordonskombinationen. Dessutom behövs tilldelad kapacitet som är anpassad till provkörningen. Provkörningen ska genomföras enligt de villkor för provkörning som Trafikverket har angett, se avsnitt 5.5.3.

3.5 Krav på ETCS-utrustning

På de sträckor och driftplatser som är utrustade med ERTMS krävs att de fordon som rörelserna ska framföras från är utrustade med tågskyddssystemet ETCS och att denna utrustning används enligt trafikreglerna vid körning inom trafikeringsystemen. De sträckor som är utrustade med trafikeringsystem ERTMS nivå 2 (E2) och ERTMS nivå 3 (E3) framgår av karttjänsten.

3.5.1 Krav på ERTMS-kryptonycklar

För att kunna framföra fordon med tågskyddssystemet ETCS på de sträckor och driftplatser som är utrustade med ERTMS krävs tillgång till giltiga ERTMS-kryptonycklar. Dessa kryptonycklar måste finnas installerade i fordonets tågskyddssystem.

Järnvägsföretaget ansvarar för att fordon som används för varje enskilt tågläge har nödvändiga och giltiga ERTMS-kryptonycklar för berörda ETCS-utrustade banor.

Vid misstanke om röjd ERTMS-kryptonyckel för användning i den infrastruktur som Trafikverket förvaltar, ska järnvägsföretaget omgående meddela Trafikverket via e-post på kmc@trafikverket.se. I meddelandet ska det framgå ETCS ID på berörd ombordutrustning.

4 Tilldelning av kapacitet

4.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs Trafikverkets process för tilldelning av kapacitet för tågläge och för tjänster enligt avsnitt 5.3 och 7.3 samt förläggning av banarbeten.

4.2 Generell processbeskrivning

Processen för tilldelning av kapacitet delas in i

- tilldelningsprocess som ger en ettårig fastställd tågplan. Detta sker i två faser. I fas 1 hanteras de ansökningar om tåglägen som inkommit senast sista dag för ansökan, vilket resulterar i en fastställd tågplan. I fas 2 kompletteras den fastställda tågplanen med ansökningar som inkommit efter sista dag för ansökan, vilket resulterar i en ettårig kompletterad fastställd tågplan. Kapacitet som har tilldelats en sökande i fastställd tågplan kan justeras för att samordnas med kompletterande ansökan i fas 2 endast om den sökande som har fått kapaciteten tilldelad ger sitt medgivande till detta.
- process för revision av tågplan där tåglägen, som inte är anpassade till tillfälliga kapacitetsbegränsningar i den fastställda årliga tågplanen, anpassas. Se avsnitt 4.8.2.1.
- ad hoc-process för hantering av nya ansökningar om kapacitet. Den kompletterade fastställda tågplanen uppdateras vid nya eller justerade kapacitetsbehov i mån av tillgänglig kapacitet.
- successiv planering. Utifrån tilldelat tågläge kan Trafikverket optimera färdplaner för tågläget fram till fem dagar före tågets avgång eller, när behov uppstår på grund av sena ändringar, senast 24 timmar före tågets avgång. Optimeringen av tågläget påverkar inte avtalade tider och platser. Vid publicering av produktionsplanen blir tiderna och platserna för ett tåg låsta längs hela rutten.

Trafikverket hanterar även tilldelning av järnvägsrelaterade tjänster parallellt med ansökan om tågläge.

4.2.1 Kapacitetsförutsättningar

4.2.1.1 Planeringsförutsättningar i tilldelningsprocessen

För att uppnå ett effektivt kapacitetsutnyttjande tillämpar Trafikverket nedanstående planeringsförutsättningar under tilldelningsprocessen:

- utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar, se avsnitt 4.3.3

- konstruktionsförutsättningar, se bilaga 4 D
- trångsektorsplaner, se avsnitt 4.2.1.3 och bilaga 4 E
- kapacitetsplaner, se avsnitt 4.3.4 och bilaga 4 F.

4.2.1.2 Förplanerade tåglägen för internationella korridorer

Senast elva månader före tågplanens trafikstart publiceras förplanerade tåglägen, Pre-Arranged Paths (PaPs), för Scandinavian-Mediterranean Rail Freight Corridor (ScanMed RFC) på [ScanMed RFC:s webbplats](#) samt direkt i ansöknings- och koordineringsverktyget PCS.

Korridorens förplanerade tåglägen är en produkt som är reserverad för internationell godstrafik i den årliga tågplanen. Tåglägena är framtagna av infrastrukturförvaltarna i samråd med korridororganisationen och grundar sig på en studie av transportmarknaden. Kapaciteten ansöks och tilldelas direkt hos korridorens C-OSS-funktion.

Eftersom dessa tåglägen har hög prioritet och ska skyddas från förändringar under tågplaneprocessen kan det för internationell godstrafik vara mer fördelaktigt att ansöka om dessa.

Se även avsnitt 4.10.

4.2.1.3 Trångsektorsplaner

Trafikverket kan upprätta trångsektorsplaner i syfte att uppnå ett effektivt kapacitetsutnyttjande i trafikintensiva områden där efterfrågan på kapacitet förväntas vara högre än den tillgängliga. I samma syfte kan trångsektorsplaner upprättas för sträckor som får ökat kapacitetsutnyttjande vid tillfälliga kapacitetsbegränsningar som medför mycket stor trafikpåverkan.

Trångsektorsplaner redovisar den tillgängliga kapaciteten på ett utpekat geografiskt område eller längs ett järnvägsstråk i form av förplanerade tåglägeskanaler. Tåglägeskanalerna utgör grunden för sökandes ansökan om kapacitet och används i tilldelningsprocessen vid Trafikverkets konstruktion av tågplanen.

Trångsektorsplanen innehåller information om infrastruktur och trafikstruktur samt uppgifter om antalet tåglägeskanaler. Dessa beskriver hur många tåg som kan köras på en sträcka. Antalet tåglägeskanaler bestäms utifrån infrastruktur och trafikstruktur samt krav på punktlighet och robusthet i trafiksystemet.

Trångsektorsplaner kan gälla för hela tågplaneperioden eller en del av den.

Trafikverket har inför Tågplan 2027 tagit fram trångsektorsplaner för följande områden:

- Herrljunga–Alingsås, Herrljunga–Borås–Göteborg och Herrljunga–Öxnered–Göteborg
- Söderhamns västra–Sundsvall–Vännäs
- Bergslagsbanan Gävle–Frövi.

Se bilaga 4 E.

4.2.1.4 Behov av tjänst på trafikplatser

Tågläget och de grundläggande tjänsterna *tillträde till lastplats, tillträde till rangerbangård, spår och spårområde för tågbildning* samt *spår för uppställning* förutsätter tillgång till spår på trafikplatser. Ett och samma spår kan vid olika tidpunkter användas för flera grundläggande tjänster på en trafikplats. Ett exempel på detta är spår som ingår i de grundläggande tjänsterna *spår och spårområde för tågbildning* och *spår för uppställning*. För spår som kan användas för flera grundläggande tjänster kan Trafikverket, vid en intressekonflikt mellan flera ansökningar, i samband med tilldelningen ange vilka tjänster som har företräde.

Vid tilldelning av tjänsten *spår för uppställning* kommer Trafikverket vid behov att, för persontrafik, prioritera fordonsomlopp med kortare vändtider än 14 timmar. Lördagar, söndagar, helgdagar, midsommarafton, julafton och nyårsafton räknas som noll timmar.

För uppställning av godstrafikfordon i anslutning till att rangering utförs på rangerbangård eller vid uppställning på annan bangård gäller att tid från ankommande tåg till avgående tåg inte ska överskrida 36 timmar under perioden måndag–fredag och 60 timmar under perioden fredag–måndag. Tiden beräknas per fordon, det vill säga enskild vagn eller enskilt lok.

För uppställning av godstrafikfordon på bangård i väntan på lastning eller lossning ska tiden inte överskrida 72 timmar. Lördagar, söndagar, helgdagar, midsommarafton, julafton och nyårsafton räknas som noll timmar. För att kunna härleda fordon och tågläge ska järnvägsföretagen i sin ansökan till Trafikverket ange vilka omlopp de avser att använda.

Dessa företrädesregler får ses som en vägledning för hur Trafikverket kommer att tilldela tjänster. En bedömning görs alltid med de processregler som anges i övrigt.

Tillträdestjänster är en förutsättning för att tilläggstjänster ska kunna genomföras, oavsett om det är Trafikverket som tillhandahåller dem eller inte. Tilläggstjänster som Trafikverket tillhandahåller och som förutsätter kapacitet är tjänster som gäller specialtransporter och farligt gods.

Den sökande ska utforma sin ansökan efter det planerade fordonets egenskaper och ange fordonslängd. Ansökan ska också visa hur tågläget kopplar till tjänsten.

Tjänsten *anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon*, avsnitt 7.3.11, kan erbjudas den som samtidigt ansöker om plats för uppställning av fordon på spåret.

Som stöd för ansökan om spårkapacitet i områden med högt kapacitetsutnyttjande redovisar Trafikverket särskilda kapacitetsförutsättningar. De visar hur Trafikverket kommer att planera kapaciteten för att uppnå effektivt utnyttjande av infrastrukturen. Se bilaga 4 D.

Det är önskvärt att den sökande deltar aktivt i processen för tilldelning av tillträde till anläggning för tjänst på trafikplatser där rangering och tågbildning är tänkta att utföras. Trafikverket bjuder också in dem som tillhandahåller dessa tjänster. Delaktigheten är viktig för att det vid intressekonflikter och brist på tjänster ska vara möjligt att tillsammans hitta lösningar som är effektiva för alla aktörer.

4.2.1.5 Vägledande principer vid intressekonflikter på trafikplatser

Ansökan om tjänsten *spår för uppställning* utan direkt koppling till ett tågläge beviljas alltid villkorat. Om ansökan om spår för uppställning kopplat till ett tågläge därefter inkommer och beviljas, måste den som fått villkorad uppställning flytta sina fordon (minst 14 dagars förvarning ges).

Vid tilldelning av tjänsterna *tillträde till lastplats* och *spår till kombiterminal*, avsnitt 7.3.3, kommer ansökningar som kan knytas till lossning och lastning av gods att värderas högre än annat användande av spåren (till exempel uppställning) på dessa platser. Tilldelning för enbart uppställning på spår där dessa tjänster erbjuds, beviljas alltid villkorat. En förutsättning är då att ingen ansökan om tjänsterna *tillträde till lastplats* eller *spår till kombiterminal* som kan knytas till lossning eller lastning har inkommit. Om en sådan ansökan inkommer och beviljas, måste den som avtalat om villkorad uppställning flytta sina fordon (minst 14 dagars förvarning ges). Om sökanden inte flyttar fordonen vid senast angiven tidpunkt har Trafikverket rätt att låta flytta fordonen på sökandens bekostnad.

Vid tilldelning av spår som ingår i rangerbangården enligt 7.3.4.3 kommer ansökningar som kan knytas till tjänsten *tillträde till rangerbangård* att värderas högre än andra, exempelvis uppställning, se avsnitt 7.3.4.6.

Spår för uppställning av fordon vid plattform medges normalt endast för resenärernas på- och avstigning, furnering och lättare driftsunderhåll.

Spårkapacitet för uppställning av godstågsfordon i anslutning till angränsande serviceanläggningar, till exempel tillgång till anläggningar inom godsterminal, medges normalt endast i direkt anslutning till användandet av anläggningen i fråga. Sökande ska på begäran kunna inkomma med underlag till Trafikverket som visar på koppling till användandet av serviceanläggning.

4.2.2 Ansökan om kapacitet

Ansökan om kapacitet för tågläge och övriga tjänster görs via de e-tjänster som beskrivs nedan. Instruktioner för vad en ansökan om kapacitet för tågläge ska innehålla finns på Trafikverkets webbplats. Motsvarande instruktioner finns även för tjänster.

För ansökan krävs en så kallad company code. Ansökan och tilldelning sker gratis på <https://uic.org/support-activities/it/rics>.

För förflyttningar över driftplatsgräns eller mellan driftplatsdelar inom en driftplats krävs ansökan om tågläge, se avsnitt 5.3.

Om ansökan gäller kapacitet på mer än en infrastrukturförvaltares järnvägsnät räcker det att lämna in ansökan till en av dem, som sedan samordnar ansökan med övriga berörda infrastrukturförvaltare. All internationell trafik ska ansökas via PCS, se avsnitt 4.2.2.1.

Tidplan för tilldelningsprocessen, se avsnitt 4.5.

4.2.2.1 Ansökan om kapacitet för internationella tåglägen

Kapacitet för internationella tåglägen, inklusive svensk sträcka, ansöks och tilldelas i det internetbaserade verktyget [Path Coordination System](#) (PCS). PCS är en webbapplikation som RNE tillhandahåller till infrastrukturförvaltare, kapacitetsfördelare, godskorridorer, järnvägsföretag och trafikorganisatörer. PCS hanterar kommunikationen och samordningen för ansökningar om internationella tåglägen.

Tillgång till PCS är gratis. Ett användarkonto kan beställas via RNE PCS Support: support.pcs@rne.eu. Mer information finns på <https://rne.eu/it/products/pcs/>.

All internationell trafik ska ansökas via PCS. Kompletterande ansökan och ad hoc-ansökan om kapacitet för den svenska delen av ett internationellt tågläge kan dock även göras via e-tjänsten MPK korttid. Tjänster kopplade till det internationella tågläget ansöks via e-tjänsterna på Trafikverkets webbplats.

Samtliga förplanerade tåglägen (PaPs) som tillhör ScanMed RFC ansöks direkt hos korridororganisationens Corridor OSS-funktion. Ytterligare information finns på [ScanMed RFC:s webbplats](#). Se även avsnitt 4.10.

4.2.2.2 Ansökan om kapacitet för nationella tåglägen och kapacitet för övriga tjänster

Ansökan om kapacitet för nationella tåglägen och kapacitet för övriga tjänster görs via e-tjänsterna [MPK långtid](#) och [MPK korttid](#). För ansökan krävs behörighet, se [Trafikverkets webbplats](#).

Vid ansökan om användning av bromsprovanläggningen i Skandiahamnen, Göteborg, se anvisningar i e-tjänsten på Trafikverkets webbplats.

Ansökningsportalerna (MPK långtid och MPK korttid) bygger på samma princip, där en vanlig dagkalender används som grund för att beskriva gångdagar. Dock finns det i MPK korttid en påbyggnadsfunktion där det är möjligt att beskriva gångdagar även utifrån en avvikande trafikkalender enligt bilaga 4 C. Den kalendern översätter i sin tur beskrivningen till dagkalendern.

4.2.2.3 Återtagande av ansökan

Den som efter sista datum för ansökan, men innan kapacitet har tilldelats i tågplanen, vill återta ett ansökt tågläge eller minska längd, vikt eller antal fordon för ett ansökt tågläge ska skicka in begäran om minskat behov via MPK långtid. Begäran kan avse alla eller vissa ansökta gångdagar och hela sträckan eller en delsträcka. För tilldelad kapacitet, se avsnitt 4.8.1.

Den som efter sista datum för ansökan, men innan kapacitet har tilldelats i tågplanen, vill återta en ansökan om tjänster enligt avsnitt 7.1 ska meddela det till trafikplanering.jarnvag@trafikverket.se.

4.2.3 Samråd

När förslag till tågplan tas fram kan Trafikverket ta underhandskontakter med de sökande. Kapacitet för internationell trafik inklusive gränspassager koordineras av Trafikverket genom avstämningar med infrastrukturförvaltare i berörda länder innan förslag till tågplan publiceras.

4.2.4 Förslag till tågplan

Förslag till tågplan innehåller fördelning av kapacitet utifrån

- alla ansökningar om tåglägen, såväl nationella som internationella, som inkommit senast 13 april 2026
- tåglägen som är anpassade till de utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningarna och eventuella kapacitetsplaner
- det uppskattade behovet av reservkapacitet för ad hoc-ansökningar om tåglägen och tjänster, såväl nationella som internationella.

I samband med förslag till tågplan redovisar Trafikverket även

- fördelning av kapacitet för inkomna och hanterade ansökningar om järnvägsrelaterade tjänster
- behovet av reservkapacitet för transporter av arbetsfordon
- restkapacitet.

4.2.4.1 Sökandes yttranden över förslag till tågplan

Sökandes yttranden över förslag till tågplan lämnas i form av synpunkter. Synpunkter på kapacitet ska lämnas via e-tjänsten för ansökan. Synpunkter som inte kan lämnas via e-tjänsten lämnas i stället via e-post till trafikplanering.jarnvag@trafikverket.se.

Synpunkter kan vara

- generella, det vill säga utgöras av generella synpunkter kopplade till ett trafikupplägg
- specifika, det vill säga röra specifika behov av tågläge och tjänster som avviker från ansökan.

Exempel:

- bruten association
- avvikande referenspunkter
- avgångs- eller ankomsttider som avviker från ansökan
- gångtid.

Nedanstående förändringar betraktas inte som synpunkter på förslag till tågplan:

- förändringar mot ansökan
- nya tåg
- önskemål om förändrade referenspunkter
- önskemål om större tåglängd eller vagnvikt eller lägre hastighet än ansökt
- önskemål om förändring av fordonstyp eller tågsammansättning som innebär att den föreslagna färdplanen inte kan upprätthållas
- önskemål om fler eller andra gångdagar än ansökt
- önskemål om ändrade tider från ansökan.

Ovanstående förändringar som inte betraktas som synpunkter ska skickas in som kompletterande ansökan.

Om yttrandena över förslag till tågplan innehåller behov av ändringar inleds processteget samordning, se avsnitt 4.5.4. Om inga ändringar behövs kan tågplanen fastställas.

4.3 Kapacitetstilldelning vid tillfälliga kapacitetsbegränsningar

4.3.1 Tillfälliga kapacitetsbegränsningar

De banarbeten som ska genomföras anges som tillfälliga kapacitetsbegränsningar. En tillfällig kapacitetsbegränsning kan bestå av ett eller flera banarbetsobjekt. Banarbetsobjekt innehåller restriktioner (avstängt spår, spänningslöst område eller hastighetsnedsättning). Restriktioner från samma banarbetsobjekt kan vara kopplade till olika tillfälliga kapacitetsbegränsningar, eftersom de kan ha olika trafikpåverkan.

I bilaga VII till direktivet 2012/34/EU anges kraven för en internationellt harmoniserad process för samordning och offentliggörande av kända tillfälliga kapacitetsbegränsningar, inklusive samråd med sökande. Det finns olika klassificeringar av tillfälliga kapacitetsbegränsningar:

Tabell 4.1 Klassificering av tillfälliga kapacitetsbegränsningar

Klassificering	Sammanhängande dagar	Trafikpåverkan (uppskattad trafik ställs in, leds om, ersätts med andra trafikslag)
Tillfällig kapacitetsbegränsning med mycket stor påverkan	Mer än 30 på varandra följande dagar	Mer än 50 procent av den uppskattade trafikvolymen på en järnvägslinje
Tillfällig kapacitetsbegränsning med stor trafikpåverkan	Mer än 7 på varandra följande dagar	Mer än 30 procent av den uppskattade trafikvolymen på en järnvägslinje
Tillfällig kapacitetsbegränsning med medelstor påverkan	7 eller färre på varandra följande dagar	Mer än 50 procent av den uppskattade trafikvolymen på en järnvägslinje
Tillfällig kapacitetsbegränsning med liten påverkan		Mer än 10 procent av den uppskattade trafikvolymen på en järnvägslinje

Mer information om aktuella tillfälliga kapacitetsbegränsningar finns på [Trafikverkets webbplats](#).

4.3.2 Tidpunkter och information till sökande

Trafikverket fastställer sitt behov av tider i spår inför kommande tågplan vid två tillfällen. Vid det första tillfället fastställs tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor, stor samt medelstor trafikpåverkan. Vid det andra tillfället fastställs tillfälliga kapacitetsbegränsningar med liten trafikpåverkan. För tidplan, se avsnitt 4.5.

I samband med att Trafikverket publicerar tillfälliga kapacitetsbegränsningar delges även information om de planerade banarbeten som ger upphov till de tillfälliga kapacitetsbegränsningarna.

Trafikverket genomför samråd för tillfälliga kapacitetsbegränsningar enligt tidplanen i avsnitt 4.5. Synpunkter skickas till trafikplanering.jarnvag@trafikverket.se.

När de tillfälliga kapacitetsbegränsningarna har fastställts kan det av olika skäl behövas ytterligare kapacitetspåverkande åtgärder eller förändringar i en redan fastställd kapacitetsbegränsning. Det kan enligt regelverket (SERA-direktivet bilaga VII) vara aktuellt

- för att återställa säker tågtrafik
- om behovet uppkommer vid en tidpunkt som är utanför Trafikverkets kontroll
- om tidsfristerna när det gäller offentliggörandet av tillfälliga kapacitetsbegränsningar enligt bilaga VII skulle vara kostnadsineffektiva eller onödigt skadliga när det gäller anläggningens livslängd eller skick
- om alla berörda sökande går med på det.

När en sådan situation uppstår samråder Trafikverket omgående med berörda sökande. I de fall som tåglägen har fastställts anpassas trafiken utifrån de nya förutsättningarna.

Tillståndsmätning (rullande undersökning av anläggningens status) av järnvägsnätet utgår från mätplaner som ligger till grund för förslag till tågplan.

Se även avsnitt 4.8.2.

4.3.3 Utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar

Utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar utgör en del av förutsättningarna för tilldelningsprocessen, bland annat när det gäller framkomlighet och hastigheter på järnvägsnätet. Samtliga ansökningar om kapacitet för tågläge eller tjänster ska vara anpassade efter utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar, om inte Trafikverket har angett något annat.

Om en utpekad tillfällig kapacitetsbegränsning exempelvis orsakar trafikavbrott på ordinarie väg mellan två driftplatser, det vill säga den väg som sökande önskar framföra tåget på majoriteten av dess gångdagar, så måste den sökande ansöka om ett omledningsläge för att kunna framföra tåget mellan dessa två driftplatser då den utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningen pågår.

Utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar publiceras på [Trafikverkets webbplats](#) i samband med fastställelsen av tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor, stor samt medelstor trafikpåverkan.

För att en tillfällig kapacitetsbegränsning ska presenteras som utpekad tillfällig kapacitetsbegränsning måste den innebära trafikavbrott.

4.3.4 Kapacitetsplaner

När tillfälliga kapacitetsbegränsningar pågår under mer än 30 på varandra följande dagar och berör mer än 50 procent av den uppskattade trafikvolymen, tar Trafikverket i samråd med sökande fram så kallade kapacitetsplaner. I kapacitetsplanerna presenterar Trafikverket den preliminära fördelningen av den återstående kapaciteten mellan de olika typerna av tågtrafik i enlighet med punkt 17 i bilaga VII till direktiv 2012/34/EU.

Kapacitetsplanerna är en del av planeringsförutsättningarna i processen för kapacitetstilldelning. Trafikverket kan efter sista dag för ansökan i tilldelningsprocessen för ansökningar som fastställs i tågplanen ta kontakt med sökande vars ansökan anses vara felaktig eller behöver kompletteras för att uppfylla kapacitetsplanens krav. Vid dessa kontakter är det viktigt att den sökande svarar snabbt på frågorna, för att inte orsaka onödiga fördröjningar i tilldelningsprocessen. I de fall som svar inte lämnas inom den tidsram som anges i förfrågan, normalt fem arbetsdagar, kan Trafikverket avslå hela eller delar av ansökan om tågläge som berör kapacitetsplanen. Detta kan även ske då det saknas förutsättningar att bevilja en ansökan trots att den anpassats till kapacitetsplanen.

Eventuella kapacitetsplaner redovisas i avsnitt 4.3.4.2 och presenteras i sin helhet i bilaga 4 F samt i samband med tidig dialog inför kommande tågplan.

4.3.4.1 Kriterier och tågtyper för omledning vid tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor påverkan

I samrådet vid framtagandet av kapacitetsplanen mellan Trafikverket och kända sökande används tågtyper för att fördela preliminär kapacitet på sträcka med tillfällig kapacitetsbegränsning. Tågtyperna har tagits fram med stöd av bilaga 4 B, avsnitt 3.2 för godstrafik, avsnitt 3.3 för persontrafik samt avsnitt 3.4 för tomtransport.

Vilka tågtyper som ska användas vid fördelningen av preliminär kapacitet utgår från senaste ansökan och vilken prioriteringskategori och kod som angavs i ansökan för innevarande tågplan.

De tågtyper med tillhörande prioriteringskategori och kod som omfattas av bilaga 4 B, avsnitt 3.2, 3.3 och 3.4 är: pendeltåg (SP, RP), regionaltåg (RX, RS, RL, RI, PO),

fjärrtåg (FX, FS, FL, FI, PO), godståg (GS, GT, GR, GN, GF, GO) och tjänstetåg (TT, EL).

Vid eventuell reducering av trafiken samt i de fall där samförstånd vid fördelning av preliminär kapacitet inte nås, tar Trafikverket hänsyn till följande omständigheter vid den preliminära tilldelningen av kapacitet:

- utbud
 - Utbud avser hur mycket trafik med olika tågtyper som bedrivs på den aktuella platsen eller sträckan. Syftet är att säkerställa att de olika typerna av trafik kan bedrivas även när kapaciteten är reducerad. Detta görs som en bedömning med utgångspunkt från hur trafiken erfarenhetsmässigt normalt ser ut, kompletterat med eventuell annan kunskap om trafikens utveckling. Det antal tåg som körs reduceras till en kombination av tågtyper som gör att det transportbehov som normalt uppfylls också kan upprätthållas, om än i begränsad omfattning. Det innebär också att den tillgängliga kapaciteten kan fördelas olika över dygnets timmar samt veckodagar. Fördelningen samråds med potentiella sökande i samband med att kapacitetsplanen tas fram.
- svårigheter att ersätta med annat trafikslag
 - En annan komponent i bedömningen av vilka tågtyper som ska beredas kapacitet vid den begränsade tillgängligheten är möjligheterna att ersätta en tågtyp på annat sätt. Det kan exempelvis vara förutsättningarna för att
 - ersätta tåg med buss eller annat trafikslag
 - hänvisa resande till annat tåg
 - leda om tåg via andra järnvägssträckor
 - föra över godstransport till annat trafikslag
 - tidigare- eller senarelägga transporter.
- tidskänslighet för olika typer av trafik
 - En tredje komponent är bedömning av hur tidskänsliga transporterna i de olika tågtyperna är. Avvägningar ska göras mot den eventuella restids- eller transporttidsförlängning som uppkommer om ett tåg inte kan framföras på den tillgängliga kapaciteten. Faktorer som vägs in i detta är
 - tidskänslighet för resande och rimligheten att restiden förlängs om tåget ersätts med buss eller att resande hänvisas till annat tåg
 - att gods inte kan komma fram över huvud taget

- att transporttiden för gods blir förlängd och innebär att gods blir förstört eller oanvändbart
- att transporten inte når en viktig anslutning för vidaretransport.

Prioriteringen mellan tågtyper kan variera över dygnet.

Om det vid ansökan till den tågplan som kapacitetsplanen gäller visar sig att ansökningarna överskrider den preliminära fördelningen enligt kapacitetsplanen för de berörda tågtyperna hanteras och regleras den uppkomna bristen i ordinarie tilldelningsprocess men inom samma tågtyp.

4.3.4.2 Aktuella kapacitetsplaner

Trafikverket har inför Tågplan 2027 tagit fram två kapacitetsplaner för kapacitetsbegränsningar som uppfyller kriterierna i punkt 17 i bilaga VII till SERA-direktivet 2012/34/EU:

- Alingsås–Olskroken
- Malmbanan.

Se bilaga 4 F.

4.3.5 Övriga tillfälliga kapacitetsbegränsningars påverkan på tilldelningsprocessen

Ansökan till årlig tågplan samt kompletterande ansökan behöver inte anpassas till tillfälliga kapacitetsbegränsningar som inte är utpekade tillfälliga kapacitetsbegränsningar eller har samband med en kapacitetsplan. Tåglägen som inte är anpassade till tillfälliga kapacitetsbegränsningar i den fastställda årliga tågplanen anpassas i stället i den så kallade revisionsprocessen, se avsnitt 4.8.2.1.

För ad hoc-processen utgör kompletterad fastställd tågplan förutsättningar för exempelvis framkomlighet och hastigheter på järnvägsnätet. Samtliga ansökningar om kapacitet för tågläge samt tjänster i ad hoc-processen ska vara anpassade till fastställd planering av tillfälliga kapacitetsbegränsningar.

4.4 Ramavtalens påverkan på tilldelningsprocessen

Trafikverket tecknar för närvarande inga ramavtal.

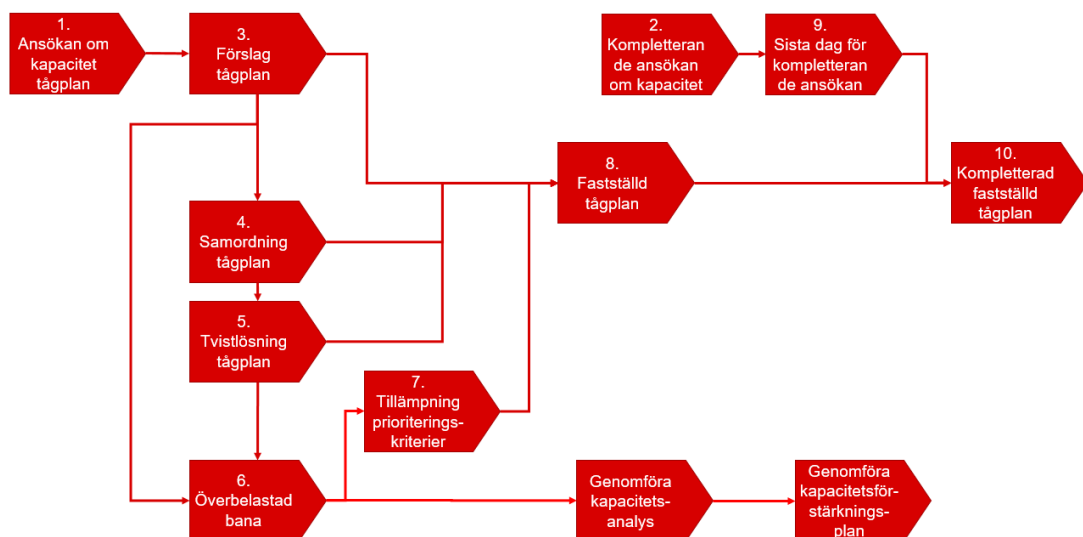
4.5 Tilldelningsprocess

Tabell 4.2 Tidplan för tilldelning av kapacitet

Referens till process-karta	Datum	Aktivitet
	2025-12-12	Publicering och fastställelse av tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor, stor och medelstor trafikpåverkan för Tågplan 2027.
	2026-01-12	Förplanerade internationella godstågslägen (PaP) för ScanMed Rail Freight Corridor i Tågplan 2027 publiceras.
	2026-01-29	Tidig dialog: Trafikverket bjuder in järnvägsföretag och andra potentiella sökande till dialog om förutsättningarna inför kommande tågplan. Den tidiga dialogen är ett led i Trafikverkets proaktiva arbete och syftar till att underlätta ansökan till Tågplan 2027.
	2026-02-13	Första datum för ansökan till Tågplan 2027.
1	2026-04-13	Sista datum för ansökan om tågläge och tjänster till Tågplan 2027. MPK långtid stänger 16:00; PCS ställs om till kompletterande ansökan vid en tidpunkt som bestäms av RNE.
2	2026-04-14	Första datum för kompletterande ansökan om tågläge och tjänster till Tågplan 2027.
	2026-05-11–2026-06-15	Samrådsperiod för tillfälliga kapacitetsbegränsningar med liten trafikpåverkan för Tågplan 2027.
3	2026-07-06	Förslag till Tågplan 2027 publiceras.
	2026-07-07–2026-08-07	Synpunkts- och samordningsperiod för tåglägen och tjänster, Tågplan 2027.
	2026-08-07	Synpunkter på förslag till Tågplan 2027 ska ha inkommit till Trafikverket senast klockan 09.00.
	2026-08-24	Fastställelse av tillfälliga kapacitetsbegränsningar med liten trafikpåverkan för Tågplan 2027.
	2026-08-24	Fastställelse av internationell trafik ansökt via PCS. Gäller även nationella tåglägen ansökta som matare/utflöden till ScanMed RFC:s förplanerade tåglägen (PaP).
4	2026-08-07–2026-08-30	Fortsatt samordningsperiod för Tågplan 2027.
5	2026-09-01	Sista datum för begäran om tvistlösning som avser tåglägen för Tågplan 2027.
	2026-09-14	Sista datum när tvistlösning för Tågplan 2027 ska vara avslutad.
6	2026-09-14	Sista datum för beslut om att förklara infrastrukturen överbelastad.
7	2026-09-18	Sista datum för kapacitetstilldelning med tillämpning av prioriteringskriterier.

8	2026-09-22	Fastställd Tågplan 2027 publiceras.
	2026-10-06	Sista datum för att teckna trafikeringsavtal utifrån fastställd tågplan.
9	2026-10-19	Sista datum för kompletterande ansökan om tågläge och tjänster till Tågplan 2027.
	2026-10-21– 2026-11-11	Samrådsperiod för tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor, stor och medelstor trafikpåverkan för Tågplan 2028.
10	2026-11-05	Sista datum för Trafikverket att besvara kompletterande ansökningar. Kompletterad fastställd Tågplan 2027 publiceras.
	2026-11-05	Första dag för ad hoc-ansökan som avser Tågplan 2027.
	2026-11-13	Sista datum för inrapportering av annonseringsunderlag för persontåg i Tågplan 2027.
	2026-11-19	Sista datum för att teckna trafikeringsavtal utifrån kompletterad fastställd tågplan. Gäller sökande som enbart har ansökt om kapacitet i kompletterande ansökan.
	2026-12-04	Publicering och fastställelse av tillfälliga kapacitetsbegränsningar med mycket stor, stor och medelstor trafikpåverkan för Tågplan 2028.
	2026-12-13	Tågplan 2027 börjar gälla (trafikstart).

Figur 4.1 Processkarta för tilldelning av kapacitet

4.5.1 Tåglägesansökan för årlig tågplan

Ansökningar om kapacitet för tågläge och övriga tjänster som inkommit senast 13 april 2026 hanteras i tilldelningsprocessen och resulterar i en fastställd tågplan.

4.5.2 Kompletterande ansökan för årlig tågplan

Kompletterande behov av tjänster samt ansökningar om kapacitet för tåglägen som inkommit efter 13 april 2026 hanteras efter att tågplanen fastställts, i den ordningsföljd som de inkommit, och fastställs löpande. Kapacitet som har tilldelats en sökande i fastställd tågplan kan samordnas och justeras endast om den sökande som har fått kapaciteten tilldelad ger sitt medgivande till detta.

Resultatet av de kompletterande ansökningarna om tågläge publiceras i kompletterad fastställd tågplan. Trafikverket redovisar även ansökningar om tjänster.

4.5.3 Ad hoc-ansökan

Ansökningar om ny kapacitet, avbokning eller ändring av befintlig kapacitet för tåglägen och tjänster, som inkommit efter att den kompletterade fastställda tågplanen har publicerats, hanteras inom ad hoc-processen.

Inkomna ansökningar börjar handläggas i den ordningsföljd de kommit in. Handläggningstiderna kan variera utifrån ansökans komplexitet. Vid förändring av en ansökan ska den sökande återkalla den inskickade ansökan och ersätta den med en ny. Den nya ansökan får då ett nytt inskickat-datum.

För att underlätta handläggning av ansökan ska behovet klart framgå, exempelvis system M, och eventuella associationer till grundläggande tjänster ska vara tydliga.

Ansökan om kapacitet i ad hoc-processen kategoriseras enligt följande:

- Tidpunkt för inlämning av ansökan:
 - **Ad hoc-ansökan:** Lämnas in så snart som möjligt efter att behovet blivit känt för sökande, dock senast 5 arbetsdagar innan första avgång.
 - **Oplanerad ad hoc-ansökan:** Lämnas in mindre än 5 arbetsdagar före tåglägets första avgång. Ansökan behöver inkludera önskan om prioriterad handläggning.
- Antal begärda trafikeringsdagar:
 - **Ansökan om enstaka tågläge:** ett tågläge med en (1) trafikeringsdag eller tågläge med en resa tur och retur.
 - **Ansökan om mer än enstaka tågläge:** mer än en trafikeringsdag med samma ursprung, destination och tidtabell

Beroende på kategorisering kommer svar att lämnas enligt följande:

Tabell 4.3 Tidsfrister i ad hoc-processen

Ad hoc-ansökan		Oplanerad ad hoc (<5 arbetsdagar)
Enstaka tågläge	Svar inom 5 arbetsdagar	Prioriterad handläggning behövs för avsteg från hantering i ordningsföljd
Mer än enstaka tågläge	Svar inom 20 arbetsdagar	-

Tidsgränser för ad hoc-ansökan vid tillkommande behov av bevakning av trafikplatser framgår av bilaga 4 A.

4.5.3.1 Prioriterad handläggning vid oplanerad ad hoc-ansökan

Vid behov av en oplanerad ad hoc-ansökan kompletterar järnvägsföretaget sin ansökan i ansökningssystemet med önskemål om prioriterad handläggning, och begär därmed avsteg från att ansökan hanteras i den ordningsföljd som den har skickats in. Begäran om prioriterad handläggning ska i fritextfältet beskriva orsaken till undantaget, en redogörelse för förutsättningarna och varför det inte varit planeringsbart i tidigare skede.

Prioriterad handläggning beviljas när möjlighet finns för Trafikverket att hantera ansökan baserat på aktuellt ansökningsläge och belastning.

4.5.3.2 Erbjudande

Trafikverket kan dela upp behovet i flera delerbjudande till den sökande. Den sökande behöver acceptera eller avböja erbjudande från Trafikverket. Om inget svar lämnas inom 24 timmar från tidpunkten för erbjudandet förfaller det. Om sökande har valt automatiskt godkännande i ansökan (Autoaccept) kommer ett erbjudande att skickas ut som sökande automatiskt godkänner.

4.5.4 Samordningsprocess

Samordningsprocessen syftar till att samordna de sökandes behov av kapacitet och tjänster, för att få till stånd en fastställd tågplan utan intressekonflikter. Under samordningen kan Trafikverket ta underhandskontakter med de sökande eller bjuda in till samordningsmöten.

Detta processteg hanteras enbart om det finns intressekonflikter. Om alla intressekonflikter blir lösta i detta processteg kan tågplanen fastställas.

4.5.5 Tvistlösning

Om en intressekonflikt mellan oförenliga ansökningar om tåglägen inte bedöms kunna få sin lösning under samordningen, kan sökande som är berörd av konflikten begära tvistlösning senast vid en given tidpunkt, se figur 4.1. Begäran om

tvistlösning görs via e-post till trafikplanering.jarnvag@trafikverket.se. Sökande som begär tvistlösning ska samtidigt inkomma med

- en beskrivning av intressekonflikten
- en konsekvensbeskrivning för den egna produktionen
- en motivering till varför de lösningar som föreslagits i samordningen inte accepteras.

Sökande som är berörd av konflikten kan föreslå andra lösningar av intressekonflikten.

Efter begärd tvistlösning kallar Trafikverket de inblandade till ett tvistlösningsråd där Trafikverket i samråd med berörda sökande försöker finna lösningar. Om alla intressekonflikter blir lösta i detta processteg kan tågplanen fastställas. Om en intressekonflikt inte fått sin lösning förklarar Trafikverket den berörda delen av infrastrukturen överbelastad, se avsnitt 4.6.

4.5.6 Fastställd tågplan

Den tilldelade kapaciteten framgår av fastställd tågplan som presenteras via Trafikverkets e-tjänst.

Kapaciteten redovisas i form av

- tilldelade tåglägen, såväl nationella som internationella
- reservkapacitet för ad hoc-ansökningar om tåglägen, såväl nationella som internationella.

I samband med fastställd tågplan redovisar Trafikverket även

- kapacitet som reserverats för tillfälliga kapacitetsbegränsningar
- reservkapacitet för banarbeten som inte kan bokas i tilldelningsprocessen
- reservkapacitet för transporter av arbetsfordon
- restkapacitet
- tilldelade tjänster enligt avsnitt 7.1.

Av en ansökan om tågläge ska det framgå om tågläget ansökts för järnvägsföretagets eller trafikorganisatörens räkning. Det är den som har ansökt om tågläget som sedan kan tilldelas detta. I samband med tilldelning av tågläget ingår den som ansökt om och tilldelats ett tågläge trafikeringsavtal med Trafikverket.

Den som har tilldelats ett tågläge får inte överlåta det. Den som har överlåtit ett tågläge får vägras tilldelning av tågläge vid samma eller nästkommande tågplan. Ett

tågläge ska dock inte anses som överlåtet om en trafikorganisatör anlitar ett järnvägsföretag för att utföra trafiken.

En sökande får till Transportstyrelsen hänskjuta tvister om huruvida en infrastrukturförvaltares beslut om kapacitetstilldelning stämmer överens med lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

4.5.7 Kompletterad fastställd tågplan

Kompletterande ansökningar enligt avsnitt 4.5.2 börjar hanteras efter publiceringen av fastställd tågplan. Den fastställda tågplanen uppdateras löpande utifrån kompletterande ansökan. Detta resulterar i en kompletterad fastställd tågplan.

4.6 Överbelastad infrastruktur

Om en intressekonflikt inte har fått sin lösning under samordning och tvistlösning mellan sökande ska Trafikverket förklara den berörda delen av infrastrukturen överbelastad. Om det är uppenbart att det kommer att bli en betydande kapacitetsbrist på en del av infrastrukturen ska Trafikverket förklara denna del av infrastrukturen överbelastad innan samordningen inleds.

Trafikverket meddelar beslutet till berörda sökande och offentliggör det på Trafikverkets webbplats. Överbelastningsbeslutet ska innehålla information om

- på vilken del av infrastrukturen intressekonflikten finns och under vilka tider
- vilka parter som är berörda
- orsaken till att intressekonflikten inte kunde lösas.

Beslutet om att infrastrukturen är förklarad överbelastad är ett villkor för att Trafikverket ensidigt ska kunna avgöra intressekonflikten.

Om infrastrukturen förklaras överbelastad ska en kapacitetsanalys och en kapacitetsförstärkningsplan tas fram. Se avsnitt 4.6.2 och 4.6.3.

4.6.1 Tilldelning av kapacitet efter överbelastning

När en del av infrastrukturen har förklarats överbelastad tilldelar Trafikverket kapacitet genom ett beslut om tilldelning av kapacitet med stöd av prioriteringskriterier. Detta gäller både när överbelastningen har gjorts efter tvistlösning och när infrastrukturen förklarats överbelastad innan samordningen inleds. För detaljer om prioriteringskriterierna, se bilaga 4 B.

I de fall användningen av prioriteringskriterier inte kan lösa konflikten, det vill säga om den samhällsekonomiska kostnadsberäkningen för lösningarna visar samma resultat, kommer särskiljning att tillämpas. Detta beskrivs i bilaga 4B, avsnitt 6.7.

Tilldelningsbeslutet blir en del av fastställd tågplan.

4.6.2 Kapacitetsanalys

Trafikverket offentliggör en kapacitetsanalys på sin webbplats inom sex månader efter det att infrastrukturen har förklarats överbelastad.

Kapacitetsanalysen kommer att utföras utifrån beslutet om överbelastad infrastruktur.

Kapacitetsanalysen anger

- orsaken till överbelastning
- förslag på metoder för att åtgärda intressekonflikten på kort sikt (maximalt ett år) och medellång sikt (maximalt sex år).

4.6.3 Kapacitetsförstärkningsplan

Trafikverket offentliggör en kapacitetsförstärkningsplan på sin webbplats inom sex månader efter det att en kapacitetsanalys avslutats.

Planen upprättas efter samråd med dem som ansökt om kapacitet på den överbelastade infrastrukturen samt varit part i avslutad tvistlösning. Planen anger

- orsaken till överbelastningen
- den sannolika framtida trafikutvecklingen
- eventuella hinder för infrastrukturutveckling.

Kapacitetsförstärkningsplanen ska även innehålla en kostnads- och nyttoanalys för kapacitetsförstärkning, utifrån de alternativ som tagits fram i kapacitetsanalysen. Kapacitetsförstärkningsplanen ska visa vilken eller vilka åtgärder Trafikverket avser att vidta samt en tidplan för detta arbete.

Om det finns en upprättad kapacitetsförstärkningsplan för den överbelastade infrastrukturen, och om denna plan håller på att genomföras, upprättas inte någon ny kapacitetsanalys och kapacitetsförstärkningsplan.

4.7 Specialtransporter och farligt gods

Ansökan om kapacitet för specialtransport görs enligt avsnitt 4.2.2. För hantering av transportvillkor och transporttillstånd, se avsnitt 3.4.3 och 5.4.2.

Om tågläget innefattar transport av farligt gods ska detta meddelas vid ansökan om tågläge. Ansökan om tågläge görs enligt avsnitt 4.2.2. Transport av farligt gods ska anmälas enligt avsnitt 3.4.4.

4.8 Regler efter tilldelningsprocessen

4.8.1 Regler för sökandes ändringar av tågläge

Sökande kan ansöka om förändringar på redan befintlig kapacitet, exempelvis förändring av trafikeringsdagar, tidtabell, annonserat tågnummer, transportvillkor (lägga till eller ta bort) eller byte av operatör.

Tågläge ska dessutom ändras i följande situationer:

- ny eller utökad trafikaktivitet som inte ryms inom körplanen
- vagnvikt eller tåglängd som kommer att överskridas
- avvikande tågsammansättning från tilldelad eller tillåten nivå och som försämrar prestanda i järnvägssystemet.

Tågläge som ändras ska registreras av järnvägsföretaget eller trafikorganisatören via Trafikverkets e-tjänst för ansökan.

Se information om bokningsavgift i avsnitt 5.6.1.

Trafikverket kan i de fall då ansökta förändringar är så omfattande att det ursprungligen tilldelade tågläget inte längre är identifierbart avslå ändringen och hänvisa till inställelse och ansökan om nytt tågläge.

4.8.1.1 Erbjudande

Sökande behöver acceptera eller avböja erbjudandena från Trafikverket. Om inget svar lämnas av sökande inom 24 timmar från tidpunkten för erbjudandet förfaller det. Om sökande har valt automatiskt godkännande i ansökan (Bekräftelse "Aldrig/Never") kommer ett erbjudande att skickas ut som sökande automatiskt godkänner.

Vid förändring av befintligt tågläge behålls den ursprungliga kapaciteten fram tills det att sökande accepterar erbjudandet.

4.8.2 Regler för infrastrukturförvaltarens ändringar av tågläge

4.8.2.1 Revision av tågplan

Tåglägen som inte är anpassade till tillfälliga kapacitetsbegränsningar i den fastställda årliga tågplanen anpassas i stället i den så kallade revisionsprocessen. Möten genomförs med järnvägsföretag och trafikorganisatörer inom ramen för denna process. Trafikverket är enligt bilaga VII till direktiv 2012/34/EU skyldigt att leverera uppdaterade tåglägen senast fyra månader i förväg för persontåg och senast

en månad i förväg för godståg. För att kunna leverera de reviderade tåglägena till sökande enligt de tidskrav som gäller kommer anpassningar till tillfälliga kapacitetsbegränsningar till och med den 28 februari att arbetas in i den fastställda tågplanen.

Trafikverket

- skickar meddelande till berörda om att tågläget inte är tillgängligt och kan behöva justeras
- tillhandahåller lösningsförslag som inkluderar de tåglägen som har meddelats
- tar emot underlag som grund för lösningsförslag, om berörda önskar lämna sådant underlag
- baserar lösningsförslagen på de publicerade tillfälliga kapacitetsbegränsningarna
- tar emot och hanterar inkomna synpunkter på lösningsförslag, i den mån berörda önskar lämna synpunkter, samt uppdaterar om möjligt lösningsförslaget utifrån detta
- skickar ut erbjudande om ändrade tåglägen enligt beslutat lösningsförslag senast fyra månader innan anpassat tågläge ska trafikera, om inte en skriftlig överenskommelse om kortare tid har träffats med berörda sökande eller en undantagssituation enligt avsnitt 4.3.2 råder
- tar emot synpunkter på ett ändrat tågläge inom 7 kalenderdagar efter det att erbjudandet om det ändrade tågläget har skickats ut. Trafikverket hanterar inkomna synpunkter i den mån det är möjligt.

Järnvägsföretag och trafikorganisatör som berörs av revision ska

- meddela om tågläge som behöver anpassas i stället ska ställas in
- ta emot erbjudande om uppdaterat tågläge från Trafikverket.

Erbjudande om uppdaterat tågläge skickas med automatiskt godkännande, vilket betyder att det inte kan besvaras.

4.8.2.2 Oacceptabla risker

Trafikverket har rätt att efter samråd ta tillbaka tilldelad kapacitet eller tjänst i den mån Trafikverket i förväg bedömer att användningen av tjänsten och kapaciteten medför oacceptabla risker för person- eller saksador. En sådan oacceptabel risk är att omfattande skador sannolikt kan inträffa, exempelvis vid extrema väderförhållanden.

När Trafikverket har återtagit en tilldelad tjänst har Trafikverkets avtalspart inte rätt till någon ersättning från Trafikverket utöver vad som eventuellt kan följa av Trafikverkets system för verksamhetsstyrning genom kvalitetsavgifter.

4.8.3 Regler för tilldelad kapacitet som inte används

Trafikverket har rätt att återta ett tilldelat tågläge om Trafikverkets avtalspart använder tågläget i en omfattning av mindre än 40 procent av den tilldelade kapaciteten för tågläget under en kalendermånad. Detta gäller inte om det bristande användandet beror på faktorer som inte är av ekonomisk art och som ligger utanför innehavarens kontroll. Avtalsparten ska ges möjlighet att yttra sig.

Om tilldelad kapacitet inte används kan detta beaktas vid senare tilldelning av kapacitet, vilket medför att ett tågläge kan få lägre prioriteringskategori (bilaga 4 B) eller att Trafikverkets avtalspart kan komma att nekas tilldelning.

4.8.4 Regler för avbokning

Om tilldelad kapacitet för tågläge eller tjänster inte kommer att användas, ska järnvägsföretaget eller trafikorganisatören omgående underrätta Trafikverket om detta genom att avboka hela eller delar av tågläget eller tjänsten.

Tågläge som avbokas ska registreras av järnvägsföretaget eller trafikorganisatören via Trafikverkets e-tjänst för ansökan.

Se information om bokningsavgift i avsnitt 5.6.1.

4.9 Ombearbetning av nationell och internationell kapacitetstilldelningsprocess (TTR)

Information om det pågående projektet Omarbetning av nationell och internationell kapacitetstilldelningsprocess (TTR) finns på [Trafikverkets webbplats](#) och [Rail Net Europes webbplats](#).

4.10 Kapacitetstilldelning i godskorridorer

Information om kapacitetstilldelning inom godskorridor ScanMed finns i godskorridorens Corridor Information Document, CID, kapitel 4. CID presenteras på [ScanMeds webbplats](#). En uppdaterad version av dokumentet finns tillgänglig 11 månader före tågplanestart.

Information om ScanMed och ansökningssystemet PCS finns även i avsnitt 1.7, 4.2.1.2, 4.2.2.1 och 4.5.

5 Tåglägestjänster och avgifter

5.1 Inledning

Kapitel 5 redovisar tjänster och avgifter som omfattas av minimipaketet av tillträdestjänster samt de tilläggstjänster och extra tjänster som hör samman med användandet av tjänsten *tågläge* på Trafikverkets huvudspår. Samtliga tjänster regleras i direktiv 2012/34/EU, bilaga II, som genomförts genom järnvägsmarknadslagen (2022:365).

Tjänsterna är uppdelade i följande kategorier:

- **Minimipaket av tillträdestjänster (tågläge)**
Minimipaketet motsvaras av tjänsten *tågläge*, se avsnitt 5.3. Här ingår rätten att använda den infrastrukturkapacitet som tilldelats och avtalats enligt definitionen av *tågläge*. I tjänsten ingår även trafikledning och nödvändig information för att använda kapaciteten med mera.
- **Grundläggande tjänster**
I denna kategori ingår tillträde till spår utöver vad som omfattas av minimipaketet, exempelvis uppställning och tågbildning, se kapitel 7. Här ingår också tillträde till angränsande anläggningar för tjänster i form av bland annat lastplatser och rangerbangårdar samt tillgång till tjänster som tillhandahålls där.
- **Tilläggstjänster**
Här ingår tjänster som Trafikverket erbjuder i direkt anslutning till minimipaketet av tillträdestjänster, exempelvis drivmotorström och transportvillkor för specialtransporter, se avsnitt 5.4. För anslutning till el i samband med uppställning av järnvägsfordon, se avsnitt 7.3.11.
- **Extra tjänster**
I denna kategori ingår exempelvis tjänster som extra information och tillgång till GSM-R, se avsnitt 5.5.

Kapitlet beskriver även vissa krav och förutsättningar för att använda tjänster på Trafikverkets huvudspår. Rätten att använda tilldelad tjänst kan begränsas helt eller delvis och/eller förändras, till exempel på grund av störningar i järnvägstrafiken. Syftet är alltid att uppnå ett säkert och effektivt användande av infrastrukturen.

Sökande som transporterar fordon till en anläggning för tjänst för att där använda en av de grundläggande tjänster som beskrivs i kapitel 7, ansvarar för fordonet under hela användandet av den grundläggande tjänsten och fram till att fordonet används i en annan grundläggande tjänst. I detta ligger bland annat betalningsansvaret för användning av tjänster som inte tilldelats enligt vad som anges i avsnitt 8.3.2.

På [Trafikverkets webbplats](#) finns uppräknat it-stöd och e-tjänster, både obligatoriska och frivilliga, som är till hjälp och nytta för den som använder Trafikverkets tjänster på järnväg. Där beskrivs också hur man får tillgång till dem. Trafikverket svarar inte för den utrustning som är nödvändig för att ta del av informationsutbytet mellan Trafikverket och den sökande, och inte heller för den sökandes mottagande av leveransen.

5.2 Avgiftsprinciper

Trafikverket tar ut avgifter i enlighet med 7, 8, 9 kap. i järnvägsmarknadslagen (2022:365).

5.2.1 Avgift för användande av den infrastruktur som Trafikverket förvaltar

Trafikverket ska fastställa avgifter för användning av minimipaketet till den kostnad som uppstår som en direkt följd av framförandet av järnvägsfordon, enligt 8 kap. 3 § järnvägsmarknadslagen. Avgifterna ska vara konkurrensneutrala och icke-diskriminerande, enligt 8 kap. 1 § i samma lag.

Med kostnad som uppstår som en direkt följd av framförandet av järnvägsfordon menas den kortsiktiga marginalkostnaden, enligt proposition 2021/22:83. Det innebär att avgiften, inom ramen för infrastrukturförvaltarens kostnader, ska fastställas till kostnaden för ett tillkommande tåg när järnvägsinfrastrukturens kapacitet och utformning hålls oförändrad. Denna kostnad avser vidmakthållande (drift, underhåll och reinvestering) av järnvägsinfrastrukturen.

Kostnaden är skattad till 0,0152 kronor per bruttotonkilometer plus 3,33 kronor per tågakilometer i prisnivå 2016. Skattningarna framgår av två forskningsrapporter som togs fram av Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) år 2018². Trafikverket indexuppräknar marginalkostnaden en gång per år.

5.2.2 Avgift för passage av Öresundsbron

Enligt 8 kap. 7 § järnvägsmarknadslagen får infrastrukturförvaltaren, på grundval av den långsiktiga kostnaden för ett särskilt infrastrukturprojekt som ökar effektiviteten i järnvägssystemet och som har avslutats efter 1988, ta ut högre avgifter än vad som följer av 8 kap. 3 och 4 §§ i järnvägsmarknadslagen, om projektet inte skulle ha kommit till stånd om avgifterna hade begränsats på det sätt som följer av 3 och 4 §§. En sådan särskild avgift tas ut för godstrafik på Öresundsbro Konsortiets järnvägsnät. Avgiften faktureras av Trafikverket.

² CTS Working paper 2018:22, Marginalkostnader för reinvesteringar i järnvägsanläggningar: En delrapport inom SAMKOST 3, och CTS Working paper 2018:24, Marginalkostnader för järnvägsunderhåll: trafikens påverkan på olika anläggningar.

5.2.3 Avgiftsprinciper för bokningsavgift

Trafikverket får med stöd av 8 kap. 9 § järnvägsmarknadslagen ta ut en lämplig avgift för kapacitet som är tilldelad men inte har använts, se avsnitt 5.6.1.

Bokningsavgiften för tidsperiod 7 enligt tabell 5.4 i avsnitt 5.6.1, gäller vid normala driftsförhållanden.

Infrastrukturkapacitet som har tilldelats men som inte ska användas ska avbokas, i vissa fall mot en avgift enligt vad som framgår av avsnitt 5.6.1.

För tåglägen som inte har avbokats och som helt saknar avlästa avgångs- och ankomsttider i Trafikverkets system debiteras 100 procent av tåglägesavgiften samt en kostnad om 1 000 kronor.

5.2.4 Avgiftsprinciper för kvalitetsavgift

Enligt 7 kap. 28 § järnvägsmarknadslagen ska ett trafikeringsavtal innehålla villkor om verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter som ska gälla vid normala driftsförhållanden, se avsnitt 5.7. Kvalitetsavgiften ska betalas av den part som orsakar avvikelser från det användande av infrastrukturen som är fastställt i tågplan och trafikeringsavtal. Kvalitetsavgifter ska utformas så att både infrastrukturförvaltaren och den som använder infrastrukturen vidtar skäliga åtgärder för att minimera driftstörningar i järnvägssystemet och för att förbättra järnvägsnätets prestanda, enligt 7 kap. 30 § järnvägsmarknadslagen.

5.2.5 Avgiftsprinciper för tjänster

Avgifter för de grundläggande tjänster som Trafikverket tillhandahåller tas ut med stöd av 9 kap. 6 § järnvägsmarknadslagen, och får enligt denna bestämmelse inte överstiga kostnaden för att tillhandahålla tjänsten plus en rimlig vinst. Detsamma gäller avgifter för de tilläggstjänster och extra tjänster som Trafikverket tillhandahåller, om Trafikverket är ensamt om att tillhandahålla dessa tjänster. Trafikverket indexuppräknar avgifterna en gång per år.

5.2.6 Reduktion av avgifter för viss trafik

I enlighet med 8 kap. 10 § järnvägsmarknadslagen tar Trafikverket inte ut avgifter för användning av *minimipaketet av tillträdestjänster* när det är fråga om museitrafik som bedrivs av ideell museiförening och där ansökan görs i ad hoc-processen, se avsnitt 4.5.3.

5.2.7 Avgiftsprinciper för arbetsfordon

När järnvägsfordon används i direkt anslutning till Trafikverkets avtalade arbeten på Trafikverkets infrastruktur, betraktas de som arbetsfordon och avgift tas då endast ut för el.

Detta innebär att fordon undantas från banavgifter om de framförs i ett eller flera av följande syften:

- transporteras till eller från ett arbete som är avtalat med Trafikverket
- transportera material eller annat gods till eller från ett arbete som är avtalat med Trafikverket
- på Trafikverkets uppdrag utföra ett arbete i rörelse.

Vid ansökan om kapacitet ska det tydligt framgå vilket arbete ansökan gäller.

En förutsättning för undantaget från banavgifter är att inget annat uppdrag utförs samtidigt, exempelvis en godstransport för tredje part.

Fordon som framförs på uppdrag av annan infrastrukturförvaltare än Trafikverket undantas inte från banavgifter.

5.2.8 Emissioner

Trafikverket samlar in uppgifter om förbrukad mängd drivmedel på uppdrag av Energimyndigheten. Uppgifter om antal liter förbrukat flytande drivmedel och/eller antal kubikmeter förbrukat gasformigt drivmedel per fordonskategori eller fordonsindivid måste därför rapporteras av järnvägsföretag eller trafikorganisatör. Uppgifter ska lämnas senast den 20:e i månaden efter den månad då tjänsterna använts. Järnvägsföretagen och trafikorganisatörerna måste själva hålla register och spara de data som är nödvändiga för redovisning och kontroll. Deklaration sker via ett webbgränssnitt på Trafikverkets webbplats. Inloggning med behörighet krävs.

5.2.9 Moms

25 procent moms tillkommer på avgifterna, förutom när det gäller boknings- och kvalitetsavgifterna.

5.2.10 Priser för internationella tåglägen

Charging Information System (CIS) erbjuder kalkylering av priser för internationella tåglägen. Det kostar ingenting att använda CIS, och det krävs inte heller någon användarregistrering.

Mer information finns på [Charging Information System - RNE – RailNetEurope | Association For Facilitating Traffic On European Rail Infrastructure](#) eller kan beställas via RNE CIS Support: support.cis@rne.eu.

5.3 Minimipaket av tillträdestjänster samt avgifter

Trafikverket tillhandahåller minimipaket av tillträdestjänster i form av tjänsten *tågläge*, som finns i följande alternativ:

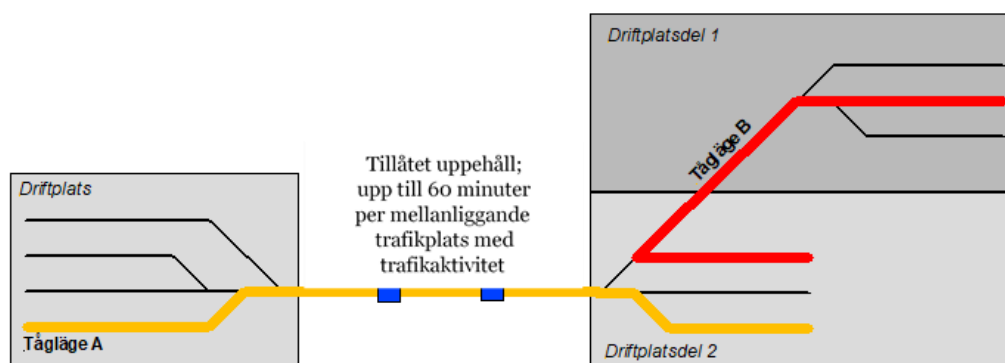
- tågläge för godstrafik
- tågläge för tjänstetåg
- tågläge för persontrafik.

Tjänsten tågläge omfattar hela förflyttningen från en trafikplats till en annan, från det att fordonsrörelsen inleds på den första trafikplatsen i tågläget, till det att fordonet stannat på den slutliga trafikplatsen. I tågläget ingår uppehåll på upp till 60 minuter per mellanliggande trafikplats med trafikaktivitet. Se figur 5.1, tågläge alternativ A. Maximal uppehållstid på upp till 60 minuter gäller även vid vändning mellan två tåglägen på trafikplats med trafikaktivitet (vid deras gemensamma slut- och startstation).

När en trafikaktivitet på en mellanliggande trafikplats eller vid vändning mellan två tåglägen på en trafikplats är 60 minuter eller mer, krävs ansökan om tjänsten *spår för uppställning*, se avsnitt 7.3.5. Om ansökan om denna tjänst saknas, förbehåller sig Trafikverket rätten att tilldela och debitera tjänsten *spår för uppställning*.

Även för förflyttningar över driftplatsgräns, eller mellan driftplatsdelar inom en driftplats, krävs ansökan om tågläge. Se figur 5.1, tågläge alternativ B.

Figur 5.1 Tågläge alternativ A – mellan driftplatser
Tågläge alternativ B – mellan driftplatsdelar.

Följande ingår i minimipaketet:

- Den infrastruktur som avtalats för framförandet av tåget. Rätt att framföra fordon på spår och genom växlar, så att tilldelad kapacitet kan användas

enligt de villkor som fastställts i tågplanen. Användandet ska ske i enlighet med trafikeringsavtalet samt enligt tillstånd, licenser och föreskrifter. Om trafikuppgiften så kräver ingår även tillgång till plattform.

- Rätt att använda Trafikverkets kontaktledning på elektrifierade banor.
- Trafikledning som omfattar tågklarering, övervakning och ledning av trafikverksamheten samt information om tågrörelser. Här ingår även förutsättningar och villkor för trafikens framförande, såsom körplan och körorder samt mätvärden från Trafikverkets detektorer. Via Trafikverkets trafikerings- och kommunikationssystem finns möjlighet att ta del av den operativa information som är nödvändig för att använda tåglandet. Se även avsnitt 2.3.10–2.3.14.

Trafikverkets trafikledning sker i enlighet med gällande trafikbestämmelser för järnväg.

- Trafikinformation till sökande och trafikoperatörer. Detta omfattar information i anslutning till, under och efter användandet av tåglandet. Här avses den information (utöver punkten Trafikledning ovan) som behövs för att utföra eller driva den järnvägstrafik som kapacitet har tilldelats för. För detaljerad information, se avsnitt 5.3.4.1.

För information om operativa regler, se kapitel 6.

För uppgifter som ska lämnas före tågs avgång, se bilaga 6 A.

5.3.1 Tågläge för godstrafik

Tågläge för godstrafik avser transport av gods eller förflyttning av tomma godsvagnar.

I tågläge för godstrafik ingår tillgång till det som beskrivs i avsnitt 5.3.

5.3.2 Tågläge för tjänstetåg

Tågläge för tjänstetåg avser förflyttning av enbart dragfordon eller persontrafikfordon som inte är upplåtna för resenärer. Det kan vara förflyttning av fordon av omloppsskäl, till avgångsstation eller från ankomststation eller till och från uppställningsplats, serviceanläggning eller verkstad.

I tågläge för tjänstetåg ingår tillgång till det som beskrivs i avsnitt 5.3.

5.3.3 Tågläge för persontrafik

Tågläge för persontrafik avser transport av resenärer.

I tågläge för persontrafik ingår tillgång till det som beskrivs i avsnitt 5.3 samt *trafikinformation till resenärer*. Denna innefattar den information som är

nödvändig för att resenären ska kunna genomföra sin tågresor. För detaljerad information, se avsnitt 5.3.4.2.

5.3.4 Trafikinformation

5.3.4.1 Trafikinformation till sökande och trafikoperatörer

Trafikinformationen levereras till sökande och trafikoperatörer genom olika kanaler.

För mer information, se [Tjänstebeskrivning trafikinformation järnväg](#) på Trafikverkets webbplats.

Där det är tekniskt möjligt omfattas följande information:

5. planerade ankomst- och avgångstider på trafikplatser med trafikutbyte
6. uppgifter om var tågen i realtid geografiskt befinner sig
7. punktlighet (i minuter i förhållande till körplan)
8. aktuellt ankomst- och avgångsspår på platser med trafikutbyte
9. beräkningar av ankomst- eller avgångstider vid trafikstörningar som medför en försening på 5 minuter eller mer
10. bedömd förseningsorsak vid försening på 3 minuter eller mer
11. trafikhändelser, information om eventuella åtgärder för återställande av bana och trafik samt prognoser för detta.

När trafikverksamheten sker i form av spärrfärd ingår endast punkterna 1 och 7. Spärrfärd förekommer endast i de fall som de tekniska förutsättningarna för tågfärd inte kan uppfyllas.

5.3.4.2 Trafikinformation till resenärer

Trafikinformationen utgår från planerade uppgifter och uppdateras med information om trafikförändringar. Uppgifterna syftar till att ge resenärerna en fullständig och ajourhållen trafikinformation om det aktuella och det förväntade trafikläget.

Utifrån avtalade tåglägen sammanställer Trafikverket annonseringsunderlag per tåg. Annonseringsuppgifterna används exempelvis för annonsering på järnvägsstation, vid publicering av trafikinformation på internet och via Trafikverkets it-system. Uppgifterna ska vid behov kompletteras och ändras av den sökande eller trafikoperatören.

Presentationen i trafikinformationskanalerna kan variera, utifrån behov och tekniska möjligheter.

Trafikverkets annonseringsunderlag baseras på avtalat tågläge samt information om trafiksituationen. Den omfattar

1. annonserat tågnummer
2. annonserad start- och slutstation
3. via-stationer, som är avgörande för resrutten
4. sökande eller tåglägesinnehavare
5. trafikoperatör
6. annonserade ankomst- och avgångstider på platser med resandeutbyte
7. aktuellt ankomst- och avgångsspår på platser med resandeutbyte
8. beräkning av ankomst- och avgångstid för tåg som är 5 minuter försenat eller mer (jämfört med körplan). Om orsaken till förseningen är känd lämnas den vid förseningar på 10 minuter eller mer.
9. samlad information med orsak och prognos för händelser som ger trafikpåverkan på flera tåg.

Nummer 1, 2, 3, 5 och 6 kan i vissa fall ändras av den sökande eller trafikoperatören.

Den sökande eller trafikoperatören ska annonsera inställda tåg och eventuell ersättningstrafik, och ansvarar alltid för att komplettera annonseringen med information om

- avvikelse, bokning, produktinformation, service, tågsammansättning och övrigt
- anvisningar vid eventuell trafikstörning (till exempel inställt och ersättningstrafik).

För detaljerad beskrivning och mer information, se dokument på <https://bransch.trafikverket.se/annonsering>.

5.3.4.3 Underlag från den sökande/trafikoperatören till Trafikverket

För att i förväg kunna ge resenären övergripande trafikinformation om en planerad händelse behöver Trafikverket underlag från den sökande eller trafikoperatören.

Underlaget ska tydligt beskriva förändringar och/eller kompletteringar i såväl trafikupplägg som eventuell ersättningstrafik och vara Trafikverket tillhanda senast 7 dagar före händelsen, se kontaktuppgifter i bilaga 1 A, avsnitt 5.4.

Den sökande eller trafikoperatören ansvarar alltid för att, inom ramen för Trafikverkets riktlinjer, uppdatera och komplettera annonseringsuppgifterna i Trafikverkets e-tjänster.

Samtliga i förväg kända ändringar och kompletteringar ska innehålla uppgift per tågläge och station och ska utföras av den sökande eller trafikoperatören via Trafikverkets e-tjänst.

Den information som sökande, tåglägesinnehavare eller trafikoperatörer inte kan ändra via Trafikverkets e-tjänst ska förmedlas enligt kontaktuppgifter i bilaga 1 A, avsnitt 5.4.

Detaljerade beskrivningar för arbetet med annonsering finns på Trafikverkets webbplats.

5.3.4.4 Hållplatser för ersättningstrafik

Vissa stationer har en fastställd plats för ersättningstrafik för tåg. Inom Trafikverkets fastighet ansvarar Trafikverket för fast hänvisningsskyltning till dessa hållplatser, där det är möjligt. På stationer där alla sökande eller trafikoperatörer inte använder samma hållplatsläge för ersättningstrafik kan fast skyltning inte alltid etableras.

Det är normalt sett fastighetsägaren som ansvarar för fast skyltning inom egen fastighet (både byggnader och mark). Utanför Trafikverkets fastighet ansvarar fastighetsägaren för skyltning till ersättningstrafik. Ramavtalet för Trafikverkets skyltstandard är öppet för alla ansvariga aktörer att använda. Detta ger möjlighet att skapa en helhetslösning för skyltning och informationsflöde.

Sökande eller trafikoperatörer ska informera Trafikverket om såväl tillfälliga som permanenta hållplatslägen för ersättningstrafik för tåg, vid respektive järnvägsstation. Hållplatslägena ska beskrivas med geografisk placering (hållplatsläge, gatuadress eller annat tydligt kännetecken). Om hållplatsläget har en beteckning, till exempel hållplatsläge A, ska även detta anges i beskrivningen. Det ska framgå vilken hållplats, vilket trafikupplägg, vilken sökande eller trafikoperatör som avses, samt i förekommande fall vilken riktning eller destination som ersättningstrafiken gäller. Uppgifterna om hållplatser för ersättningstrafik används för uppdatering av fast skyltning samt i Trafikverkets annonseringssystem, om förutsättningar finns för att leverera även dynamisk trafikinformation om hållplatsläget.

Ändringar av hållplatslägen meddelas till support.jarnvag@trafikverket.se senast 12 veckor innan ändringen börjar gälla, för att fast skyltning ska kunna ändras. Om det finns flera hållplatser för ersättningstrafik vid samma station, ska det framgå vilken hållplats som är ändrad, samt i förekommande fall, för vilken riktning eller destination som ersättningstrafiken gäller.

5.3.5 Avgiftssystem minimipaketet av tillträdestjänster (tågläge)

För tjänsten *minimipaketet av tillträdestjänster* (tågläge) enligt avsnitt 5.3 tas följande avgifter ut:

- spåravgift (kronor per bruttotonkilometer), differentierat efter medelaxellast
- tåglägesavgift (kronor per tågkilometer)
- passageavgift för godstrafik som passerar Öresundsförbindelsen (kronor per passage).

Vid omledning tas spåravgift och tåglägesavgift ut för faktisk använd färdväg. Undantag gäller i de fall omledning skett enligt TDOK 2023:0120 *Omledning av tågford i inom driftplats med driftplatsdelar*. I dessa fall ligger planerad färdväg till grund för avgiften på den omledda sträckan inom driftplatsen.

5.3.5.1 Spåravgift

Marginalkostnader för underhåll och reinvesteringar i spåranläggningen tas ut som spåravgift. Kostnaderna för underhåll har ett orsakssamband med tågens bruttovikt och tågens genomsnittliga axellast. Sambandet innebär att underhållskostnaderna ökar med tågens medelvikt per axel³. Därför tas spåravgiften ut i kronor per bruttotonkilometer och är differentierad efter medelaxellast.

För att spegla detta förhållande är spåravgiften för godstrafik och tjänstetåg uppdelad i fyra nivåer och spåravgiften för persontrafik i två nivåer. För godståg varierar vikten mer än för persontåg, vilket motiverar fler nivåer.

Medelaxellasten beräknas som hela tågets bruttovikt dividerat med tågets totala antal axlar. För godståg beräknas medelaxellasten som:

$$(\sum \text{tjänsteviktdrivfordon} + \sum (\text{egenviktgodsvagnar} + \text{lastviktgodsvagnar})) / \sum \text{axlar i tåget}$$

Formeln innebär att man summerar varje drivfordons tjänstevikt med summan av egenvikt och lastvikt för varje godsvagn. Det ger en total tågvikt som sedan divideras med tågets antal axlar. Därigenom kommer alla fordon som ingår i tåget att påverka avgiften.

På motsvarande sätt beräknas medelaxellasten för persontåg som:

$$\sum \text{tjänsteviktdrivfordon, manövernagn, personvagn} / \sum \text{axlar i tåget}$$

³ CTS Working Paper 2016:21. The impact of axle loads on rail infrastructure maintenance costs

Det betyder att man summerar tjänstevikten som angetts för varje drivfordon, manövervagn respektive personvagn till en total tågvikt, som sedan divideras med tågets antal axlar.

Bruttovikt är en av de uppgifter som ska lämnas av den sökande före tågets avgång. Även antal axlar ska anges av den sökande för respektive tåg, i samma it-system som övrig rapportering enligt bilaga 6 A.

Om den sökande inte har rapporterat in total tågvikt eller antal axlar i enlighet med bilaga 6 A, kan medelaxellasten inte beräknas. Spåravgiften bestäms genom användande av den största tillåtna axellast (STAX) som den sökande angett vid ansökan om tågläget, se kapitel 4. Medelaxellast, STAX-klass samt max antal ton för respektive STAX-klass förhåller sig till varandra enligt tabell 5.1 nedan.

Tabell 5.1 Spåravgift

	Medelaxellast	STAX-klass	Max antal ton för STAX-klass
Spåravgift godstrafik och tjänstetåg	≤ 10 ton	-	-
Spåravgift godstrafik och tjänstetåg	> 10 ton ≤ 17 ton	A	16
Spåravgift godstrafik och tjänstetåg	> 17 ton ≤ 25 ton	B, C, D, E	18; 20; 22,5; 25
Spåravgift godstrafik och tjänstetåg	> 25 ton	F	30
Spåravgift persontrafik	< 17 ton	A	16
Spåravgift persontrafik	> 17 ton	B, C, D	18; 20; 22,5

5.3.5.2 Tåglägesavgift

Marginalkostnader för underhåll och reinvesteringar i elanläggningen, signalanläggningen och övriga anläggningsdelar som inte är spårplanläggning, tas ut som tåglägesavgift. Tåglägesavgiften baseras på tågkilometer. Tillsammans med spåravgiften speglar tåglägesavgiften järnvägstrafikens marginalkostnader – de kostnader som uppstår som en direkt följd av framförandet av järnvägsfordon.

5.3.5.3 Passageavgift för godstrafik som passerar

Öresundsförbindelsen

För godstrafik som passerar över Öresundsförbindelsen tas en passageavgift ut. På sträckan tas varken spåravgift eller tåglägesavgift ut från godstrafiken.

5.3.6 Avgifter minimipaketet av tillträdestjänster (tågläge)

5.3.6.1 Spåravgift

Spåravgifter framgår av bilaga 1 B.

5.3.6.2 Tåglägesavgift

Tåglägesavgifter framgår av bilaga 1 B.

5.3.6.3 Passageavgift för godstrafik som passerar

Öresundsförbindelsen

Passageavgift framgår av bilaga 1 B.

5.4 Tilläggstjänster och avgifter

5.4.1 Tillhandahållande av drivmotorström

Trafikverket upphandlar el på elmarknaden och erbjuder den till järnvägsföretag och trafikoperatörer. I samband med uppställning erbjuds el via:

- kontaktledning i form av drivmotorström
- värmepost
- kontaktledning i samband med uppställning.

Avgiften för tjänsten *anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon* består av två delar:

- elförbrukning som beskrivs i detta avsnitt
- anslutningen till el som beskrivs i avsnitt 7.3.11.4.

Ansökan om tillgång till el för *drivmotorström* ingår automatiskt i ansökan om tjänsterna för tåglägen, tillträde till rangerbangård samt spår och spårområde för tågbildning. Den sökande får tillstånd att använda el för drivmotorström i och med att ett trafikeringsavtal tecknas med Trafikverket.

Trafikverket erbjuder järnvägsföretag och trafikoperatörer som köper drivmotorström att välja om de vill lägga till ursprungsgarantier. Kostnaden för ursprungsgarantier tillkommer för varje beställd och använd kilowattimme.

De ursprungsgarantier som finns att välja mellan är

- Förnybar (sol, vind, vatten och biobränsle)
- CO₂-fria (kärnkraft)
- Bra Miljöval.

Beställning görs via en blankett som beställs hos och skickas tillbaka ifylld till elhandel@trafikverket.se. Via denna adress går det också att få ytterligare information. Blanketten ska skickas in även för att aktivt välja bort ursprungsgarantier. Beställningen är bindande för det kommande året (år 1) och ska skickas in senast 31 december året före förbrukningen. På blanketten anger järnvägsföretag och trafikoperatörer även det takpris de är villiga att betala. Om takpriset överskrider upphandlas inte ursprungsgarantierna, eftersom priset för ursprungsgarantier bestäms vid genomfört inköp. I beställningen ska även en prognos för det efterföljande året (år 2) anges. Prognosen är inte bindande.

Ursprungsgarantierna kommer att faktureras året efter elförbrukningen, i samband med årsavräkningen.

Järnvägsföretag och trafikoperatörer som väljer att inte beställa ursprungsgarantier kommer att få kilowattimme-pris enligt den svenska residualmixen.

Enligt 4 kap. i lagen (2011:1200) om elcertifikat måste alla elförbrukare under 2027 köpa elcertifikat motsvarande 37,6 procent av sin förbrukning. Trafikverket köper in och tillhandahåller elcertifikat till de järnvägsföretag och trafikoperatörer som förbrukar drivmotorström och el vid uppställning.

I bilaga 5 C redovisas schabloner för förbrukning, förlustpåslag samt exempel på beräkningar av kostnaderna för drivmotorström för fordon med eller utan energimätare.

5.4.1.1 Avgift, tillhandahållande av drivmotorström

Trafikverket levererar drivmotorström till järnvägsföretag baserat på en självkostnad för att tillhandahålla tjänsten, i linje med 9 kap. 6 § i järnvägsmarknadslagen. Elkostnaden vidarefaktureras till slutanvändarna. I självkostnaden ingår bland annat kostnaden för elcertifikat samt Trafikverkets kostnader för att hantera elinköpen, såsom avgifter till elbörserna, arvoden till de externa portföljförvaltare som utför handeln på börserna och Trafikverkets personalkostnader för denna verksamhet.

Underlaget för fakturering av elförbrukningen baseras på faktisk förbrukning för fordon med energimätare eller på schabloner. För att beräkna förbrukningen med hjälp av schabloner måste Trafikverket känna till antal och typ av fordon. Informationen ska lämnas till Trafikverket genom självdeklaration.

Det prognostiserade priset för drivmotorström publiceras i [Trafikverkets elprisrapport](#) på Trafikverkets webbplats. Det prognostiserade priset i elprisrapporten ska endast ses som en information om prisnivån. Priset grundas på utfallet av den aktuella månadens elhandel.

Trafikverket ska inte göra vare sig vinst eller förlust på elhandel. Efter årets slut korrigeras därför den eventuella volymdifferens som kan uppstå mellan den deklarerade energimängden och den energimängd som Trafikverket matat ut på nätet. Differensen fördelas mellan fordon utan energimätare per förbrukad kilowattimme.

Fordonen har antingen Trafikverkets mätare, egen mätare eller ingen mätare. Järnvägsföretag som har fordon med egen energimätare och som framförs för första gången i Sverige, ska redovisa att ombordbaserade energimätningssystem uppfyller kraven i TSD 1302/2014 samt redovisa detta i enlighet med EN 50463-5 Järnvägstillämpningar – Energimätning i rälsfordon – Del 5: Bedömning av överensstämmelse.

5.4.1.2 Fordon med Trafikverkets energimätare

Trafikverkets energimätare har tidsupplösning och GPS, och det går därför att läsa av tid och plats för elförbrukningen. Trafikverket debiterar järnvägsföretagen som har Trafikverkets energimätare med det aktuella elpriset inklusive nätavgifter timme för timme för respektive elområde.

För järnvägsföretag som har Trafikverkets energimätare sänds alla mätdata direkt till Trafikverkets avräkningssystem. Om mätdata saknas hanteras debiteringen som för fordon utan energimätare.

Avtal om användning av Trafikverkets energimätare hanteras av Support Järnväg, se bilaga 1 A, avsnitt 4.

5.4.1.3 Fordon med energimätare som uppfyller TSD 1302/2014

Energimätare som uppfyller TSD 1302/2014 har tidsupplösning och GPS, och det går därför att läsa av tid och plats för elförbrukningen. Trafikverket debiterar järnvägsföretagen som har sådan energimätare med det aktuella elpriset inklusive nätavgifter timme för timme för respektive elområde.

För järnvägsföretag som har energimätare som uppfyller TSD 1302/2014 och använder Trafikverkets insamlingssystem, sänds alla mätdata direkt till Trafikverkets avräkningssystem.

För järnvägsföretag som har energimätare som uppfyller TSD 1302/2014 och inte använder Trafikverkets insamlingssystem, måste överenskommelse mellan järnvägsföretag och Trafikverket ske rörande hur debiteringsdata ska överföras till Trafikverket. Kontakta Support Järnväg, se bilaga 1 A, avsnitt 4.

Trafikverket erbjuder tillgång till ett datasamlingssystem i enlighet med TSD 1301/2014, för debiteringsdata från energimätare som uppfyller TSD 1302/2014. Avtal om användning av Trafikverkets datainsamlingssystem hanteras av Support Järnväg, se bilaga 1 A punkt 4.

Om mätdata saknas hanteras debiteringen som för fordon utan energimätare.

5.4.1.4 Fordon med annan energimätare

Järnvägsföretag som har fordon med egen energimätare ska redovisa elförbrukningen genom självdeklaration månadsvis, med uppgifter om förbrukad energi per fordon. De betalar det medelpris som blir efter att den tidsupplösta volymen och kostnaden räknats av, se elprisrapporten. De betalar inte elpris för respektive elområde, eftersom energimätarna inte ger information om tid och plats för förbrukningen. Deklaration sker via ett webbgränssnitt på [Trafikverkets webbplats](#). Inloggning med behörighet krävs.

Uppgifter om antal förbrukade kilowattimmar enligt mätarställning per fordonstyp ska lämnas senast den 20:e i månaden efter den månad då tjänsterna använts. Järnvägsföretagen och trafikorganisatörerna måste själva hålla register och spara de data som är nödvändiga för redovisning och kontroll.

5.4.1.5 Fordon utan energimätare

De järnvägsföretag som inte har någon energimätare installerad ska månadsvis rapportera utfört transportarbete⁴ per fordonstyp i bruttotonkilometer enligt bilaga 5 C, tabell 1. Den framräknade energimängden används som underlag för debiteringen.

Uppgifter om antal utförda bruttotonkilometer per fordonstyp som underlag för schablonberäkning ska lämnas senast den 20:e i månaden efter den månad då tjänsterna använts. Järnvägsföretagen och trafikorganisatörerna måste själva hålla register och spara de data som är nödvändiga för redovisning och kontroll.

⁴Transportarbete betecknar den förflyttning av passagerare eller gods en transporttjänst utfört.

Deklaration sker via ett webbgränssnitt på [Trafikverkets webbplats](#). Inloggning med behörighet krävs.

5.4.2 Transportvillkor och transporttillstånd för specialtransport

En specialtransport är en transport som avviker från de krav eller förutsättningar som beskrivs i kapitel 2.

Transportvillkor och transporttillstånd för specialtransport gäller när fordonen eller transporterna uppfyller ett eller flera av kriterierna i listan:

- varken är godkända enligt den statiska beräkningsmetoden med Statisk referensprofil A eller enligt den dynamiska beräkningsmetoden med Dynamisk referensprofil SEa, med undantag för kodifierade transporter, se avsnitt 5.4.2.3
- överskrider kod P/C 371 enligt UIC 596-6 (se 5.4.2.3 för kodifierad transport)
- använder den europeiska referensprofilen GC
- använder dynamisk referensprofil SEc
- överskrider banans linjekategori
- överskrider linjekategori D2 (STAX 22,5 ton och/eller STVM 6,4 ton/m)
- har inre axelavstånd större än 17,5 m
- har yttre axelavstånd mindre än 4,5 m
- har buffertöverhäng på minst 2,5 m från yttre hjulaxel för boggivagn eller minst 3,5 meter för 2-axlig vagn (gäller inte RIV/TEN-märkta vagnar)
- är särskilt effektkrävande, det vill säga har en vagnvikt på mer än 2 400 ton och har 3 lok eller fler (med uppfälld strömavtagare).

I [karttjänsten](#) presenteras respektive bansträckas linjekategori på en övergripande nivå, se även avsnitt 2.3.5 och bilaga 2 B. Linjekategorin gäller för normalhuvudspår. Avvikande huvudspår och sidospår på en trafikplats kan ha en annan linjekategori än normalhuvudspåret. Länk till karttjänsten finns på Trafikverkets webbplats i anslutning till aktuell järnvägsnätsbeskrivning.

Specialtransporter får framföras under förutsättning att Trafikverket tagit emot ansökan och beslutat om (i följande ordning):

1. transportvillkor
2. kapacitet, anpassad till transportvillkoret (se avsnitt 4.7)

3. transporttillstånd (för transporter med omfattande villkor).

Adressuppgift för frågor om transportvillkor och transporttillstånd för specialtransport, se bilaga 1 A, avsnitt 5.7.

Vid framförandet av specialtransport ansvarar alltid järnvägsföretaget eller trafikoperatören för att transporten

- har giltigt transportvillkor
- har giltigt transporttillstånd, i de fall detta krävs
- framförs enligt den sträcka eller de sträckor som beslutats i transportvillkoret.

5.4.2.1 Transportvillkor

Ett transportvillkor beskriver under vilka förutsättningar en transport får framföras. Det kan till exempel vara att fordonet endast får framföras på vissa spår eller att det ska framföras med begränsad hastighet på en viss sträcka.

Ansökan om ett transportvillkor ska omfatta samtliga sträckor där transporten ska framföras. För transportvillkor som endast innehåller fordon med 12 axlar eller fler kan undantag göras vid behov, vilket avgörs av villkorshandläggare hos Trafikverket.

Ansökan om transportvillkor för specialtransport ska göras via det it-stöd som finns på [Trafikverkets webbplats](#).

Sträckorna (rutterna) i transportvillkoren bevakas löpande när det gäller framkomlighet. Vid förändringar meddelar Trafikverket trafikoperatören via e-post att det finns en ny version av villkoret.

Transportvillkor handläggs endast dagtid helgfri måndag–fredag. Handläggningstiden är normalt 5 arbetsdagar, men för tunga transporter tillkommer 10 arbetsdagar. Under veckorna 26–33 samt över jul och nyår kan handläggningstiden vara längre. Extraordinära profil- och linjekategoriöverskridande transporter kan kräva ännu längre handläggningstid.

Ett beslut om transportvillkor kan inte överlåtas till en annan trafikoperatör. Järnvägsföretaget/trafikorganisatören kan dock ange en eller två alternativa utförare av transporten. Dessa har möjlighet att ansöka om transporttillstånd för specialtransport på transportvillkoret.

Ett beslut om transportvillkor kan endera ha ett specifikt slutdatum eller gälla tills vidare. Om förutsättningarna för ett beslut om transportvillkor ändras, kan beslutet återkallas omgående. Om restriktioner för specialtransport medför att tåget inte kan framföras enligt tidigare fastställt tågläge, kommer tågläget att, om möjligt,

planeras om av Trafikverket och anpassas efter det aktuella villkoret. I de fall det inte är möjligt att förändra befintligt tågläge meddelar Trafikverket att en ny ansökan krävs. I förekommande fall är det järnvägsföretaget som ansvarar för att transporten har giltigt transporttillstånd innan avgång.

5.4.2.2 Transporttillstånd

Specialtransporter med omfattande villkor kräver extraordinära åtgärder såsom skydd, förbesiktning, efterbesiktning eller åtgärder i anläggningen. Sådana transporter kräver transporttillstånd, vilket är en bekräftelse på att den sökande får utföra transporten med omfattande villkor. En ansökan om transporttillstånd ska innehålla uppgift om giltigt beslut om transportvillkor och uppgift om den kapacitet som är avtalad för specialtransporten. Järnvägsföretaget ansvarar för att transporten har giltiga transporttillstånd innan avgång.

Ansökan om transporttillstånd för specialtransport görs via det it-stöd som finns på [Trafikverkets webbplats](#).

Transporttillstånd handläggs endast dagtid helgfri måndag–fredag. Handläggningstiden är upp till 12 arbetsdagar för transporter som kräver transporttillstånd. Handläggningstiden för transformatortransporter som kräver transporttillstånd är mer än 12 arbetsdagar.

Om förutsättningarna för ett beslut om transporttillstånd ändras, kan beslutet återkallas omgående.

Specialtransporter som kräver transporttillstånd:

- transporter med omfattande villkor – överskrider referensprofilen och banans största tillåtna axellast och/eller metervikt samt kräver tillfälliga extraordinära åtgärder i anläggningen i samband med framförandet av transporten.

Specialtransporter som kan framföras utan transporttillstånd:

- transporter utan tungvillkor – överskrider referensprofilen, men överskrider inte banans största tillåtna axellast och/eller metervikt
- transporter med tungvillkor – överskrider banans största tillåtna axellast och/eller metervikt samt eventuellt även referensprofil
- effektkrävande transporter.

Specialtransport som inte kräver extraordinära åtgärder får framföras utan transporttillstånd om sökt och tilldelad kapacitet är anpassad till transportvillkoret.

5.4.2.3 Kodifierad transport

Trafikverket tillhandahåller möjligheten att framföra kodifierade transporter under de förutsättningar som anges i IRS 50596-6 (tidigare UIC 596-6). Detta gäller kodifiering upp till P/C 422. Kodifierade banor syns i karttjänsten på [Trafikverkets webbplats](#). Om banans kodifiering är lika med eller större än enhetens kodifiering, får den aktuella kodifierade transporten framföras där.

Vid en omledning initierad av Trafikverket ska en ny färdplan skapas och en kodifierad transport hanteras då som en specialtransport. När ett tågläge för en kodifierad transport inte kan användas i sin helhet, tillhandahåller Trafikverket ett rikstäckande transportvillkor för nytt tågläge. Transporten hanteras därefter som en specialtransport enligt ordinarie rutin.

5.4.2.4 Avgifter, tjänster som gäller specialtransporter

Trafikverket debiterar en handläggningsavgift för ansökan om transportvillkor och transporttillstånd för specialtransporter.

Tabell 5.2 Avgifter, tjänster som gäller specialtransporter

Tjänst	Avgift
Ansökan om transportvillkor för specialtransport, handläggning	1 000 kr per påbörjad timme
Ansökan om transporttillstånd för specialtransport, handläggning	375 kr per påbörjad halvtimme
Bevakning av sträckor (rutter) transportvillkoren när giltighetstiden överskrider ett dygn: - transportvillkor utan tungvillkor - transportvillkor med tungvillkor - transportvillkor med omfattande villkor	1 kr per kilometer och påbörjad månad 1 kr per kilometer och påbörjad månad 1 kr per kilometer och påbörjad månad
Eventuella åtgärder i samband med handläggningen och transporten	Trafikverkets självkostnad

Inga avgifter i tabell 5.2 debiteras om Trafikverket initierar omledning av kodifierad transport enligt 5.4.2.3.

Avgiften för kapacitet tas ut enligt avsnitt 5.2.

Om extraordinära åtgärder krävs vid framförandet av specialtransporter, ska den som ansökt om transporten svara för de kostnader som kan uppstå till följd av dessa åtgärder.

5.5 Extra tjänster och avgifter

5.5.1 Telekommunikationsnät

GSM-R

Tillgång till Trafikverkets mobilnät GSM-R, se avsnitt 2.3.12 och 3.4.1.1, kan ges på två sätt:

- Den sökande tecknar ett abonnemangsavtal med Trafikverket.
- Om ett järnvägsföretag/trafikoperatör har ett GSM-R-abonnemang i ett annat lands GSM-R-nät, kan detta abonnemang också användas för tillgång till Trafikverkets nät, om avtal (roamingavtal) har tecknats mellan Trafikverket och det aktuella landets operatör av GSM-R-nätet.

För mer information, se [Trafikverkets webbplats](#).

5.5.1.1 Avgifter, GSM-R

Kommunikationen mellan lokförare och trafikledning är kostnadsfri. Övriga avgifter för tillgång till GSM-R gäller enligt avtal med Trafikverket. Avgifterna är självkostnadsbaserade och överensstämmer med 9 kap. 6 § järnvägsmarknadslagen (2022:365).

5.5.2 Teknisk kontroll av fordon

För beviljade tåglägen ingår information i form av rådata från Trafikverkets detektoranläggningar längs banan. Se även avsnitt 2.3.14 och 6.4.1.

5.5.2.1 Tillgång till utökad detektorinformation

Trafikverket kan leverera detektorinformation som, med hjälp av RFID-teknik (Radio Frequency Identification), är kopplad exakt till det fordon informationen gäller. Fordonet identifieras med trådlös dataöverföring mellan RFID-läsare och RFID-taggar monterade på fordonet.

Med tjänsten ges möjlighet att identifiera de fordon som trafikerar järnvägsnätet, utifrån avläsningar av RFID-taggar och axelpulser från axelräknare.

Tjänsten ger möjlighet att via Trafikverkets it-system ta del av, söka i och sortera de mätvärden som registrerats i samband med de egna fordonens detektorpassager. Via Trafikverkets API Järnväg i datautbytesportalen, data.trafikverket.se, levereras mätvärdesrapporter för detektormätvärden och tågsammansättning samt information om detektorstatus. Även mätvärdesrapporter från de akustiska detektorerna levereras via Trafikverkets API Järnväg. För mer information om

identifiering och positionering av järnvägsfordon (RFID), se [Trafikverkets webbplats](#).

5.5.2.2 Avgift, tillgång till utökad detektorinformation

Tjänsten *tillgång till utökad detektorinformation* är avgiftsfri.

5.5.3 Provkörning

Villkor för provkörning av fordon

Provkörning av fordon erbjuds enligt de förutsättningar som anges i avsnitt 3.4.5.

Ansökan ska göras skriftligt till Trafikverket på blanketten "[Ansökan om villkor för provkörning](#)", som finns att hämta på Trafikverkets webbplats. I ansökan ska tekniska data för fordonet eller fordonskombinationen beskrivas, liksom själva framförandet och de funktioner som ska provas på fordonet. All dokumentation ska vara Trafikverket tillhanda senast en månad före provkörningen.

Provkörning får genomföras under förutsättning att Trafikverket har tagit emot ansökan och beslutat om

- villkor för provkörning
- kapacitet som är anpassad till beslut om villkor för provkörning.

Järnvägsföretaget eller trafikoperatören ansvarar för de säkerhetsmässiga formerna för vistelse i spår för den personal som medverkar i provet (Trafikverkets personal och entreprenörer är undantagna).

Kontaktuppgift för ansökan om provkörning, se bilaga 1 A, avsnitt 6.1.

5.5.3.1 Avgift, villkor för provkörning av fordon

Tabell 5.3 Avgift, villkor för provkörning av fordon

Tjänst	Avgift
Villkor för provkörning av fordon - Handläggning	1 296,71 kr per påbörjad timme
Eventuella åtgärder i samband med handläggning och provkörning	Trafikverkets självkostnad

Avgiften för kapacitet under provkörningens genomförande tas ut enligt avsnitt 5.3.5.

5.6 Andra avgiftsincitament

5.6.1 Bokningsavgift

En bokningsavgift tas ut för tilldelat tågläge när ett järnvägsföretag eller en trafikorganisatör begär en ändring som medför att kapacitetsbehovet minskar eller att kapaciteten avbokas helt. Bokningsavgiften baseras på uppgifter om tilldelad kapacitet, orsak till ändring eller avbokning och registrerad tidpunkt för ändring eller avbokning. Bokningsavgiften tas endast ut för sådana orsaker som järnvägsföretaget är direkt ansvarigt för och som registrerats med kod järnvägsföretag (J).

Den ändrade eller avbokade kapaciteten mäts i förhållande till den kapacitet som upplåtits genom det avtal som tecknats mellan Trafikverket och den sökande samt kapacitet som därefter tilldelats i ad hoc-processen.

Bokningsavgifter beräknas på det planerade tåglägets ändrade eller avbokade sträcka.

För tåglägen som inte har avbokats och som helt saknar avlästa avgångs- och ankomsttider i Trafikverkets system, tillämpas avgifter enligt avsnitt 5.2.3.

Vid ändring eller avbokning av tilldelad kapacitet för tågläge före planerad avgångstid tas följande bokningsavgifter ut:

Tabell 5.4 Bokningsavgift

Tidsperioder	Persontrafik	Godstrafik
Tidsperiod 1 Mer än 60 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	0 kr	0 kr
Tidsperiod 2 Mellan 60 dagar och 49 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	0 kr	0 kr
Tidsperiod 3 Mellan 48 dagar och 31 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	20 % av tåglägesavgiften	10 % av tåglägesavgiften
Tidsperiod 4 Mellan 30 dagar och 15 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	20 % av tåglägesavgiften	10 % av tåglägesavgiften

Tidsperiod 5 Mellan 14 dagar och 5 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	40 % av tåglägesavgiften	20 % av tåglägesavgiften
Tidsperiod 6 Mellan 4 dagar och 1 dag före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	40 % av tåglägesavgiften	20 % av tåglägesavgiften
Tidsperiod 7 Mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsdriftplats*	500 kr + 50 % av tåglägesavgiften	500 kr + 50 % av tåglägesavgiften

* Om det är mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsdriftplats är det tillåtet att avboka tåglägen till och med närmast efterföljande datum. Möjligheten att avboka tåglägen i efterhand gäller inte när tågläget framförs på system M. I de fallen gäller att tåglägen ska avbokas omgående.

För tåglägen som trafikerar under mer än ett dygn utökas tiden för möjlig avbokning till att gälla även det närmast efterföljande datumet för den avbokade sträckan.

I de fallen räknas tiden för möjlig avbokning från avgångstiden på den första driftplatsen på den avbokade sträckan.

Nedanstående uppgifter ska anges vid ansökan om avbokning:

- förklaring till avbokning (gäller J-koder), eller
- förklaring till inställelse samt i förekommande fall hänvisning till händelsenummer i Trafikverkets system för orsakskodning (gäller övriga koder).

Ideella museiföreningar som utför museitrafik betalar ingen bokningsavgift för kapacitet bokad i ad hoc, med undantag för avbokningar som sker mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsdriftplats. Då tas en bokningsavgift på 500 kronor ut.

Museitrafik som är bokad och tilldelad i årlig tågplan ska betala både den fasta och den rörliga delen av bokningsavgiften.

Tjänstetåg omfattas inte av bokningsavgiften.

5.7 Verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter

Trafikverket tillämpar verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter i enlighet med 7 kap. 28 § i järnvägsmarknadslagen (2022:365). Syftet med kvalitetsavgifter är att förebygga driftstörningar i järnvägssystemet och att förbättra järnvägsnätets prestanda.

5.7.1 Allmänna principer

Kvalitetsavgifterna baseras på avvikelser jämfört med avtalat tågläge. Avvikelse utgörs av merförseningar på utförd trafik och av ändringar som medför minskad kapacitet eller inställda tåg jämfört med körplanen.

Avgiften för merförseningar bestäms utifrån orsak och orsakskod och antalet merförseningsminuter. Avgiften för ändringar eller inställda tåg bestäms utifrån orsak till ändringen eller inställelsen samt registrerad tidpunkt. I en dubbelriktad modell betalar såväl Trafikverket som järnvägsföretagen och trafikorganisatörerna kvalitetsavgifter. I en enkelriktad modell betalar bara Trafikverket kvalitetsavgifter.

Med att orsaka avvikelse som resulterar i kvalitetsavgifter menas att

- ett tåg blir 5 minuter eller mer försenat jämfört med körplanen vid första mätpunkten
- ett tåg blir 5 minuter eller mer försenat under färd mellan två mätpunkter som följer direkt efter varandra
- ett tågläge ställs in helt eller delvis, eller ändras på ett sätt som medför minskad kapacitet.

Avgifter baseras på

- antalet merförseningsminuter
- orsak
- helt eller delvis inställt tågläge
- ändring som medför minskad kapacitet
- registrerad tidpunkt för ändringen eller inställelsen.

Följande belastar inte någon av parterna:

- avvikelser som beror på följdorsaker och olyckor, tillbud eller yttre omständigheter
- ändrade eller inställda tåg som beror på banarbete enligt fastställd banarbetsplan (B), bristfällig/felaktig planering (W), följdorsaker (F), olyckor/yttre tillbud och externa händelser (samtliga O-koder).

Trafikverket sammanställer avvikelserna och beräknar därefter det totala utfallet. Med utgångspunkt från Trafikverkets sammanställningar betalas månatligen kvalitetsavgifter för merförseningar och för ändrade eller inställda tåg.

Järnvägsföretag och trafikorganisatörer kan inte ifrågasätta skyldigheten att betala kvalitetsavgift för en avvikelse om de inte begärt förnyad bedömning av orsakskod enligt avsnitt 5.7.6.

Orsakskoder samt huvudprinciper för rapportering av orsakskoder finns redovisade i bilaga 5 B.

5.7.2 Kvalitetsavgift för merförseningar

Den som orsakar avvikelser som ger merförseningar är skyldig att betala kvalitetsavgift för varje minuts försening, från och med den första merförseningsminuten i de fall förseningen överstiger fem minuter.

5.7.2.1 Dubbelriktad modell

Avgiften gäller för persontrafik, godstrafik och tjänstetåg vid följande orsakskoder:

Tabell 5.5 Avgift merförseningar, dubbelriktad modell

Ansvarig betalande	Orsakskod	Avgift
Trafikverket	driftledning (D), infrastruktur (I) och "ej rapporterat"	75 kr per merförseningsminut
Järnvägsföretag/trafikorganisatör	Järnvägsföretag (J)	75 kr per merförseningsminut

5.7.2.2 Enkelriktad modell

Trafikverket betalar en kvalitetsavgift vid avvikelser för persontrafik och godstrafik med orsakskod driftledning (D) och infrastruktur (I) samt vid "ej rapporterat" enligt tabellen nedan. Avgiften baseras på de avvikelser som medför merförsening mellan två mätpunkter som följer direkt efter varandra, eller vid den första mätpunkten vid utgångsdriftplats:

Tabell 5.6 Avgift merförseningar, enkelriktad modell

Ansvarig betalande	Tidsperiod	Person- och godstrafik
Trafikverket	30–59 merförseningsminuter	6 000 kr per tillfälle
Trafikverket	60 merförseningsminuter eller mer	14 000 kr per tillfälle

Tjänstetåg omfattas inte av den enkelriktade modellen med kvalitetsavgifter.

5.7.3 Kvalitetsavgift för inställda tåg

5.7.3.1 Enkelriktad modell

Kvalitetsavgiften betalas ut för orsaker som Trafikverket är direkt ansvarigt för och som registrerats med orsakskod driftledning (D), infrastruktur (I) och banarbete-förändrat/nyttillkommet (E).

Avgiften gäller för tilldelad kapacitet som är ändrad eller inställd. Avgiften baseras på uppgifter om tilldelad kapacitet, orsak till ändring eller inställelse samt registrerad tidpunkt för ändring eller inställelse.

Den ändrade eller inställda kapaciteten mäts i förhållande till det avtal som tecknats mellan Trafikverket och den sökande, inklusive kapacitet som tilldelas i ad hoc-processen.

Kvalitetsavgift för inställda tåg tillämpas tidigast från det datum då fastställd tågplan publiceras enligt avsnitt 4.5, tabell 4.2.

Vid ändringar eller inställelse av tilldelad kapacitet för tågläge betalar Trafikverket ut kvalitetsavgifter enligt tabell 5.7.

Tabell 5.7 Avgift inställda tåg, enkelriktad modell

Tidsperiod	Person- och godstrafik
Mellan 125 dagar och 84 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	500 kr + 10 kr/km per inställt tåg
Mellan 83 dagar och 15 dagar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	750 kr + 15 kr/km per inställt tåg
Mellan 14 dagar och 24 timmar före planerad avgångstid vid utgångsdriftplats	750 kr + 15 kr/km per inställt tåg
Mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsdriftplats	1000 kr + 20 kr/km per inställt tåg

Kvalitetsavgifter beräknas på det avtalade tåglägets ändrade eller inställda sträcka.

Om det är mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsdriftplats är det tillåtet att ställa in tåglägen till och med närmast efterföljande datum.

För tåglägen som trafikerar under mer än ett dygn utökas tiden för möjlig inställelse till att gälla även det närmast efterföljande datumet för den inställda sträckan. I de fallen räknas tiden för möjlig inställelse från avgångstiden på den första driftplatsen på den inställda sträckan.

Möjligheten att ställa in tåglägen i efterhand gäller inte när tågläget framförs på system M. I de fallen gäller att tåglägen omgående ska ställas in.

Museiföreningar som utför museitrafik som bokats och tilldelats i ad hoc-processen är undantagna från kvalitetsavgift för inställda tåg, eftersom de inte belastas med tåglägesavgift. När ett tågläge som tilldelats i långtidsprocessen ställs in, ska museiföreningar dock ersättas med kvalitetsavgift för inställda tåg.

Tjänstetåg omfattas inte av den enkelriktade modellen för kvalitetsavgifter för inställda tåg.

5.7.4 Rapportering av avvikelser

Trafikverket ska tillhandahålla ”ett system för att rapportera och registrera avvikelser från den användning av infrastrukturen som har fastställts i en tågplan och i ett trafikeringsavtal samt orsakerna till sådana avvikelser” (7 kap. 7 § järnvägsmarknadslagen).

Trafikverkets järnvägsnät har ett stort antal mätpunkter som automatiskt registrerar avvikelser från körplanen. För merförseningar som uppkommer under färd mellan två mätpunkter som följer direkt efter varandra, och som uppgår till 3 minuter eller mer, anges en orsakskod i Trafikverkets system för orsaksrapportering senast under tredje dagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats. Huvudprinciperna för rapporteringen av orsakskoder samt orsakskoderna finns redovisade i bilaga 5 B.

Trafikverket tillhandahåller ett system där järnvägsföretag och trafikorganisatörer har tillgång till realtidsinformation om merförseningar och deras orsakskodning samt om inställelser. Trafikverket tillhandahåller även rapporter med sammanställningar av avvikelser.

Järnvägsföretagen ska föreslå orsakskod för inställt tåg vid ansökan om inställelse, och Trafikverket fastställer koden i sitt planeringsverktyg för kapacitet. Orsakskoderna för inställda tåg finns redovisade i bilaga 5 B.

5.7.5 Undantag från verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter

Verksamhetsstyrning med kvalitetsavgifter tillämpas endast under normala driftsförhållanden, när det finns förutsättningar för en meningsfull tillämpning. När Trafikverket finner att driftsförhållandena inte längre är normala kan Trafikverket besluta om att tillfälligt upphöra med tillämpningen av systemet. Trafikverket ska tillämpa möjligheten att stänga av kvalitetsavgiftsmodellen restriktivt. Trafikverket tillkännager informationen på sin webbplats. När driftsförhållandena åter är normala beslutar Trafikverket att tillämpningen av modellen återupptas, efter att berörda parter beretts tillfälle att yttra sig.

Kvalitetsavgift betalas inte för avvikelser från det användande av infrastrukturen som är fastställt i tågplan och trafikeringsavtal och som uppkommer under den tid som systemet inte tillämpas. Om tågläget har börjat användas under normala driftförhållanden, ska kvalitetsavgift betalas för merförsening och för inställt tåg.

Trafikverket beslutar om att tillfälligt upphöra med tillämpningen av kvalitetsavgiftssystemet om omständigheterna har störningseffekter på trafiken på nationell nivå. Trafikverkets bedömning baseras på följande tre förhållanden:

- storleken på förseningarna i järnvägstrafiken
- den bild av uppkomna störningar som Trafikverkets driftnivåer indikerar
- den kännedom Trafikverket har om yttre förhållanden som har en avgörande betydelse för möjligheterna att bedriva järnvägstrafik.

Trafikverket gör en helhetsbedömning utifrån dessa tre förhållanden. Beslut om att tillfälligt upphöra med tillämpningen av systemet kan dock fattas utifrån att endast ett av dessa förhållanden råder, om störningseffekten påverkar trafiken på nationell nivå.

5.7.6 Begäran om förnyad bedömning av Trafikverkets orsakskodning

Järnvägsföretag och trafikorganisatörer (i fortsättningen benämnda avtalspart) kan skicka en skriftlig begäran om förnyad bedömning av orsakskod till Trafikverket, om de anser att Trafikverket angett felaktig orsakskod.

Varje begäran om förnyad bedömning ska ske enligt det tillvägagångssätt som beskrivs på [Trafikverkets webbplats](#). Ansökan ska vara fullständigt ifylld, inklusive en adekvat motivering till kodändring. Ansökan kan endast kompletteras i efterhand efter begäran från Trafikverket. Trafikverkets avtalspart ska bifoga underlag till ansökan, om sådant finns, för att styrka det förslag på ny orsakskod som läggs fram, i enlighet med de anvisningar som finns på [Trafikverkets webbplats](#).

Begäran ska skickas in via e-tjänst eller aktuell blankett som finns på [Trafikverkets webbplats](#).

5.7.6.1 Merförseningar

Trafikverkets avtalspart kan skicka en skriftlig begäran om förnyad bedömning av orsakskod (i fortsättningen kallad BONO) till Trafikverket, om de anser att Trafikverket angett felaktig orsakskod för en merförsening. Det gäller under förutsättningen att den enskilda merförseningen är 5 minuter eller mer.

BONO ska innehålla förslag på ny orsakskod på minst nivå 2 enligt bilaga 5 B.

BONO måste vara Trafikverket tillhanda senast under den 6:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats. Trafikverket ska redovisa sitt slutliga ställningstagande senast under den 9:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

I de fall BONO har resulterat i en ny orsakskod, det vill säga varken den kod som Trafikverket angett eller den kod som avtalsparten föreslagit, och om avtalsparten inte accepterar den beslutade orsakskoden, kan de avtalsparter som berörs av kodändringen skicka en skriftlig begäran om ytterligare förnyad bedömning av orsakskod (i fortsättningen kallad BONO+) till Trafikverket.

BONO+ ska innehålla förslag på ny orsakskod på minst nivå 2.

Om det är möjligt för avtalsparten att använda BONO+ efter avslutad BONO måste denna möjlighet utnyttjas innan eventuell tvistlösning initieras.

BONO+ måste vara Trafikverket tillhanda senast under den 12:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats. Trafikverket ska redovisa sitt slutliga ställningstagande senast under den 15:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

Om avtalsparten fortfarande inte accepterar orsakskodningen har avtalsparten möjlighet att initiera tvistlösning, se avsnitt 5.7.6.3.

För orsakskoden Ytterligare utredning krävs (YUK) ska avtalsparten förutom information som är obligatorisk för BONO och BONO+ även bifoga sin tillgängliga information om ärendet samt bistå och medverka i utredningen av den faktiska orsaken till händelsen.

Processen beskrivs i tabell 5.8.

Tabell 5.8 Processbeskrivning orsakskodning, BONO, BONO+ och begäran om tvistlösning

Kalenderdag	Processteg	Händelse/aktivitet
0	Tågläge påbörjas	Tåg trafikerar järnvägsnätet enligt avtalat tågläge.
0–3	Orsakskodning	Händelse som orsakar merförsening (≥ 3 minuter) inträffar. Operativ personal på Trafikverket rapporterar initial orsakskod. Trafikverket granskar inrapporterade orsakskoder, och gör eventuella justeringar.
4–6	Begäran om BONO	Trafikverkets avtalspart kan granska orsakskoden i systemet "Här och Nu" och därefter begära en förnyad bedömning av orsakskoden (BONO).

7–9	Behandling av BONO	Trafikverket utreder en eventuell BONO och beslutar om bifall eller avslag, vilket ligger till grund för kommande fakturering och uppföljning. Trafikverkets avtalspart kan granska fastställd orsakskod i tillsänt beslut. Om parterna är överens om orsakskod låses den kalenderdag 9. Om avtalsparterna inte är överens om orsakskoden efter att BONO har genomförts, finns det möjlighet för berörda avtalsparter att ta ärendet vidare till antingen BONO+ eller tvistlösning.
10–12	Begäran om BONO+	Om BONO har resulterat i en ny orsakskod och det råder fortsatt oenighet om fastställd orsakskod, ges berörda avtalsparter möjlighet att begära ytterligare en förnyad bedömning av orsakskoden (BONO+).
10–12	Begäran om Tvistlösning	Om det råder fortsatt oenighet om fastställd orsakskod efter BONO, och BONO+ inte är tillämplig, har Trafikverkets avtalspart möjlighet att initiera tvistlösning. Begäran om tvistlösning efter BONO ska ha inkommit till Trafikverket senast under den 12:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats
13–15	Behandling av BONO+	Trafikverket utreder en eventuell BONO+ och beslutar om bifall eller avslag. Beslutet ligger till grund för uppföljning samt eventuell justering av fakturerade kvalitetsavgifter i de fall det inte lyfts till tvistlösning. Trafikverkets avtalspart kan granska fastställd orsakskod i tillsänt beslut. Om parterna är överens om orsakskoden, fastställs den kalenderdag 15 efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats. Om parterna fortfarande inte är överens om orsakskod efter att BONO+ har genomförts, finns det möjlighet för berörda avtalsparter att ta ärendet vidare till tvistlösning.
16–18	Begäran om Tvistlösning	Begäran om tvistlösning efter BONO+ ska ha inkommit till Trafikverket senast under den 18:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

Kontaktuppgifter finns i bilaga 1 A, avsnitt 8.1.

5.7.6.2 Inställda och avbokade tåg

Trafikverkets avtalspart kan skicka in en skriftlig begäran om förnyad bedömning av inställelseorsakskod (i fortsättningen kallad BRIO) till Trafikverket, om parten

anser att Trafikverket angett felaktig orsakskod för ändring, avbokning eller inställda tåg.

BRIO ska innehålla förslag på ny orsakskod på nivå 1.

Trafikverkets avtalspart ska bifoga underlag till BRIO, om sådant finns, för att styrka det förslag på ny orsakskod som läggs fram.

En begäran som avser orsakskod för inställda eller avbokade tåg ska vara Trafikverket tillhanda senast under kalenderdag 60 från tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

Kontaktuppgifter finns i bilaga 1 A, avsnitt 8.2.

5.7.6.3 Tvistlösning

Trafikverkets avtalspart har möjlighet att initiera tvistlösning om det råder fortsatt oenighet om Trafikverkets orsakskodning efter att BONO, BONO+ eller BRIO har avslutats.

Tvistlösningsfunktionen fattar samtliga beslut i tvistlösningsprocessen.

Begäran om tvistlösning efter avslutad BONO ska ha inkommit till Trafikverket senast under den 12:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

Begäran om tvistlösning efter avslutad BONO+ ska ha inkommit till Trafikverket senast under den 18:e kalenderdagen efter tågets planerade avgångsdag från utgångsdriftplats.

Begäran om tvistlösning efter avslutad BRIO ska ha inkommit till Trafikverket senast under kalenderdag 30 efter den kalenderdag då beslut i BRIO-ärendet fattades.

Trafikverkets avtalspart kan bifoga underlag till ansökan om tvistlösning för att styrka sin begäran. På grund av den begränsade handläggningstid som finns för tvistlösning förväntas att omfattande underlag antingen sammanfattas eller att det i underlaget preciseras vad som är relevant för den aktuella tvisten.

Tvistlösningsfunktionen fattar beslut utifrån tillgänglig information och genomförd utredning.

Beslut i ärendet meddelas parterna senast 10 arbetsdagar efter det att begäran om tvistlösning inkommit.

Om begäran om tvistlösning inkommit under dag som inte är arbetsdag betraktas den som inkommen arbetsdag o.

Processen för tvistlösning beskrivs i tabell 5.9.

Tabell 5.9 Processbeskrivning tvistlösning

Arbetsdag	Händelse/aktivitet
0	Begäran om tvistlösning inkommer från avtalspart och registreras. Avtalspart bifogar eventuellt nytt underlag till begäran om tvistlösning.
1–10	Den aktuella tvisten utreds. Beslut i ärendet meddelas parterna senast den 10:e arbetsdagen efter att begäran om tvistlösning inkommit. Beslutet ligger till grund för eventuell justering av fakturerade kvalitetsavgifter samt för uppföljning.

Kontaktuppgifter finns i bilaga 1 A, avsnitt 8.3.

5.8 Förändringar av avgifter

Avgifterna gäller som huvudregel under hela tågplanen, och eventuella förändringar görs med minst tre månaders framförhållning. Inga ändringar är planerade i den framtida avgiftssättningen.

5.9 Fakturering och betalning

Samtliga avgifter ska betalas mot faktura från Trafikverket. Betalningsansvarig är det företag som tecknar avtal om tilldelad tjänst. Avgifterna ska betalas månatligen.

Avgifter ska betalas mot faktura som baseras på lämnade uppgifter och underlag samt underlag från Trafikverket. Om den sökande inte inkommer till Trafikverket med nämnda uppgifter inom angiven frist i järnvägsnätsbeskrivningen, har Trafikverket rätt att utställa faktura på grundval av tilldelade tjänster.

Fakturor ska betalas senast 30 dagar från fakturadatum, annars påförs dröjsmålsränta enligt räntelagen. Faktura erbjuds huvudsakligen i elektronisk form⁵. Järnvägsföretagen eller trafikorganisatörerna svarar själva för utskrift av elektroniskt underlag på papper, eller konvertering av underlag till den form som de själva önskar. För att minimera kreditriskerna förbehåller sig Trafikverket rätten att i vissa fall begära en ekonomisk garanti. Den sökande kan uppfylla kravet antingen genom förskottsbetalning eller genom ett kontraktsarrangemang där ett finansinstitut, exempelvis en bank, åtar sig att säkerställa att sådana betalningar betalas när skulden förfaller. Krav på ekonomisk garanti kan bli aktuellt till exempel för företag som har betalningssvårigheter eller som inte skött sina betalningar till Trafikverket på ett tillfredsställande sätt. Om Trafikverket avstår från att kräva

⁵ Elektronisk koppling sker i första hand genom ett Peppol-ID som är en unik elektronisk adress. Peppol är ett öppet nätverk med standardiserade format för olika typer av elektroniska dokument. Det äldre Svefaktura-formatet fasas ut, men slutar inte att fungera.

ekonomisk garanti kan Trafikverket i stället uppställa andra betalningsvillkor än 30 dagar från fakturadatum.

Om den sökande väljer att uppfylla kravet på ekonomisk garanti genom ett kontraktsarrangemang med ett finansinstitut, ska garantin träda i kraft senast tio dagar före den månad då järnvägsföretaget inleder den tågdrift vars infrastrukturavgifter den avser att täcka.

Trafikverkets avtalspart har inte rätt att innehålla betalning av avgifter och har heller inte kvittningsrätt gentemot fordringar som avser avgifter.

Trafikverket kommer inte att återbetala avgifter på grund av bestridande som är att hänföra till outnyttjad kapacitet.

Om ett järnvägsföretag eller en trafikorganisatör betalar för sent vid två eller fler tillfällen under en och samma tågplaneperiod, har Trafikverket rätt att stoppa leveransen av tjänster eller häva parternas trafikeringsavtal med omedelbar verkan.

För leverantörsfakturor utställda till Trafikverket ska betalningsvillkoret vara 30 dagar, om inte annat överenskoms.

6 Operativ drift

6.1 Inledning

I detta kapitel redovisas regler som gäller vid operativ drift och vid störningar i planerad drift.

6.2 Regler vid operativ drift

6.2.1 Föreskrifter om elsäkerhet

Övergripande krav på elsäkerhet finns i Elsäkerhetsverkets föreskrifter ELSÄK-FS 2022:1, 2022:2 och 2022:3. Mer information finns på elsakerhetsverket.se. Se även bilaga 6 C – Säkerhet vid aktiviteter i spårområde.

För att minska riskerna för att obehöriga personer klättrar upp på fordon och råkar ut för elolycksfall, finns regler för hur fordon får ställas upp under en spänningsförande kontaktledning. Reglerna finns i TDOK 2014:0415 *Elsäkerhetsföreskrifter för trafikplatser*.

Överbryggning är ett problem som förekommer på järnvägsnätet. Överbryggning innebär att spårfordon med uppfälld strömavtagare leder spänning till en kontaktledningssektion där arbete pågår. Se TDOK 2015:0309 *Trafikbestämmelser för järnväg*, se definitionen E-skydd modul 1. För att förhindra överbryggning anordnas E-skydd och/eller A-skydd enligt TDOK 2015:0309, modul 12 och 14.

6.2.2 Information före och under trafikutövning

6.2.2.1 Information från Trafikverket till järnvägsföretag, före och under trafikutövning

Järnvägsföretag som trafikerar järnvägsnätet ska använda och följa de dokument som anges i de allmänna avtalsvillkoren och i de styrande dokumenten som redovisas i bilaga 3 A. Trafikverket ansvarar för dokumenten och för att de finns tillgängliga på Trafikverkets webbplats.

Järnvägsföretaget ska sammanställa en linjebok med beskrivning av de linjer som ska trafikeras, med utgångspunkt från information som Trafikverket tillhandahåller. I linjeboken ska det finnas uppgifter om förutsättningar för trafikering. Förutsättningarna tydliggör eventuella begränsningar och vad som gäller både på linjen och vid trafikplatser. Underlag till linjeboken finns på Trafikverkets webbplats trafikverket.se/linjeboken.

6.2.2.2 Information från järnvägsföretaget till Trafikverket under trafikutövning

Järnvägsföretaget ska meddela avvikelser som de själva förorsakar, på 3 minuter eller mer i förhållande till tågläge, samt avvikelser i användandet av andra tilldelade tjänster, till Trafikverkets trafikledning. I samband med sådana meddelanden ska järnvägsföretaget också lämna en prognos som anger om avvikelsen kan avhjälpas och i så fall när den kan vara avhjälpd.

6.2.3 Övriga regler

6.2.3.1 Körordersystemet

Genom körordersystemet delger Trafikverket säkerhetsorder till förare. För att få tillgång till systemet krävs trafikeringsavtal med Trafikverket.

Det finns två sätt för förare att logga in och ta ut säkerhetsorder:

- manuellt via webbsida
- via webbtjänst, dator-till-dator (gäller endast tågorder).

Följande förutsättningar gäller för användning av webbtjänst för att ta ut tågorder:

- Trafikverket ansvarar för att informationen är korrekt vid leverans.
- Trafikverket ansvarar inte för fel som uppstår i datatransport eller konvertering av meddelandet till och från järnvägsföretagens datorsystem.
- Järnvägsföretag som använder tjänsten har det juridiska och praktiska ansvaret för att
 - inhämta eventuella, nödvändiga tillstånd från Transportstyrelsen
 - förmedla order till förare i oförändrad form och med oförändrat innehåll
 - på ett säkert sätt, spara och arkivera följande uppgifter om uttagna tågorder: förarens namn, datum, tid och tågorder-id under minst ett år. Företaget ska på förfrågan förmedla denna information till Transportstyrelsen eller Trafikverket inom 24 timmar.

Instruktioner för ansökan om behörighet till körordersystemet finns på Trafikverkets webbplats: <https://bransch.trafikverket.se/tjanster/system-och-verktyg/trafik/operativ-jarnvagsdrift/korordersystem/>.

6.2.3.1.1 Tågorder

Föraren ska ha en giltig tågorder för de sträckor som ska trafikeras. Föraren tar ut tågordern via Körordersystemet. Om Körordersystemet inte är tillgängligt eller om föraren av någon annan anledning saknar giltig tågorder, ska föraren anmäla detta till tågklararen för den driftplats där tåget befinner sig, för att på något annat sätt få den information som tågordern innehåller. Länk för att ta ut tågorder:

<https://ea01.trafikverket.se/Kororder-web>

6.2.3.1.2 Reservorder

Vid ett längre driftavbrott förmedlar Trafikverkets nationella operativa ledare (NOL) att reservrutinen för körorder ska tillämpas. Reservorder finns på reservorderwebben. I de fall då reservorderwebben inte är tillgänglig har NOL möjlighet att förmedla länkar till en extern lagringsplats där järnvägsföretagen har tillgång till sina reservorder. Järnvägsföretagen ansvarar för distributionen av reservorder till sin personal. Länk till reservorderwebben:

<https://ea01.trafikverket.se/Kororder-web-reservorder>.

6.2.3.2 Operativ tåginformation

Inför användandet av tåglägen, se avsnitt 5.3, ska järnvägsföretag senast i samband med tågs avgång rapportera uppgifter om bland annat fordon till Trafikverket. Detta görs maskinellt via Trafikverkets Service eller Common Interface, eller manuellt via en webbapplikation. De uppgifter som ska lämnas framgår av bilaga 6 A.

I samband med trafikering används databasen även för Trafikverkets information om trafiken till järnvägsföretag eller trafikorganisatörer.

De uppgifter som ett järnvägsföretag eller en trafikorganisatör rapporterat in till Trafikverket är endast tillgängliga för Trafikverket och avtalsparten, med undantag för den trafikinformation som är till nytta för resenärer och allmänhet. Den informationen är även tillgänglig för marknadsaktörer som utvecklar trafikinformationstjänster till resenärer och allmänhet.

6.2.3.3 Operativt språk

Svenska ska användas för säkerhetsrelaterad kommunikation mellan tågpersonal och Trafikverkets trafikledningspersonal. Detta gäller på hela den infrastruktur som Trafikverket förvaltar. I förväg fastställda meddelanden och blanketter tillhandahålls på svenska. Trafikverket tillhandahåller information enligt krav i TSD Drift (EU) 2019/773, i dagligt tal TSD Drift och trafikledning. Information finns på [Transportstyrelsens webbplats](#).

6.3 Operativa åtgärder

6.3.1 Principer

Riktlinjer för operativ trafikledning utfärdas inför varje tågplan.

Kapacitetstilldelning vid oförutsedda händelser, som järnvägsolyckor eller andra skador på infrastrukturen, beslutas från fall till fall av Trafikverket. För att minimera konsekvenserna och snarast återställa kapaciteten på en skadad del av järnvägsnätet finns det särskilda rutiner för olyckshantering. De operativa ledningarna på Trafikverket ska, vid varje enskild störning, i samverkan med berörda järnvägsföretag identifiera och utarbeta optimala åtgärder i syfte att minimera konsekvenser för resenärer och godstransportörer, enligt avsnitt 8.5.1.

6.3.1.1 Evakuering av resenärer och röjning av järnvägsfordon

Vid störningar i järnvägstrafiken, där inte räddningstjänsten eller annan offentlig aktör är ansvarig enligt författning, ansvarar Trafikverket för att evakuering och/eller röjning inleds enligt avsnitt 8.5.1. Både Trafikverket och berört järnvägsföretag ska därefter arbeta för att evakuering och/eller röjning kan påbörjas inom följande tidsfrister:

Påbörjad evakuering:

- inom 60 minuter i storstad
- inom 120 minuter i övriga landet.

Påbörjad evakuering definieras som när första resenären måste lämna tåget oplanerat på annan plats än vid plattform.

Påbörjad röjning:

- inom 120 minuter i storstad
- inom 180 minuter i övriga landet.

Påbörjad röjning definieras som när starttillstånd ges för att påbörja spärrfärd med hjälpfordon, alternativt växling (röjning inom driftplats) till hjälpbehövande järnvägsfordon.

6.3.1.2 Bärgning

Vid olycka eller haveri svarar samhällets räddningstjänst för räddning och järnvägsföretaget svarar för bärgning. Järnvägsföretagen är skyldiga att före trafikstart redovisa för Trafikverket de egna tillgängliga resurserna för bärgning, eller tecknat bärgningsavtal med någon annan. Se även kapitel 8 Trafikverkets allmänna avtalsvillkor, avsnitt 8.3.3 Bärgningsresurs före användning.

6.3.2 Operativa regler

Tåg som avgår och framförs enligt sin körplan har företräde till sitt planerade läge. Skälet är att rättidiga tåg inte ska störas av tåg som är försenade eller för tidiga i förhållande till sina körplaner. Undantag från regeln om företräde för rättidiga tåg kan göras om det finns särskilda skäl, såsom svårare trafikstörningar eller avtalade avvikelser från körplanen, eller om trafiksituationen uppenbarligen föranleder något annat. I de fall regeln skulle leda till orimliga konsekvenser för trafiken som helhet, ska den inte tillämpas. Trafikverket har alltid som mål att på smidigaste möjliga sätt undanröja trafikstörningar och återställa trafiken enligt produktionsplanen.

Om konsekvenserna av en störning skulle vara särskilt svåra för vissa tåg, kan en sökande lämna in en begäran om att dessa tåg ges företräde framför andra (rättidiga) tåg hos samma sökande. Flera sökande kan även komma överens med varandra om att vissa rättidiga tåg hos en sökande får ges lägre prioritet än enstaka, särskilt viktiga tåg hos en annan sökande. Sådana överenskommelser ska meddelas Trafikverket enligt ordinarie operativa kontaktvägar.

En begäran om förändrad, operativ prioritet ska ange vilka tåg som bedöms som särskilt störningskänsliga och motiven för detta (till exempel trafikuppgiften, anslutande transportmedel, snäva fordonsomlopp). Det måste också framgå vilka tåg den sökande är beredd att avstå prioritet för. Begäran måste sändas till Trafikverket senast i samband med ansökan om kapacitet. Detta för att begäran ska kunna beaktas när riktlinjerna för prioritering vid trafikledning tas fram.

6.3.2.1 Omledning av tågfärd via annan driftplatsdel

I TDOK 2015:0309 *Trafikbestämmelser för järnväg (TTJ)* finns regler som medger en möjlighet att, i vissa fall och enligt vissa villkor, leda en tågfärd över en driftplatsdel som inte finns i tågfärdens körplan. En sådan omledning är dock endast tillåten på de platser som finns definierade i TDOK 2023:0120 *Omledning av tågfärd inom driftplats med driftplatsdelar*, och under förutsättning att järnvägsföretaget lämnat sitt medgivande (bland annat utifrån genomförd kontroll av ruttkompatibilitet).

6.3.3 Störningar

Information om internationella störningar som påverkar järnvägstrafiken i Sverige sprids i gemensamma och förutbestämda forum, i vilka Trafikverket och berörda järnvägsföretag samråder om hur en störning ska hanteras. Ett sådant exempel är det strategiska kundmötet som Trafikverket och berörda järnvägsföretag håller vid större störningar. Där tar parterna bland annat fram en handlingsplan för hur störningen ska hanteras.

Mer information om hantering av internationella störningar finns i ”International Contingency Management Handbook” på RNE:s webbplats: rne.eu.

6.3.3.1 Störningsplaner

För att minimera negativ inverkan på resenärer och godstransportköpare vid tågstörningar inom gällande driftperiod, arbetar Trafikverket med fördefinierade störningsplaner för utvalda områden eller delar av banan. Störningsplaner tas fram i samverkan med berörda järnvägsföretag och trafikorganisatörer och revideras minst en gång årligen i samband med ny tågplan. Varje enskild plan beskriver vilka trafikala åtgärder som kan bli aktuella, med koppling till både resenärshantering och trafikinformation.

Järnvägsföretag och trafikorganisatörer förväntas medverka i framtagandet av störningsplaner. Vid operativa störningar inom en driftperiod utgår man från dessa överenskomna störningsplaner i störningshanteringen.

6.3.3.2 Väder- och årstidsstyrda beredskapsplaner

För att minska årstidsrelaterade störningar arbetar Trafikverket, entreprenörer och järnvägsföretag tillsammans med förebyggande åtgärder. Dessa beskrivs i Trafikverkets väder- och årstidsstyrda beredskapsplaner. Samtliga årstidsstyrda beredskapsplaner följer en årlig kalender som innehåller bestämda veckor för förberedelser och aktivering enligt nedan.

Tabell 6.1 Väder- och årstidsstyrda beredskapsplaner

	Vårbe- redskap (vecka)	Sommar- beredskap (vecka)	Höstbe- redskap (vecka)	Vinterbe- redskap (vecka)
INFÖR – nationellt utkast årstidsstyrd beredskapsplan klar	5	16	29	40
<i>Årstidsstyrd beredskapsplan</i>				
- Kompletteringar från berörda parter både internt och externt	6–9	17–20	30–33	41–44
- Fastställelse beredskapsplan	10	21	34	45
UNDER – aktiveringsperiod årstidsstyrda beredskapsplaner	12–22	23–35	36–46	47–11
EFTER – nationellt utkast till uppföljningsrapport klart	23	36	47	12
Uppföljning årstidsstyrd beredskapsplan				

- Kompletteringar från berörda parter både internt och externt	24–25	37–38	48–50	13–14
- Fastställelse uppföljningsrapport	26	39	51	15

Trafikverkets väder- och årstidsstyrda beredskapsplaner presenteras på [Trafikverkets webbplats](#).

6.3.3.3 Röjnings- och nödsituationer

Fastställd rutin för hur evakuerings- och röjningssituationer ska hanteras finns i bilaga 6 B. Järnvägsföretaget och Trafikverket ska i dialog hitta en lösning på problemet. Om det inte går att komma överens har Trafikverket befogenhet att besluta om hur situationen ska hanteras.

När röjningen avslutats svarar järnvägsföretaget för bärgningen av egna fordon från den plats som Trafikverket anvisar. För att minimera trafikstörningar är det viktigt att detta sker så snabbt som möjligt. Om fordonen inte bärgas inom rimlig tid, bärgar Trafikverket järnvägsföretagets fordon och egendom. Se även kapitel 8 Trafikverkets allmänna avtalsvillkor, avsnitt 8.5.7 Ersättning vid röjning.

Trafikverket och järnvägsföretaget kan komma överens om att bärgningen kan påbörjas innan röjningen avslutats.

6.3.3.4 Röjning vid/med skadad strömvtagare

Innan röjningen påbörjas ska järnvägsföretaget arbetsjorda sina fordon och se till att nödvändiga åtgärder vidtagits. Om järnvägsföretaget använder någon annan modell av strömvtagare eller något annat fordon än de som finns angivna i bilaga 6 A, ska järnvägsföretaget lämna fotografier och övriga uppgifter till Trafikverket.

Vid röjning utför Trafikverket nedbindning eller demontering av järnvägsföretagets strömvtagare. Vid akuta situationer kan Trafikverket avlägsna strömvtagaren med de metoder som situationen kräver. Trafikverket ansvarar inte för skador på strömvtagarna, om det inte kan påvisas att Trafikverket orsakat skadan genom felaktigt agerande.

Om järnvägsföretagets fordon eller deras strömvtagarmodell inte finns i bilaga 6 A, eller i övrigt skiljer sig från de beskrivningar som ges, ska järnvägsföretaget på uppmaning av Trafikverket omgående se till att egen personal infinner sig på olycksplatsen. Denna personal ska då utföra arbetsjordning och nedbindning eller demontering av strömvtagaren.

6.3.3.5 Olyckshantering

Rutiner för hantering, anmälan och samverkan vid olyckor och tillbud till olyckor samt avvikelser som inneburit olycksrisker vid järnvägstrafik, framgår av de allmänna avtalsvillkoren i kapitel 8.

6.3.3.6 Krissituationer

Vid krissituationer och höjd beredskap har Trafikverket rätt att övergå från att vara tjänsteleverantör till att fatta myndighetsbeslut. Besluten tas utifrån samhällsnytta och samhällsfunktion. Trafikverket informerar berörda om när krissituation gäller.

De operativa kontaktvägar som gäller vid normala förhållanden ska så långt möjligt gälla även vid kris.

6.4 System för tåglägesinformation och övervakning

6.4.1 Teknisk kontroll av fordon

När fordon passerar en detektoranläggning registreras mätvärden i realtid. Hanteringen vid ett larm beskrivs i TDOK 2020:0074 *Detektorer. Hantering av larm efter konstaterade skador*.

Se även avsnitt 2.3.14 och 5.5.2.

6.4.2 Tåglägesinformation för internationella tåg

Train Information System (TIS) visar tåglägesinformation för internationella tåg. Tillgång till TIS är gratis. Ett användarkonto kan beställas via RNE TIS Support: support.tis@rne.eu. Mer information finns på RNE:s webbplats tis.rne.eu.

7 Anläggningar för tjänster

7.1 Inledning

I detta kapitel beskrivs grundläggande tjänster, samt tilläggs- och extratjänster enligt 9 kap. 1 § och 4 § i järnvägsmarknadslagen som är kopplade till de anläggningar som Trafikverket förvaltar, i enlighet med direktiv 2012/34/EU samt förordning 2017/2177/EU. De anläggningar och tjänster som beskrivs innefattar:

- stationer för passagerare
- godsterminaler
- rangerbangårdar och tågbildningsmöjligheter
- spår för uppställning
- underhållsanläggningar
- andra tekniska anläggningar
- havs- och inlandshamnsanläggningar
- undsättningshjälpmedel
- bränsledepåer och tillhandahållande av bränsle
- anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon.

Anläggningar för tjänster omfattar installationer, mark, byggnader och utrustning som helt eller delvis iordningställt för att medge att de tjänster som beskrivs i detta kapitel tillhandahålls.

De tjänster som är kopplade till tågläge beskrivs i kapitel 5.

7.2 Översikt av anläggningar för tjänster

Enligt EU-förordningen 2017/2177 ska tjänsteleverantörer för tjänster relaterade till transport på järnväg upprätta en anläggningsbeskrivning. Vad en anläggningsbeskrivning ska inbegripa beskrivs i förordningens artikel 4.

Tjänsteleverantörer ska offentliggöra sina anläggningsbeskrivningar till den infrastrukturförvaltare som anläggningen är knuten till eller, om denna infrastrukturförvaltare är undantagen från kravet att publicera en järnvägsnätsbeskrivning, till den största infrastrukturförvaltaren. I de fall detta knyts till Trafikverket i rollen som infrastrukturförvaltare, ska tjänsteleverantörer tillhandahålla den relevanta länken eller publiceringsfärdiga informationen till Trafikverket.

Transportstyrelsen utövar tillsyn över anläggningsbeskrivningarna och tjänsteleverantörerna. Trafikverket tillhandahåller plats på sin webbplats, för länkar till anläggningsbeskrivningarna.

Trafikverket uppdaterar webbplatsen löpande med de länkar till anläggningsbeskrivningar som har skickats från dem som uppfyller kriterierna som tjänsteleverantör enligt järnvägsmarknadslagen (2022:365). För att länkarna ska publiceras ska det formulär som finns på Trafikverkets webbplats vara komplett ifyllt.

Länklistan och mer information om detta finns på <https://bransch.trafikverket.se/anlaggningsbeskrivning>.

Rail Facilities Portal (RFP) är en gemensam europeisk webbportal där tjänsteleverantörer kan publicera sina anläggningsbeskrivningar. Det kostar ingenting att använda RFP, och det krävs inte heller någon användarregistrering. Mer information finns på <http://railfacilitiesportal.eu/>.

7.3 Anläggningar för tjänster som förvaltas av Trafikverket

I följande avsnitt finns information om de anläggningar för tjänster som Trafikverket tillhandahåller, inklusive beskrivning av tjänster, avgifter och villkor för tillträde och tilldelning. För tillgång till andra anläggningar för tjänster än Trafikverkets, se uppgifterna under avsnitt 7.2.

7.3.1 Gemensamma bestämmelser

Informationen i detta avsnitt är gemensamma bestämmelser för samtliga tjänster i kapitel 7. Om andra bestämmelser gäller, beskrivs de under respektive tjänst.

7.3.1.1 Avgifter för tjänster

För information om avgifter för tjänster och avgiftsprinciper, se avsnitt 5.2.

7.3.1.2 Tilldelning av tjänster

Information om processen för ansökan och tilldelning av tjänster beskrivs i detalj i kapitel 4. För information om ansökan och tilldelning av tjänster på driftplatser samt vägledande principer vid intressekonflikter, se avsnitt 4.2.1.4 och 4.2.1.5. Avvikelse från tilldelad tjänst samt avbokning av tjänster beskrivs i avsnitt 8.3.2.

Trafikverket ska enligt järnvägsmarknadslagen (2022:365), genom samarbete med andra tjänsteleverantörer inom anläggningar för tjänster, säkerställa icke-diskriminerande tillträde för genomfartstrafik som krävs för att nå en annan anläggning för tjänster.

7.3.1.3 Villkor för tillträde

För tillträde till Trafikverkets tjänster och anläggningar krävs att villkor enligt kapitel 3 uppfylls. För tekniska villkor, såsom banans bärförmåga och maximal tåglängd, se avsnitt 2.3.

7.3.2 Stationer för passagerare

7.3.2.1 Allmän information

Nedan beskrivs de tjänster som Trafikverket tillhandahåller vid stationer för passagerare.

7.3.2.2 Tjänster

De grundläggande tjänster som Trafikverket tillhandahåller på dessa trafikplatser är *spår vid plattform* och *tillgång till plattform*.

7.3.2.2.1 Spår vid plattform

Trafikverket tillhandahåller spår vid plattform som en del av tjänsten *tågläge* eller i form av tjänsten *spår för uppställning*. Se avsnitt 5.3 och 7.3.5.2.

7.3.2.2.2 Tillgång till plattform

Trafikverket förvaltar på vissa platser plattformar, och i många fall plattformsförbindelser, såsom gångbroar och gångtunnlar. De har en varierande grad av utrustning, exempelvis väderskydd, bänkar, hissar, rulltrappor, plattformstak och allmänbelysning.

Tjänsten omfattar tillgång till plattform för resandeutbyte. I samband med användande av tågläge för persontrafik, eller i särskilda fall tågläge för tjänstetåg, ingår tjänsten i tågläget. Se avsnitt 5.3. I andra fall söks tjänsten i samband med övrig ansökan om kapacitet för tågläge.

7.3.2.2.3 Tillgång till stationsbyggnader och allmänna utrymmen för resenärer

Trafikverket tillhandahåller på vissa platser tillträde till allmänna utrymmen för resenärer på plattformar.

7.3.2.3 Beskrivning av anläggning

Trafikplatser med möjlighet till resandeutbyte visas i karttjänsten och i bilaga 2 B. Mer detaljerad information med uppgifter om bland annat plattformshöjd, spår

med möjlighet till resandeutbyte och användbar plattformslängd finns i bilaga 2 A, fliken Plattformar. Se även fliken Kommande infrastrukturförändringar på trafikplatser.

7.3.2.4 Avgifter

7.3.2.4.1 Spår vid plattform

Avgiften för tjänsten ingår i tjänsten *tågläge* och tjänsten *spår för uppställning*.

7.3.2.4.2 Tillgång till plattform

Avgiften för tjänsten ingår i tjänsten *tågläge*.

7.3.2.5 Villkor för tillträde

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

7.3.2.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

7.3.3 Godsterminaler

7.3.3.1 Allmän information

I följande avsnitt listas de tjänster som finns kopplade till terminaler och lastplatser. Dessa består av avgränsade områden som är anslutna till järnvägsnätet och avsedda för lastning och lossning av gods och lastbärare eller för omlastning från järnväg till andra trafikslag.

Trafikverket tillhandahåller ett antal lastplatser för lastning och lossning av gods. Tillgängliga lastplatser för gods på Trafikverkets anläggning presenteras i karttjänsten och i bilagorna 2 B och 7 A. Läs mer om tjänsten *tillträde till lastplats* i avsnitt 7.3.3.2.

En lastplats är en enkel och mindre anläggning som i regel består av ett lastspår med en tillhörande lastyta. I anslutning till lastplatsen kan det förekomma en lagringsyta. Trafikverket äger ett antal lastplatser. Andra ägare av lastplatser är kommuner, hamnar och privata aktörer.

Trafikverkets lastplatser ska i första hand användas för lastning och lossning av timmer, sten och grus samt för övrig vagnslasttrafik. Container- och trailertrafik bör inte bedrivas på lastplatserna, utan i första hand på kombiterminaler och i hamnar.

Det kan finnas vissa begränsningar när det gäller lastplatsernas beskaffenhet, till exempel bärighet, föröreningar och nedskräpning. Vid vissa platser kan det finnas restriktioner för bullrande verksamhet.

En kombiterminal är en större och mer omfattande anläggning, oftast med mer än ett lastspår samt en stor yta för uppställning. Trafikverket förvaltar inga kombiterminaler, men har järnvägsanslutning till ett flertal. I karttjänsten presenteras dessa terminaler. Se också bilaga 2 B. Läs mer om tjänsten *spår till kombiterminal* i avsnitt 7.3.3.2. För tillgång till andra anläggningar för tjänster än Trafikverkets, se avsnitt 7.2.

7.3.3.2 Tjänster

De grundläggande tjänster som kan användas i samband med lastning och lossning av gods är *spår till kombiterminal* och *tillträde till lastplats*.

7.3.3.2.1 Tillträde till lastplats

Tjänsten omfattar att spår och en begränsad markyta intill spåret (upp till 12 meter, räknat från ytterkant på den närmaste rälen) tillsammans upplåts för lastning och lossning med egna hanteringsresurser. På vissa platser ingår även lastkaj. Lagring av gods är inte tillåten. Tillgängliga lastplatser för gods på Trafikverkets anläggning presenteras i karttjänsten och i bilagorna 2 B och 7 A.

Lämpliga ytor i anslutning till lastplatser kan finnas tillgängliga för arrenden med upplåtelsetider på minst 6 månader, exempelvis för lagring av gods. För mer information och kontaktuppgifter, se Trafikverkets webbplats www.trafikverket.se/underhall-mark-byggnader.

Tjänsten har följande förutsättningar:

- knyts till ett ankommande eller avgående tågläge
- upplåts endast för lastning och lossning
- avtalas i perioder på upp till tolv timmar.

När lastplatsen lämnas ska den som använt tjänsten försäkra sig om att

- lastytan är tom på gods
- lastytan är skrapad och/eller sopad från rester av hanteringen
- sådant som samlats in vid städningen är bortforslat från lastplatsen
- gångbanor längs spåret är rensade från hinder
- järnvägsinfrastrukturen kan besiktas (till exempel räler, sliprar, befästningar och skarvar), vilket innebär att anläggningen ska vara rensad från skräp.

Trafikverket röjer snö från spår, växlar och övergångar. Om spårgående fordon används, kan snön komma att läggas upp i zonen mellan spåret och lastytan. Den som använder tjänsten ansvarar för snöröjning och sandning på lastytan, och i vissa fall även på tillfartsvägar till lastytan. Snö som röjts undan ska läggas upp på en plats som passar för ändamålet.

Den som använder tjänsten och anlitar entreprenörer som vistas inom Trafikverkets anläggningar är skyldig att se till att anlitade entreprenörer deltar i den samordning som Trafikverket anordnar, bland annat om arbetsmiljöregler.

I tjänsten *tillträde till lastplats* ingår tillgång till

- **de spår som avtalats på lastplatsen**
Här avses rätten att använda tilldelade spår för uppställning av fordon i samband med lastning och/eller lossning av järnvägsvagnar. Detta ska ske enligt de villkor som fastställts i tågplanen, trafikeringsavtal, tillstånd och licenser samt enligt föreskrifter.
- **lastyta**
Lastytan närmast intill lastspåret får användas. Lastytan kan bestå av en lastkaj eller en markyta. Användandet ska ske enligt fastställda villkor.
- **trafikledning**
Trafikverkets trafikledning sker i enlighet med gällande trafikbestämmelser för järnväg.
- **trafikinformation till sökande och trafikoperatörer**
Se avsnitt 5.3.4.1.

Trafikverket erbjuder även tjänsten spår *för uppställning* (utan lastyta), se avsnitt 7.3.5.

För mer information om lastplatser samt villkor för användande av dessa, kontakta Trafikverket, se bilaga 1 A.

7.3.3.2.2 Spår till kombiterminal

Trafikverket förvaltar spår till kombiterminaler där andra aktörer tillhandahåller markytor, anläggningar och tjänster. För ansökan om spår för uppställning i samband med lastning och lossning på spår i anslutning till dessa terminaler, se avsnitt 7.3.5. I karttjänsten presenteras dessa terminaler. Se också bilaga 2 B.

7.3.3.3 Beskrivning av anläggning

Mer detaljerad information, bland annat om namn på trafikplats, typ av lastplats och tekniska egenskaper såsom spårlängd, finns i bilaga 7 A. I bilaga 2 B, fliken Platsdata, listas även trafikplatser med lastplats och kombiterminal. Karttjänsten

visar övergripande placeringen av lastplatser och kombiterminaler med järnvägsanslutning.

7.3.3.4 Avgifter

Tabell 7.1 Avgifter för tjänsten tillträde till lastplats

Tjänst	Avgift
Tillträde till lastplats	11,94 kr per antal påbörjade timmar och påbörjat hundratal meter spår

Avgiften grundas på tilldelad, ej avbokad tjänst.

Räkneexempel: Om den tilldelade tjänsten är mellan klockan 16.00 och 18.00 och 200 meter räknas den som två påbörjade timmar och två påbörjade hundratal meter spår. Om den tilldelade tjänsten är mellan klockan 16.00 och 18.01 och 201 meter räknas den som tre påbörjade timmar och tre påbörjade hundratal meter spår.

7.3.3.5 Villkor för tillträde

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

7.3.3.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

7.3.4 Rangerbangårdar och tågbildningsmöjligheter

7.3.4.1 Allmän information

Det finns två typer av bangårdar: rangerbangårdar och övriga bangårdar. Nedan följer en kort beskrivning av vilka förutsättningar som gäller för dessa två typer.

Rangerbangårdar definieras utifrån följande funktioner:

- växlingsautomatik
- rangervall
- infartsspår
- riktningspår
- rangerbromssystem.

Rangerbangårdar med rangerbromssystem:

- rangerbangård kategori 1, har minst 8 infartsspår och minst 26 riktningspår vilka ligger i serie med varandra: Hallsbergs rangerbangård, Malmö godsbangård och Sävenäs rangerbangård; se karttjänsten. Hallsbergs rangerbangård har även en utfartsgrupp i serie med riktningsspåren.
- rangerbangård kategori 2, har högst 7 infartsspår och högst 25 riktningspår vilka ligger parallellt eller i serie med varandra: Borlänge rangerbangård, Gävle godsbangård, Helsingborgs godsbangård, Sundsvalls rangerbangård och Ånge godsbangård; se karttjänsten.

Övriga bangårdar

Övriga bangårdar finns på driftplatser och definieras utifrån att följande två punkter uppfylls:

- 1 växel eller fler
- 1 spår eller fler.

Tågbildningstjänster

Med tågbildningstjänster avses rangering, växling och andra tillhörande tjänster för att planera och koordinera fordonsrörelser samt upplösa och bilda tåg. Trafikverket erbjuder ingen tjänst för rangering, utan hänvisar till andra tjänsteleverantörer. Se avsnitt 7.3.4.6.

7.3.4.2 Tjänster

De grundläggande tjänster som tillhandahålls av Trafikverket på dessa trafikplatser är *tillträde till rangerbangård och spår eller spårområde för tågbildning*.

7.3.4.2.1 Tillträde till rangerbangård

En rangerbangård är en anläggning som är byggd för att upplösa, sortera och bilda godståg. Rangerbangårdarna och de sidospår som tillhör respektive anläggning framgår av avsnitt 7.3.4.3. Tjänsten omfattar tillträde till spår och tillgång till anläggningar inom en rangerbangård. Tjänsten knyts till ett ankommande tågläge och tilldelas av Trafikverket i dialog med den sökande.

I tjänsten ingår

- **tillgång till de sidospår, växlar och rangerspecifika anläggningar som finns på rangerbangården**
Här avses rätten att använda tjänsten enligt de villkor som fastställts i tågplanen, trafikeringsavtal, tillstånd och licenser samt enligt föreskrifter. På vissa rangerbangårdar kan inskränkningar förekomma.

- **anslutning till el via kontaktledning eller värmepost**
Här avses rätten att använda Trafikverkets kontaktledning på elektrifierade rangerbangårdar. Dessutom ingår rätten att ansluta till el via värmepost.
- **trafikledning**
Trafikverkets trafikledning sker i enlighet med gällande trafikbestämmelser för järnväg.
- **trafikinformation till sökande och trafikoperatörer**
Se avsnitt 5.3.4.1.

7.3.4.2.2 Spår eller spårområde för tågbildning

På grund av att Trafikverket saknar planeringsstöd som gör det möjligt att tilldela infrastrukturen så detaljerat, tillhandahålls inte tjänsten under Tågplan 2027.

Denna tjänst är avsedd att tillhandahållas på trafikplatser där Trafikverket ser behov av att detaljplanera fordonsrörelser, på spår som inte tillhör de rangerbangårdar som redovisas i avsnitt 7.3.4.1.

Tjänsten består av rätten att under en angiven tidsperiod utföra fordonsrörelser inom en driftplats eller driftplatsdel. Tjänsten är tillgänglig bara för den som också har, eller ansöker om, *spår för uppställning* och då endast för förflyttning av fordon på och mellan dessa spår.

Det innebär att iordningställande av tåg och förflyttning av fordon kan ske i det operativa läget, genom att exempelvis begära de växlingsvägar som behövs för rörelsen. På så sätt kan förflyttning ske utanför den signal som avgränsar de spår som tilldelats för tjänsten *spår för uppställning*.

I tjänsten *spår eller spårområde för tågbildning* ingår tillgång till

- **de spår och växlar som behövs för uppgiften**
Här avses rätten att använda tjänsten enligt de villkor som fastställts i tågplanen, trafikeringsavtal, tillstånd och licenser samt enligt föreskrifter.
- **kontaktledning**
Här avses rätten att använda Trafikverkets kontaktledning på elektrifierade driftplatser.
- **trafikledning**
Trafikverkets trafikledning sker i enlighet med gällande trafikbestämmelser för järnväg.
- **trafikinformation till sökande och trafikoperatörer**
Se avsnitt 5.3.4.1.

7.3.4.3 Beskrivning av anläggning

Nedan listas de rangerbangårdar där Trafikverket tillhandahåller tjänsten *tillträde till rangerbangård*.

Tabell 7.2 Lista över rangerbangårdar där Trafikverket tillhandahåller tjänsten tillträde till rangerbangård

Rangerbangård	Trafikplats-signatur	Spår som ingår i tjänsten tillträde till rangerbangård	Förhöjd säkerhet	Bromsprov-anläggning
Borlänge rangerbangård	Blg	10–31	Ja	
Gävle godsbangård	Gäb	102–119	Ja	
Hallsbergs rangerbangård	Hrbg	11–18, 21–28, 31–38, 41–48, 201–211, 301–308	Ja	Spår 11–48, 201–212
Helsingborgs godsbangård	Hbgb	11g–35g, 73g–82g	Ja	
Malmö godsbangård	Mgb	14–39	Ja	
Sundsvalls rangerbangård	Suc	5–7, 10–14		
Sävenäs rangerbangård	Sär	101–110, 1–34	Ja	Spår 1–30
Ånge godsbangård	Åggb	11–31, 102–106		

7.3.4.4 Avgifter

Tabell 7.3 Avgifter för tjänsten tillträde till rangerbangård

Tjänst	Avgift
Tillträde till rangerbangård	104,46 kr per ankommande fordonssätt

Avgiften tas ut för tilldelad, ej avbokad tjänst.

7.3.4.4.1 Spår eller spårområde för tågbildning

Avgiften ingår i tjänsten spår för uppställning.

7.3.4.4.2 Tågbildningstjänster på trafikplats Hagalund

Information om avgifter lämnas av SJ AB Depåproduktion. Se avsnitt 7.3.4.6 och bilaga 1 A.

7.3.4.5 Villkor för tillträde

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

Samtliga rangerbangårdar har fastställd nödlägesplan, och vissa har en förhöjd säkerhetsnivå som även omfattar områdesskydd. För bangårdar med fastställd nödlägesplan finns krav på genomgången nödlägesutbildning. För mer information om utbildning, kontakta Trafikverket, se bilaga 1 A. Information om vilka bangårdar som har nödlägesplan samt mer information om nödlägesplaner finns på Trafikverkets webbplats <http://trvdokument.trafikverket.se/>. Skriv *nödlägesplan* i rutan *Dokumenttitel*.

För att använda Trafikverkets rangerspecifika anläggningar finns det krav på kompetens och relevant utbildning. För mer information, kontakta Trafikverket, se bilaga 1 A.

7.3.4.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

Ansökan om tillträde till rangerbangård

Ansökan om tjänsten *tillträde till rangerbangård* görs i e-tjänsterna MPK långtid och MPK korttid i samband med ansökan om tågläge. Sökande ska på trafikplats för ett ankommande tågläge ange trafikaktivitet GR för att kunna tilldelas tjänsten.

I ansökan om tjänsten *tillträde till rangerbangård* (avsnitt 7.3.4.2.1) ska det framgå hur rangeringen ska bedrivas och av vem. Informationen om detta ska lämnas till Trafikverket i samband med ansökan via e-post till trafikplanering.jarnvag@trafikverket.se.

På rangerbangårdar med flera intressenter för Trafikverket en löpande dialog med parterna, såväl under tågplaneprocessen som under tågplaneperioden. Det görs för att säkerställa att verksamheten kan bedrivas enligt de intentioner som låg till grund för tilldelningen. Intressenterna ska agera för att gemensamt finna de lämpligaste rutinerna vid rangerbangårdarna, till exempel genom att köpa tjänster av varandra eller finna en gemensam tjänsteleverantör för utförandet av rangeringen.

Tågbildningstjänster på trafikplats Hagalund

Tågbildningstjänster i form av operativ spår- och banarbetsplanering inom trafikplats Hagalund tillhandahålls dagligen mellan 5.00-23.00. Tjänsterna tillhandahålls av SJ AB Depåproduktion på uppdrag från Trafikverket. Varje part som nyttjar tågbildningstjänsten i Hagalund måste ingå avtal med SJ AB avseende tågbildningstjänsten. Kontaktuppgifter avseende ytterligare information och tecknande om avtal av tjänsten, se kontaktuppgifter bilaga 1 A. Vid behov av tågbildningstjänster på andra tider än mellan 5.00-23.00, se bilaga 1 A.

7.3.5 Spår för uppställning

7.3.5.1 Allmän information

Trafikverket tillhandahåller spår för uppställning. För tjänsten *anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon*, se avsnitt 7.3.11. Om uppställningen omfattar lastning eller lossning på en lastplats där tjänsten *tillträde till lastplats* erbjuds (avsnitt 7.3.3.2), ska den tjänsten sökas.

7.3.5.2 Tjänster

Trafikverket tillhandahåller den grundläggande tjänsten *spår för uppställning*.

7.3.5.2.1 Spår för uppställning

Tjänsten erbjuder möjlighet till omloppsnära uppställning som fastställs i tågplanen. En ansökan om *spår för uppställning* krävs vid all uppställning av fordon. För uppehåll inom tjänsten *tågläge*, se avsnitt 5.3.

I tjänsten *spår för uppställning* ingår tillgång till

- **de spår som avtalats för uppställningen**
Här avses rätten att använda tilldelade spår enligt de villkor som fastställts i tågplanen, trafikeringsavtal, tillstånd och licenser samt enligt föreskrifter.
- **trafikledning**
Trafikverkets trafikledning sker i enlighet med gällande trafikbestämmelser för järnväg.
- **trafikinformation till sökande och trafikoperatörer**
Se avsnitt 5.3.4.1.

7.3.5.3 Beskrivning av anläggning

I bilaga 7 A presenteras spår som är rekommenderade för uppställning, längd för uppställning samt anslutning till el (värmeposter).

7.3.5.4 Avgifter

7.3.5.4.1 Spår för uppställning

Avgiften för tjänsten är uppdelad i zon A och zon B och tas ut för tilldelad, ej avbokad tjänst.

Tabell 7.4 Avgifter för tjänsten spår för uppställning

Tjänst	Avgift
Uppställning zon A	8,21 kr per tilldelat spår, per påbörjad timme och påbörjat hundratal meter spår
Uppställning zon B	0,45 kr per tilldelat spår, per påbörjad timme och påbörjat hundratal meter spår

Räkneexempel: Om den tilldelade tjänsten är mellan klockan 16.00 och 18.00 och 200 meter räknas den som två påbörjade timmar och två påbörjade hundratal meter spår. Om den tilldelade tjänsten är mellan klockan 16.00 och 18.01 och 201 meter räknas den som tre påbörjade timmar och tre påbörjade hundratal meter spår.

Zon A omfattar i Stockholm: Stockholms central (Cst), Hagalund (Hgl), Tomtebodabangård (Tm), Älvsjö (Äs) och Älvsjö godsbangård (Äsg). I Göteborg omfattas Göteborgs central (G), Göteborg Kville (Gk), Göteborg Skandiahamnen (Gsh) och Sävenäs rangerbangård (Sär). I Malmö omfattas Malmö central (Mc), Malmö godsbangård (Mgb) och Hyllie (Hie).

Zon B omfattar de uppställningsplatser som inte omfattas av zon A.

7.3.5.5 Villkor för tillträde

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

Uppställning av fordon regleras ur elsäkerhetssynpunkt i TDOK 2014:0415 *Elsäkerhetsföreskrifter för trafikplatser*.

7.3.5.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

Behov av uppställning ska i första hand anges utifrån önskad spårlängd och tid för uppställning – inte specifika spår. För mer information, se anvisningar i e-tjänsten på Trafikverkets webbplats.

Trafikverket hänvisar till bilaga 7 A som listar rekommenderade spår för uppställning. Trafikverket kan vid särskilda tillfällen göra en lämplighetsbedömning och tilldela andra spår för uppställning.

Som stöd för ansökan om uppställning redovisar Trafikverket riktlinjer för spåranvändning, se bilaga 4 D.

7.3.6 Underhållsanläggningar

Trafikverket varken äger eller förvaltar underhållsanläggningar eller verkstäder.

För information om aktörer som kan erbjuda sådana tjänster, se avsnitt 7.2.

7.3.7 Andra tekniska anläggningar

7.3.7.1 Allmän information

Trafikverket tillhandahåller den grundläggande tjänsten *tillgång till bromsprovanläggning* i Göteborg Skandiahamnen. Bromsprovanläggningar finns även på Sävenäs rangerbangård och på Hallsbergs rangerbangård, men erbjuds av andra tjänsteleverantörer.

7.3.7.2 Tjänster

Trafikverket tillhandahåller den grundläggande tjänsten *tillgång till bromsprovanläggning*.

7.3.7.2.1 Tillgång till bromsprovanläggning

I Göteborg Skandiahamnen (Gsh), vid spår 31–35, erbjuder Trafikverket en bromsprovanläggning för laddning av luft i bromssystemets huvudledning, täthetskontroll och bromsprov samt underhållsladdning av uppkopplade vagnsätt. För den som ska använda anläggningen finns krav på genomgången utbildning.

På Sävenäs rangerbangård och Hallsbergs rangerbangård ingår anläggningarna i tjänsten *tillträde till rangerbangård*, se avsnitt 7.3.4.

7.3.7.3 Beskrivning av anläggning

Tekniska detaljer om spåren, exempelvis spårlängd, vid Göteborg Skandiahamnen finns i bilaga 7 A, fliken Uppställning.

Bromsprovanläggningar finns också på Sävenäs rangerbangård, spåren 1–30 och på Hallsbergs rangerbangård, spåren 11–48 och 201–212. Anläggningarna ingår i tjänsten *tillträde till rangerbangård*.

7.3.7.4 Avgifter

Tabell 7.5 Avgifter för tjänsten tillgång till bromsprovanläggning Göteborg Skandiahamnen

Tjänst	Avgift
Tillgång till bromsprovanläggning i Göteborg Skandiahamnen, spår 31–35	89,53 kr per bromsprov

Avgiften tas ut för tilldelad tjänst.

7.3.7.5 Villkor för tillträde

För den som ska använda anläggningen vid Göteborg Skandiahamnen finns krav på genomgången utbildning. För mer information om utbildning, kontakta Trafikverket, bilaga 1 A.

7.3.7.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

Ansökan om tjänsten *tillgång till bromsprovanläggning* görs i e-tjänsterna MPK långtid och MPK korttid.

7.3.8 Havs- och inlandshamnsanläggningar

Trafikverket förvaltar inga sjöfarts- eller hamnanläggningar, men har järnvägsanslutning till ett flertal. I karttjänsten presenteras dessa anläggningar. Här möjliggörs intermodala transporter, genom mötet mellan järnväg och sjöfart. Se också bilaga 2 B.

För information om aktörer som kan erbjuda sådana tjänster, se avsnitt 7.2.

7.3.9 Undsättningshjälpmedel

7.3.9.1 Allmän information

Trafikverket tillhandahåller en tjänst för undsättningshjälpmedel. Karta med tjänstens tidsfrister samt täckningsområden finns på <https://bransch.trafikverket.se/jnb>.

Med undantag för särskilt markerade sträckor tillhandahålls tjänsten på den infrastruktur som Trafikverket förvaltar.

7.3.9.2 Tjänster

Trafikverket tillhandahåller den grundläggande tjänsten *tillhandahållande av hjälpfordon för röjning av järnvägsfordon*.

7.3.9.2.1 Tillhandahållande av hjälpfordon för röjning av järnvägsfordon

Tjänsten riktar sig till järnvägsföretag och avser röjning av deras järnvägsfordon i situationer då fordonet av någon anledning hindrar trafiken på den infrastruktur som Trafikverket förvaltar.

Tjänsten omfattar hjälpfordon med tillhörande operativ driftpersonal.

7.3.9.3 Beskrivning av anläggning

Hjälpfordonen är diesellok med dragkraft för minst 900 ton. Loken är i båda ändar försedda med rörlig dragkrok, bromshuvudledning och matarledning. Denna uppsättning ska möjliggöra transporter genom sammankoppling med det övergångskoppel (koppeladapter) som det hjälpbehövande fordonet medför och som passar till det fordonets automatkoppel.

Beredskapsnivån för tjänsten är anpassad för att en röjning ska kunna påbörjas inom tidsfrister och definitioner angivna i avsnitt 6.3.1.1. Tjänsten syftar till att stärka förmågan till en snabb, effektiv och säker röjning av hjälpbehövande järnvägsfordon. Det hjälpbehövande fordonet transporteras till en plats som Trafikverket anvisat. Bärgning ingår inte i tjänsten.

Särskild information om avtalstecknande och leverans av tjänsten, se avsnitt 8.5.6.

7.3.9.4 Avgifter

Tabell 7.6 Avgifter för tjänsten tillhandahållande av hjälpfordon för röjning av järnvägsfordon

Tjänst	Avgift för upp till 3 timmars arbete (per hjälpfordon)	Tillägg för arbete som överstiger 3 timmar (per hjälpfordon)
Tillhandahållande av hjälpfordon för röjning av järnvägsfordon	20 000 kr	5 000 kr per påbörjad timme

Tiden räknas (avgiften tillämpas):

- från det att starttillstånd ges för att påbörja spärrfärd med hjälpfordon, eller växling, till hjälpbehövande järnvägsfordon
- till det att det hjälpbehövande fordonet står på en plats som Trafikverket anvisat.

Ingen avgift ska tas ut för tjänsten om det är Trafikverket som orsakat röjningssituationen. Detsamma gäller när ett annat järnvägsföretag, inom ramen för tjänsten, genomför röjningen på Trafikverkets begäran, om det är Trafikverket som orsakat röjningssituationen.

7.3.9.5 Villkor för tillträde

Se avsnitt 8.5.6.

7.3.9.6 Tilldelning av tjänst

Avtal med Trafikverket om tjänsten tecknas i samband med undertecknande av trafikeringsavtalet, se avsnitt 8.5.6.

7.3.10 Bränsledepåer och tillhandahållande av bränsle

Trafikverket har inga bränsledepåer och tillhandahåller inte bränsle.

För information om aktörer som kan erbjuda sådana tjänster, se avsnitt 7.2.

7.3.11 Anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon

7.3.11.1 Allmän information

Trafikverket tillhandahåller en tjänst för anslutning av el till järnvägsfordon i samband med uppställning på Trafikverkets infrastruktur, se avsnitt 5.4.1 och bilaga 5 C.

7.3.11.2 Tjänster

Trafikverket tillhandahåller tilläggstjänsten *anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon*.

7.3.11.2.1 Anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon

Vid uppställning av järnvägsfordon kan det vara möjligt att ansluta dem till el (till exempel för uppvärmning och kylning) via

- tågvärmeposter (1 000 V)
- lokvärmeposter (230 V)
- diesellokvärmeposter (400 V)
- uppfälld strömavtagare.

7.3.11.3 Beskrivning av anläggning

Information om vilken typ av värmepost som finns tillgänglig per uppställningsspår redovisas i bilaga 7 A, fliken Tåg- och lokvärme. Uppställningsspår med möjlighet till anslutning via uppfälld strömavtagare redovisas i samma bilaga, fliken Uppställning.

7.3.11.4 Avgifter

Avgiften för anslutning till el avser anslutning till värmeposter och anslutning genom uppfälld strömavtagare. Avgiften för anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon grundar sig på en fast kostnad per antal påbörjade 24-timmarsperioder för varje tilldelad anslutning till energikällan.

Tabell 7.7 Avgifter för tjänsten anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon

Tjänst	Avgift
Anslutning till el via tågvärmepost, lokvärmepost eller diesellokvärmepost	Under bearbetning
Anslutning till el via uppfälld strömavtagare för fordon med eller utan energimätare	Under bearbetning

Avgiftsmodellen för tjänsten *anslutning till el vid uppställning av järnvägsfordon* är under bearbetning och presenteras via ett avvikelsemeddelande under 2026.

För de fordon som har energimätare och uppfälld strömavtagare debiteras avgift för el vid uppställning tillsammans med drivmotorström.

För de fordon som saknar energimätare ingår förbrukningen av el vid uppställning i de schabloner som finns redovisade i bilaga 5 C, tabell 1 och tabell 2. Elförbrukningen vid uppställning rapporteras därmed inte separat. I bilaga 5 C redovisas även schabloner för förbrukning och förlustpåslag samt exempel på beräkningar.

7.3.11.5 Villkor för tillträde

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

För tekniska villkor för kraftförsörjning via kontaktledning, se avsnitt 2.3.9.

7.3.11.6 Tilldelning av tjänst

Se gemensamma bestämmelser, avsnitt 7.3.1.

8 Trafikverkets allmänna avtalsvillkor

8.1 Trafikeringsavtal

Trafikverkets allmänna avtalsvillkor gäller i och med att trafikeringsavtal tecknas. Avtalsvillkoren innehåller bestämmelser för att använda tågläge och övriga järnvägstjänster.

I trafikeringsavtalet, eller annat särskilt upprättat avtal om användning av tjänst, har Trafikverket och järnvägsföretag eller trafikorganisatör bestämt vad som gäller vid leverans och användning av tjänst.

Vad som anges i trafikeringsavtal, eller annat avtal för användande av tjänst, gäller företrädesvis i förhållande till vad som anges i Trafikverkets järnvägsnätsbeskrivning jämte de allmänna avtalsvillkoren.

8.2 Allmänt

Vid utförande av rättigheter och skyldigheter får parterna anlita ersättare enligt följande villkor. Om Trafikverkets avtalsparter anlitar ersättare ska de skriftligen meddela detta till Trafikverket senast 14 kalenderdygn innan ersättaren börjar. Det ska då tydligt framgå vilken behörighet ersättaren har. Den som anlitas som ersättare får inte anlita någon annan i sitt ställe utan särskilt medgivande från Trafikverket. Enligt 7 kap. 23 § i järnvägsmarknadslagen får den som har tilldelats ett tågläge inte överlåta det. Ett tågläge ska inte anses som överlåtet om den som inte är ett järnvägsföretag anlitar ett järnvägsföretag för att utföra trafiken.

Parterna ansvarar gentemot varandra i alla avseenden för den som part sätter i sitt ställe samt för den materiel, personal och övriga resurser som de använder eller anlitar. Vid ersättningskrav som följer av skyldighet ska parterna framföra dessa krav till varandra. För leverantörsfakturer utställda till Trafikverket ska betalningsvillkoret vara 30 dagar.

Såvida inte annat anges i trafikeringsavtalet eller annat särskilt avtal om användande av tjänst, reglerar bestämmelserna i Trafikverkets allmänna avtalsvillkor exklusivt parternas rätt till ersättning från varandra.

8.3 Parternas prestationer

8.3.1 Trafikverkets leverans

Utifrån trafikeringsavtalets omfattning ska Trafikverket leverera tåglegen och övriga tjänster till avtalsparten enligt beslut om fastställelse av tågplan inklusive de

dokument som är nödvändiga för att framföra avtalade tåglägen, samt tillägg och ändringar som gäller enligt beslut om kapacitetstilldelning för tillkommande behov.

För att möjliggöra nödvändigt underhåll och besiktning enligt en årlig underhållsplan för anläggningar för tjänster, som till exempel *spår för uppställning*, kan Trafikverket med 6 veckors varsel tillfälligt ändra tilldelad tjänst till ett annat spår på ett hanterbart avstånd från det avtalade spåret. En sådan flytt från ett spår, och eventuellt tillbaka, kan ske vid maximalt tre tillfällen per år och trafikplats. Om Trafikverkets avtalspart inte flyttar sina fordon inom föreskriven tid kommer Trafikverket att låta flytta fordonen på avtalspartens bekostnad. I de fall Trafikverket anmodar avtalsparten att flytta fordonen vid ytterligare tillfällen, eller med kortare varsel än 6 veckor, ska Trafikverket ersätta avtalsparten för de direkta kostnader som uppstått med anledning av avtalspartens flytt av fordon.

Krav med anledning av kostnader orsakade av flytt till, respektive från ett tillfälligt spår ska framföras till avtalsparten snarast och senast inom 90 dagar från datumet för flytten till, respektive från det tillfälliga spåret.

Om parterna avtalat mer detaljerade villkor för leverans och användande av tjänster, ska tjänsterna utföras enligt dessa detaljerade villkor.

8.3.2 Avtalspartens användning

Trafikverkets avtalsparter ska använda Trafikverkets tjänster i enlighet med de villkor som framgår av Trafikverkets tilldelningsbeslut.

Om avtalsparten inser att användandet av en tjänst kommer att avvika från tilldelningen, ska denne omedelbart underrätta Trafikverket om detta. Avtalsparten ska avboka tilldelade tjänster som denne inte kommer att använda.

Om avtalsparten använder tjänster som inte tilldelats tas sedvanlig avgift för tjänsten ut, liksom avgift för eventuella kostnader för reklamationer från andra järnvägsföretag och trafikorganisatörer samt kostnader för eventuell bortforsling av hindrande fordon.

Trafikverkets avtalsparter ska vid användning av de tjänster som Trafikverket levererar följa

- trafikeringsavtalets villkor
- järnvägsnätsbeskrivningens regler och villkor
- författningar som reglerar den aktuella verksamheten
- föreskrifter som reglerar den aktuella verksamheten.

Om avtalsparten inte följer de ovan nämnda villkoren för användning av tjänst har denne inte rätt att använda tjänsten, om inte Trafikverket ger tillåtelse, antingen

genom ett nytt beslut om tilldelning av tjänst eller genom särskilt medgivande. Trafikverket kan lämna detta medgivande om avvikelsen är ringa eller om det finns synnerliga skäl till avvikelsen samt om någon annan inte påverkas negativt.

8.3.3 Bärgningsresurs före användning

Trafikverkets avtalsparter ska visa att nödvändiga resurser för bärgning finns tillgängliga, med egna resurser eller genom avtal med någon annan.

8.3.4 Betalning för tjänst

Trafikverkets avtalsparter ska betala för de tjänster som tillhandahålls och för avbokning enligt de regler och villkor som anges i järnvägsnåtsbeskrivningen.

Trafikverkets avtalspart ska betala avgifter mot faktura. Se även avsnitt 5.9.

8.3.5 Miljöansvar

Den som använder en tjänst ansvarar för att eventuella restprodukter, exempelvis från service och underhåll av fordon, bortforslas snabbt och säkert. Kostnad för eventuell städning kan komma att debiteras.

8.4 Avvikelser från avtal

8.4.1 Boknings- och kvalitetsavgift vid avvikelse

För parterna gäller att ömsesidigt leverera och använda tåglägen utan att orsaka avvikelser från fastställd tågplan och trafikeringsavtal.

Den som begär en ändring enligt avsnitt 5.6 ska betala en bokningsavgift.

Den som orsakar avvikelser enligt avsnitt 5.7 ska betala en kvalitetsavgift.

Skyldigheten att betala kvalitetsavgift och bokningsavgift för tåglägen som avbokas mindre än 24 timmar före planerad avgångstid från utgångsstation gäller under normala driftsförhållanden.

Trafikverket informerar om när normala driftsförhållanden inte råder.

8.5 Avhjälpande av avvikelser

8.5.1 I samverkan och i dialog

Vid störningar i järnvägstrafiken ska järnvägsföretaget och Trafikverket i dialog sträva efter att lösa situationen genom samverkan. Om det inte går att komma överens ska Trafikverket enligt 7 kap. 21 § järnvägsmarknadslagen (2022:365)

genomföra nödvändiga åtgärder för att återställa trafiken till normala förhållanden. Ansvaret inkluderar befogenhet att besluta om att nödvändiga åtgärder vidtas för förberedelse av evakuering och för genomförande av röjning. Definierade tidsfrister i avsnitt 6.3.1.1 ligger till grund för vilket beslut som Trafikverket fattar. Rutiner vid evakuering och röjningssituationer återfinns i bilaga 6 B.

8.5.2 Informera vid avvikelser och fel

Vid störningar ska parterna omedelbart informera varandra. Störningar ska avhjälpas så att säkerheten bibehålls och trafikpåverkan minimeras enligt följande prioritetsordning:

4. omhändertagande av resenärer på drabbat tåg
5. minimering av trafikpåverkan.

Trafikverket ska, så snart nödvändig information är tillgänglig, samråda med järnvägsföretag och trafikorganisatör om vilka åtgärder Trafikverket planerar att vidta vid vädervarningar eller annan liknande omständighet (som SMHI, MSB eller annan myndighet eller organisation informerar om) som riskerar att påverka tågtrafiken i stor omfattning. Trafikverket ska särskilt beakta de berörda tågens olika förutsättningar. Trafikverket ska, så snart beslut om fortsatt hantering är fattat, meddela järnvägsföretag och trafikorganisatörer de åtgärder som Trafikverket planerar att vidta.

Om järnvägsföretag eller trafikorganisatör upptäcker fel eller brister i Trafikverkets anläggning eller i den trafikinformation som ska levereras till resenär, ska det anmälas till Trafikverket. Trafikverket ska lämna information till den som anmält felet om vilka åtgärder som vidtas.

Avtalsparten ska även informera Trafikverkets trafikledning om förändringar som påverkar den planerade trafikinformationen.

8.5.3 Prognos för avhjälpande och fortsatt trafik

Den part som orsakar störning ska lämna en prognos för när störningen kan vara avhjälpd.

Om akuta åtgärder inte avhjälpas störningen helt ska Trafikverket ta fram en prognos för möjligheterna till fullständigt avhjälpande. Prognosens innehåll ska meddelas Trafikverkets avtalsparter.

Trafikverket ska också lämna prognos på hur de berörda tåglägena påverkas och informera resenärer via Trafikverkets informationskanaler. Vid större störningar ska samråd ske med avtalsparterna för att avgöra vilka trafikåtgärder som ska vidtas innan slutgiltig information lämnas till resenärer.

8.5.4 Inställelsetid

Trafikverket ska verka för att inställelsetiden för personalen, samt om möjligt även felavhjälpningstiden, blir högst en (1) timme.

8.5.5 Vid olycka

Arbete på olycksplats sker i enlighet med bilaga 8 A.

8.5.6 Resurser vid röjning

Järnvägsföretaget ska senast vid tecknande av trafikeringsavtalet informera Trafikverket om att man har resurser för röjning i störningssituationer, genom egna fordon eller genom avtal med tjänsteleverantör, som uppfyller tidsfristerna i avsnitt 6.3.1.1. Detta gäller endast om järnvägsföretaget inte önskar teckna avtal om tjänsten enligt avsnitt 7.3.9 i samtliga täckningsområden.

Trafikverket har etablerat en tjänst *för tillhandahållande av hjälpfordon för röjning av järnvägsfordon* (se avsnitt 7.3.9). Var och när tjänsten finns tillgänglig samt hur Trafikverket informerar om tillgängligheten i ett specifikt täckningsområde anges i avsnitt 7.3.9.

Järnvägsföretaget tecknar avtal om tjänsten i samband med undertecknandet av trafikeringsavtalet, se bilaga b punkt 3 i trafikeringsavtalet. Om järnvägsföretaget inte lämnar information enligt första stycket i 8.5.6 ovan ska järnvägsföretaget, i och med undertecknandet av trafikeringsavtalet, anses ha slutit avtal med Trafikverket om tjänsten, se bilaga b punkt 3 i trafikeringsavtalet.

Oberoende av ovanstående kan Trafikverket, om tidsfrister specificerade i avsnitt 6.3.1.1 inte bedöms kunna hållas, besluta om att sätta in resurser i form av hjälpfordon för röjning enligt 7 kap. 21 § järnvägsmarknadslagen. Vidare ska järnvägsföretaget, om situationen kräver enligt ovan, på Trafikverkets begäran ställa fordon och förarpersonal till Trafikverkets förfogande för röjning enligt avsnitt 8.5.1 och enligt 7 kap. 22 § järnvägsmarknadslagen (2022:365).

En trafikorganisatör ska vid tecknande av trafikeringsavtal, eller senast 30 dagar innan trafikstart, informera Trafikverket om hur erforderlig röjningskapacitet säkerställs för den aktuella trafiken. Detta innebär att trafikorganisatören ska redovisa hur den trafikoperatör som anlitas för trafiken fullgör kravet avseende röjningskapacitet i enlighet med vad som angetts ovan.

8.5.7 Ersättning vid röjning

För de resurser som avtalspart, på Trafikverkets begäran, ställer till förfogande för röjning åt någon annan än avtalsparten, har avtalsparten rätt till ersättning från

Trafikverket. Ersättningen avser direkta självkostnader som uppstått från det att avtalspart ställt sitt röjningsfordon till förfogande, till dess att förflyttning av fordon och egendom är slutförd eller till dess att röjningsfordon är tillbaka till ursprunglig plats efter genomförd röjning.

Trafikverkets avtalsparter svarar själva för kostnader gällande bärgning och röjning av egna fordon och ska i förekommande fall ersätta Trafikverket för Trafikverkets specificerade kostnader för detta. Trafikverket fakturerar detta löpande och använder betalningsvillkor 90 dagar.

Vid skadehändelse där Trafikverket får anses som vållande, har Trafikverkets avtalspart rätt till ersättning för röjnings- och bärgningskostnad även om inte sakskada uppkommit. Begäran om sådan ersättning ska ha kommit in till Trafikverket inom nittio (90) dagar efter utförd röjning, annars betalar Trafikverket inte ut någon ersättning.

Trafikverkets avtalspart kan träffa särskild överenskommelse om fakturering med någon annan part än Trafikverket.

8.6 Ersättningsansvar

8.6.1 Allmänt

Part är gentemot den andra parten, såvida annat inte explicit anges i trafikeringsavtalet, annat särskilt avtal om användande av tjänst eller annan bestämmelse i Trafikverkets allmänna avtalsvillkor, inte ersättningsskyldig gentemot den andra parten för annan skada än sakskada som part vållat den andra parten och som i varje enskilt fall överstiger 0,5 prisbasbelopp.

Såvida annat inte explicit anges i trafikeringsavtalet, annat särskilt avtal om användande av tjänst eller annan bestämmelse i Trafikverkets allmänna avtalsvillkor, är vidare part gentemot den andra parten under inga förhållanden ersättnings- eller skadeståndsskyldig för:

6. skada som uppkommit i anledning av att motparten inte fullgjort sina åtaganden enligt trafikeringsavtal eller annat särskilt avtal om användande av tjänst,
7. följdskada eller indirekt skada, eller
8. skada som uppkommit till följd av förhållanden som enligt vad som nedan anges utgör befrielsegrunder.

8.6.2 Vållande till skada

En part ska alltid anses ha orsakat motparten skada genom vållande om

9. skadan orsakats av partens fordon (eget, inhyrt, inlånat eller på annat sätt disponerat järnvägsfordon), maskiner eller framförandet av fordon och maskiner
10. skadan orsakats av last, inbegripet bristfällig förpackning eller felaktig lastning som parten omhändertagit för befordran eller
11. skadan orsakats av partens järnvägsnät, inkluderande men inte begränsat till solkurva eller rälsbrott.

Dessutom gäller att Trafikverket alltid ska anses ha orsakat avtalsparten skada genom vållande om

- skadan orsakats av träd på Trafikverkets fastighet eller på mark som omfattas av vegetationsröjningsservitut (sträckor enligt förteckning <http://www.trafikverket.se/tradsakring> till förmån för Trafikverkets fastighet, eller
- skadan orsakats av stenblock från bergsskärning eller tunnel som utförts eller underhålls av Trafikverket.

I fråga om vinterutrustade fordon gäller, utöver övriga bestämmelser i detta avtal, att Trafikverket alltid är att anse som vållande till skada på sådant fordon om skadan orsakats av att fordonet kört in i snömassor inom spårområdet, som inte hamnat där till följd av antingen järnvägstrafiken eller snöröjning på tredje mans infrastruktur eller fastighet.

Som vinterutrustat fordon räknas fordon med plog enligt specifikation publicerad på <http://www.trafikverket.se/> vid tidpunkten för tecknande av trafikeringsavtal, alternativt med likvärdig utrustning, samt fordonsekipage med likvärdiga egenskaper.

Trafikverket anses som vållande till skada om den uppstår till följd av att Trafikverket underlåter eller dröjer oskäligt länge med att vidta åtgärder för att undanröja annat hinder i spår än snö, förutsatt att hindret är rapporterat som en akut händelse i enlighet med detta avtal, och förutsatt att Trafikverket råder över hindrets undanskaffning.

8.6.3 Medvållande till skada

Skadestånd som parterna ska betala ut med anledning av skada kan jämkas om den andra parten varit medvållande till skadan. Jämkningsen ska ske efter vad som är skäligt med hänsyn till det vållande som har förekommit på ömse sidor.

8.6.4 Ersättningsbelopp

Ersättningsskyldighet vid sakskada omfattar sakens värde eller reparationskostnad (dock inte kostnad överstigande sakens värde), värdeminskning och stilleståndsersättning samt annan direkt skada. Se bilaga 8 B.

8.6.5 Ersättningsansvar vid skada som drabbat tredje man

Om tredje man kräver skadestånd från en part, och om denne anser att motparten slutligen ska svara för skadeståndet, får parten inte medge eller på annat sätt förfoga över kravet utan att vara överens om detta med motparten. Det innebär att parten snarast ska anmäla skadeståndskravet till motparten.

Om en part mottagit skadeståndsanspråk från tredje man och anser att motparten slutligen ska svara för skadeståndet, får motparten på egen risk och bekostnad föra talan i saken, efter att ha tagit emot anmälan enligt ovan. Om motparten då väljer att inte föra sådan talan ska parten inte medge kravet eller träffa förlikning med anledning av kravet utan att först ha inhämtat motpartens synpunkter, vilka skäligen ska beaktas. Parterna ska agera skyndsamt vid tillämpningen av denna bestämmelse.

Om en part, med beaktande av vad som anges i första och andra stycket ovan, har betalat ut skadestånd eller ersättning till tredje man som enligt trafikeringsavtalet eller annat särskilt avtal om användning av tjänst ska bäras av motparten, har parten regressrätt gentemot motparten. Regressrätten gäller oavsett vad som kan följa av lag eller annan författning avseende ansvaret. Den gäller dock endast ersättning som betalats ut till tredje man på grund av skyldighet enligt författning eller trafikeringsavtalet.

Utöver den rätt till compensation som följer av 8.4 samt 8.11 har avtalsparten inte rätt att regressvis få ersättning från Trafikverket för ersättning som avtalsparten lämnar till annan som drabbats av förseningar eller andra störningar i trafiken. Denna begränsning avser inte ersättning som betalats ut med stöd av järnvägstrafiklagen (2018:181).

Trafikverket får, trots vad som anges ovan, återkräva ersättning för skada av avtalsparten, som enligt lag eller annan författning betalats till tredje man, endast om Trafikverket visar att avtalsparten orsakat skadan.

8.6.6 Ansvar vid järnvägsdrift

Trafikverkets avtalspart bär ansvaret för skador som till följd av järnvägsdrift förorsakas dennes personal, resande eller uppdragstagare samt gods och liknande som denne tagit hand om för befordran. Om avtalsparten betalat ut ersättning för sådana skador får ersättningen återkrävas från Trafikverket endast om Trafikverket har orsakat skadan.

8.6.7 Ersättningsansvar vid skada i samband med röjning

Vid röjningssituationer där Trafikverkets hjälpfordon används ansvarar Trafikverket gentemot avtalsparten för hjälpfordonet enligt bestämmelserna i 8.2.

Om en skada uppkommer i samband med röjning som Trafikverket har begärt, ska Trafikverket svara för skadan under förutsättning att avtalsparten ställt resurser till Trafikverkets förfogande enligt vad som anges i 8.5.6. Detta gäller dock inte om avtalspartens förarpersonal gjort sig skyldig till vårdslöshet i samband med röjningen. Vid bedömningen av vad som är vårdslöshet i samband med röjningen ska parterna särskilt ta hänsyn till de svårigheter som kan finnas vid röjning.

Om en skada uppkommer till följd av att resurser som ställts till Trafikverkets förfogande inte uppfyllt kraven enligt 8.5.6, ansvarar avtalsparten för Trafikverkets skada eller vad Trafikverket har betalat till tredje man, på samma sätt som vid vållande.

8.6.8 Underlag för skadeutredning

Vid skada ska parterna se till att nödvändig utredning genomförs, som visar vad som orsakat skadan. Den part som har kontroll över anläggning, fordon eller maskin ska tillhandahålla de tekniska underlag som motparten frågar efter och som är av betydelse för utredningen.

8.6.9 Tidsfrist för krav på ersättning

Krav med anledning av skada ska framföras till den andra parten snarast och senast inom nittio (90) dagar (a) från den händelse som orsakade skadan, eller (b) från den tidpunkt då parten tog emot kravet, om det avser krav från tredje man.

Ett krav ska framföras skriftligen, men behöver inte inledningsvis vara belopps-specificerat. Det ska däremot innehålla en preliminär redogörelse för de förhållanden som anges som grund för kravet.

8.6.10 Påvisande av vårdslöshet

Om samband mellan orsak och skada fastställs krävs det inte, i fall som avses i 8.6.2, att den skadelidande parten visar att den andra parten varit vårdslös.

8.6.11 Orsak till skada

Om utredningen inte visar vad som orsakat skadan ska parterna bära sina egna kostnader.

8.7 Befrielsegrunder

8.7.1 Informera om befrielsegrund

Parterna är fria från ansvar för bristande fullgörande av sina avtalsförpliktelser om bristen förorsakats av krig, terrorism, upplopp, arbetsinställelse, brist i den allmänna energiförsörjningen i landet, blockad, eldsvåda eller explosion, myndighetsbeslut eller annan händelse som parterna inte råder över eller när en sådan omständighet drabbar en underleverantör. Parterna har som befrielsegrund inte rätt att hänvisa till händelse som orsakats av eget agerande eller eget beslut.

Om befrielsegrund enligt ovan är aktuell ska den part som hänvisar till befrielsegrunden göra motiverade åtgärder för att minska och undanröja effekterna av händelsen.

Den part som begär befrielse enligt bestämmelserna ovan ska utan dröjsmål underrätta motparten och snarast meddela denne när befrielsegrunden upphört.

8.7.2 Statens rätt att använda järnvägen

Av hänsyn till rikets försvar, säkerhet, beredskap och mobilisering eller på grund av militär- eller beredskapsövning som sker under beredskapstillstånd eller liknande skäl, har staten rätt att använda Trafikverkets järnvägsnät, vilket även omfattar den trafikeringsrätt och kapacitetsfördelning som tillkommer Trafikverkets avtalspart i den omfattning och utsträckning som staten anser nödvändig. I dessa fall är Trafikverket fritt från ansvar för bristande fullgörande av sina avtalsförpliktelser. Trafikverkets avtalspart har i det sammanhanget rätt till ersättning från staten för det intrång statens användning medfört, i den mån rätt till ersättning följer av lag eller författning. Denna ersättning ska i så fall betalas ut av den myndighet som i lag eller författning anges som ersättningsskyldig.

8.8 Avtalets giltighet

8.8.1 Trafikeringsavtal

Trafikeringsavtalet eller annat särskilt avtal om användning av tjänst gäller som längst under en (1) tågplaneperiod. Dessa avtal kan också sägas upp skriftligen och upphör att gälla vid månadsskiftet som inträffar närmast efter tre (3) månader från den dag uppsägningen kommit adressaten tillhanda.

8.8.2 Uppsägning vid kontraktsbrott

Om en part gör sig skyldig till väsentligt kontraktsbrott har motparten, oavsett vad som anges i 8.8.1, rätt att säga upp avtalet till omedelbart upphörande efter trettio

(30) dagar, om motparten skriftligen meddelat parten att avtalet kommer att sägas upp till följd av kontraktsbrott. Denna rätt gäller endast om kontraktsbrottet inte undanröjts vid utgången av dessa 30 dagar.

Den part som tagit emot ett skriftligt meddelande ska i samråd med den andra parten efter bästa förmåga vidta åtgärder för att så fort som möjligt undanröja kontraktsbrottet.

Trafikverket har dock rätt att med omedelbar verkan häva parternas trafikeringsavtal om ett järnvägsföretag eller en trafikorganisatör är i dröjsmål med betalning, se även avsnitt 5.9.

8.8.3 Avtal upphör att gälla vid konkurs och vid indraget tillstånd

Trafikeringsavtalet eller annat särskilt avtal om användning av tjänst upphör att gälla med omedelbar verkan, utan särskild uppsägning, om någon part försätts i konkurs eller om tillståndet för järnvägsföretaget att utföra trafik har återkallats.

8.9 Tvist

8.9.1 Samrådsorgan i första hand

En tvist som berör trafikeringsavtalet eller annan överenskommelse eller handling som träffats med stöd av trafikeringsavtalet ska i första hand avgöras av det samrådsorgan som parterna upprättat. Om parterna inte kommit överens om något annat gäller Transportstyrelsen eller svensk allmän domstol som exklusivt forum när en tvist inte kan lösas genom samråd.

8.10 Vissa internationella transporter

8.10.1 Regler enligt COTIF

För internationella transporter där COTIF bihang A och B kan tillämpas (fördraget om internationell järnvägstrafik av den 9 maj 1980 i dess lydelse enligt ändringsprotokollet av den 3 juni 1999) ska parterna tillämpa de bestämmelser som följer av COTIF bihang E.

För sådana transporter gäller dessutom bestämmelserna i detta avtal i den mån de är förenliga med COTIF bihang E.

8.11 Ansvar för ekonomisk skada

Enligt järnvägstrafiklagen (2018:181) ska Trafikverket, såsom förvaltare av järnvägsinfrastruktur, vara ansvarigt för visad ekonomisk skada som uppkommer för en transportör till följd av dennes skyldigheter enligt COTIF 1999 jämte bihang, tågpassagerarförordningen ((EU) 2021/782), och lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter.

Trafikverket är ansvarigt i den utsträckningen en sådan skada har orsakats en transportör vid nyttjandet av järnvägsinfrastrukturen och skadan beror på järnvägsinfrastrukturen. Transportören ska göra vad den kan för att begränsa skadan, och skada som uppkommer utöver transportörens tvingade skyldigheter enligt hänvisningarna ovan omfattas inte av Trafikverkets ansvar.

Trafikverket är inte ansvarigt när någon av ansvarsfrihetsgrunderna i CUI bihang E föreligger. Det innebär bland annat att Trafikverket inte är ansvarigt när en skada orsakats av en händelse som inte kan hänföras till själva järnvägsdriften och när en skada orsakats av en händelse som beror på ett sådant beteende av tredje man som en förvaltare inte kunnat undvika eller förebygga följderna av även om påkallad omsorg iakttagits.

Den som är transportör kan skriftligen inkomma med anspråk på ersättning för ekonomisk skada. Med transportör avses den som innehar tågläget för den aktuella trafiken. Transportören kan, i enlighet med bilaga e (delegation från trafikorganisatör till trafikoperatör) till trafikeringsavtalet, delegera rätten att inkomma med anspråk på ersättning och att ta emot ersättning.

Anspråket ska innehålla en redogörelse av händelser och grunder för anspråket samt underlag som visar och specificerar skadan.

Trafikverket ska, enligt 10 § järnvägstrafiklagen, göra avdrag för kvalitetsavgift som utgått till transportören på grund av samma händelse. Trafikverket gör detta avdrag oavsett om det är transportören själv eller en av denne utsedd trafikoperatör som drabbats av den ekonomiska skadan.

Om orsaker som kan hänföras till Trafikverket och orsaker som kan hänföras till någon annan har medverkat till en ekonomisk skada, ska Trafikverket vara ansvarigt endast i den utsträckning de orsaker som kan hänföras till Trafikverket har medverkat till skadan.